

TC.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANA BİLİM DALI

**DONANIMLI DALIŞ TURİZMİNİN YEREL
HALKIN YAŞAM KALİTESİ ÜZERİNE
ETKİLERİ: KAŞ HALKININ ALGILARI
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALİ KOÇAK

İZMİR-2018

TC.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANA BİLİM DALI

**DONANIMLI DALIŞ TURİZMİNİN YEREL
HALKIN YAŞAM KALİTESİ ÜZERİNE
ETKİLERİ: KAŞ HALKININ ALGILARI
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALİ KOÇAK

DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ PERİHAN KENDİRCİ

İZMİR-2018

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “DONANIMLI DALIŞ TURİZMİNİN YEREL HALKIN YAŞAM KALİTESİ ÜZERİNE ETKİLERİ: KAŞ HALKININ ALGILARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

19.07.2018

ALİ KOÇAK

TS EN ISO
9001:2015

T.C.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

TEZ/PROJE SINAVI TUTANAK FORMU

Dok. No: FR/604/21

İlk Yayın Tar.: 03.10.2017

Rev. No/Far.: 00/..

Sayfa 1 / 1

GÖNDEREN : Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı Başkanlığı

GÖNDERİLEN : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Anabilim Dalımız Yüksek Lisans / Doktora Programı öğrencisi Ali KOÇAK ile ilgili Tez/Proje Sınav Tutanağı aşağıdadır.

Tarih: 19.07.2018

Prof. Dr. Cengiz DEMİR

Anabilim Dalı Başkanı

İmza

Sayı :

SINAV TUTANAĞI

Tez/Proje Sınav Jürimiz tarafından incelenen **Donanımlı Dalış Turizminin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine Etkileri: Kaş Halkının Algıları Üzerine Bir Araştırma** başlıklı yüksek lisans / doktora tezi ile ilgili olarak jürimiz 19.07.2018 tarihinde toplanmış ve adı geçen öğrenciyi Tez/Proje Sınavına tabi tutmuştur. Sınav sonucunda adayın tezi hakkında **ÖYÇOKLUĞU/OYBİRLİĞİ** ile aşağıdaki karar verilmiştir.

KABUL

Kabul Edilen **Yüksek Lisans** / Doktora tezi:

i) Bilime yenilik getirmiştir

ii) Yeni bir bilimsel yöntem geliştirmiştir

iii) Bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulamıştır

iv) Uygulama yapmıştır (sadece Yüksek Lisans'ta geçerlidir)

RED

DÜZELTME *

Tez Sınav Jürisi	Unvanı ve Adı Soyadı
Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Perihan KENDİRCİ
Üye	Prof. Dr. Cengiz DEMİR
Üye	Doç. Dr. Uğur TANDOĞAN
Üye	
Üye	

Eki : Tez Değerlendirme Formu (Her bir jüri için).

* Tez sınavında düzeltme kararı verilmesi halinde jüri tarafından öngörülen düzeltmelere ilişkin bir jüri raporu eklenmelidir. Düzeltmeler için Ek süre her defasında en fazla yüksek lisans öğrencileri için 3 ay, doktora öğrencileri için 6 aydır.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

**Donanımlı Dalış Turizminin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine
Etkileri: Kaş Halkının Algıları Üzerine Bir Araştırma**

Ali Koçak

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

Bu araştırmanın temel amacı Antalya/Kaş ilçesindeki donanımlı dalış turizminin yerel halkın yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini algılamasını incelemektir.

Araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde turizm kavramı, turizmin genel özellikleri, turizmin önemi ve alternatif turizm çeşitleri ve bu kapsamda donanımlı dalış turizmi incelenmiştir. İkinci bölümde Yerel halk kavramı, yaşam kalitesi kavramı, yerel halk ve turizm ilişkisi ve yaşam kalitesi ve turizm ilişkisi araştırılmış ve açıklanmıştır. Üçüncü bölümde ise Antalya/Kaş ilçesinde donanımlı dalış turizminin yaşam kalitesi üzerine etkileri incelenmiştir. Kaş halkına yapılan anket çalışması SPSS 23 ile analiz edilmiştir.

Bu çalışmanın sonuçlarına göre Kaş'ta yaşayan yerel halkın yaşam kalitesinin "katlanılan maliyetler ve sosyal haklar", "sosyal ilişkiler" ve "boş zaman ve kültürel etkinlikler" olarak isimlendirilen üç temel bileşenden oluştuğu tespit edilmiştir. Kaş ilçesindeki yerel halkın destinasyona bağlılık düzeyleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının yaşam kaliteleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Kaş ilçesinde donanımlı dalış turizmi faaliyetleri, bölgedeki turizm faaliyetlerinin ekonomik katkılarını arttırarak, bölgeye gelen turistlerin memnuniyet seviyelerini yükselterek ve yerel yönetimlerin çevresel ve kültürel anlamda turizmin gelişimi için daha fazla çaba harcamasını sağlayarak yerel halkın yaşam kalitesine olumlu katkılar sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kaş, donanımlı dalış, yaşam kalitesi, yerel halk, turizmin etkileri

ABSTRACT

Master Thesis

The Influence of Scuba Diving Tourism on the Local People's Quality of Life: A Study on the Perceptions of the People of Kas

Ali Koçak

Izmir Kâtip Çelebi University

Institute of Social Sciences

Department of Tourism Management

The main aim of this study is to analyze the effects of scuba diving on the life quality of the locals in the town of Kas, Antalya.

The research consists of three sections. In the first section, the concept of tourism, the main aspects of tourism, the significance of tourism and alternative types of tourism, and the tourism of scuba diving within the scope of these factors were scrutinized. In the second section, the concept of local people, the concept of the quality of life, the relationship between local people and tourism as well as the relationship between the quality of life and tourism were analyzed and explained. In the third section, the effects of scuba diving on the life quality in the town of Kas, Antalya were investigated. The survey conducted with participants from Kas was analyzed via SPSS 23.

According to the findings of this study, it was found out that the life quality of people in Kas consists of three fundamental components called incurred costs and social rights, social relationships, and vacant time and cultural activities. The level of reliance of the locals in Kas on destinations and their perception towards the development of scuba diving shows that it has a significant effect on their quality of life. Touristic scuba diving activities in Kas positively contributes to the quality of life of the locals by augmenting the financial contribution of local touristic activities, improving the satisfaction of tourists in the area, and by encouraging local administrations to spend more effort with regard to the environment and culture for the development of tourism.

Keywords: Kas, scuba diving, life quality, local people, tourism effects

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	II
TEZ SINAV TUTANAĞI.....	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
TABLolar LİSTESİ	IX
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XI
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XII
ÖNSÖZ.....	XIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZM VE DONANIMLI DALIŞ TURİZMİ

1.1.TURİZM KAVRAMI	2
1.2.TURİZMİN GENEL ÖZELLİKLERİ	4
1.3.TURİZMİN ÖNEMİ	5
1.3.1.Dünya’da Turizmin Önemi.....	7
1.3.2.Türkiye’de Turizmin Önemi.....	8
1.4.TURİZMİN ETKİLERİ	9
1.4.1.Turizmin Ekonomik Etkileri.....	10
1.4.2.Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri	13
1.4.2.Turizmin Çevresel Etkileri	14
1.5.ALTERNATİF TURİZM VE TURİZM ÇEŞİTLERİ.....	15
1.5.1.Sağlık ve Termal Turizmi.....	16
1.5.2.Kış Turizmi.....	17
1.5.3.Yayla Turizmi.....	17
1.5.4.Mağara Turizmi	18
1.5.5.Av Turizmi.....	18
1.5.6.Kongre Turizmi	19

1.5.7.Golf Turizmi	20
1.5.8.Yat Turizmi.....	20
1.5.9.İpek Yolu Turizmi	21
1.5.10.İnanç Turizmi.....	22
1.5.11.Hava Sporları Turizmi	23
1.5.12.Dağcılık Turizmi.....	23
1.5.13.Akarsu – Rafting Turizmi	24
1.5.14.Kuş Gözlemciliği Turizmi	24
1.5.15.Su Altı Dalış Turizmi	25
1.6.DONANIMLI DALIŞ TURİZMİ	25
1.6.1.Donanımlı Dalış Turizminin Tarihçesi ve Gelişimi	26
1.6.2.Donanımlı Dalış Turizmi Sistemi.....	28
1.6.2.1.Deniz (Okyanus) Çevresi	29
1.6.2.2.Dalgıçlar	29
1.6.2.3.Turizm Sektörü.....	29
1.6.2.4.Yerel Halk	30

İKİNCİ BÖLÜM

YEREL HALK VE YAŞAM KALİTESİ

2.1.YEREL HALK KAVRAMI.....	32
2.2. YEREL HALK VE TURİZM İLİŞKİSİ	35
2.2.1.Turizm Kapsamında Yerel Halk Çalışmaları	36
2.2.2. Yerel Halkın Turizmle Etkileşimi	42
2.2.2.1. Yerel Halk Açısından Turizmin Ekonomik Etkileri	44
2.2.2.2. Yerel Halk Açısından Turizmin Kültürel Etkileri.....	46
2.2.2.3. Yerel Halk Açısından Turizmin Çevresel Etkileri	47
2.2.2.4. Yerel Halk Açısından Turizmin Sosyal Etkileri	48
2.3.YAŞAM KALİTESİ KAVRAMI VE BİLEŞENLERİ.....	49
2.3.1.Yaşam Kalitesi.....	49
2.3.2.Yaşam Kalitesi Bileşenleri	51
2.4.TURİZM VE YAŞAM KALİTESİ İLİŞKİSİ	53

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DONANIMLI DALIŞ TURİZMİNİN YEREL HALKIN YAŞAM KALİTESİ ÜZERİNE ETKİLERİ: KAŞ HALKININ ALGILARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	57
3.2. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI VE SINIRLILIKLARI.....	57
3.2.1. Araştırmanın Varsayımları.....	57
3.2.2. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	58
3.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	58
3.3.1. Araştırmanın Hipotezleri.....	58
3.3.2. Veri Toplama Tekniği.....	60
3.3.3. Araştırmanın Evren ve Örnekleme.....	61
3.3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi	63
3.4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI.....	63
3.4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Yönelik Araştırma Bulguları.....	63
3.4.2. Diğer Nominal Sorulara İlişkin Bulgular.....	64
3.4.3. Katılımcıların Kaş'taki Mevcut Yaşam Kaliteleri İle İlgili İfadelere Katılım Düzeylerine Yönelik Araştırma Bulguları.....	66
3.4.4. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere Yönelik Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) Sonuçları.....	68
3.4.5. Değişkenler Arası Korelasyonlara İlişkin Bulgular.....	73
3.4.6. Kaş İlçesine Bağlılık Düzeyi ve Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açılarının Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerindeki Etkilerine Yönelik Çoklu Regresyon Analizi Bulguları.....	75
3.4.7. Sosyo-Demografik Özelliklere İlişkin Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis Testi Bulguları.....	82
3.5. ARAŞTIRMA BULGULARININ YORUMLANMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	90
SONUÇ.....	95
KAYNAKÇA.....	98
EKLER.....	110
ÖZGEÇMİŞ.....	122

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Uluslararası Turist Sayıları.....	11
Tablo 2: Uluslararası Turizm Gelirleri.....	12
Tablo 3: Yerel Halk Çalışmaları.....	41
Tablo 4: Yerel Halkın Turizme Katılımları.....	43
Tablo 5: Araştırmada Kullanılan Ölçekler İle İlgili Bilgiler.....	61
Tablo 6: Araştırmaya Katılan Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	65
Tablo 7: Katılımcıların Kaş'taki Mevcut Yaşam Kaliteleri İle İlgili İfadelere Katılım Düzeyleri.....	67
Tablo 8: Yaşam Kalitesi Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları.....	69
Tablo 9: Yaşam Kalitesi Ölçeği - Faktör Analizi Sonrası Güvenilirlik Analizi Sonuçları.....	69
Tablo 10: Kaş İlçesine Bağlılık Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları.....	70
Tablo 11: Kaş İlçesine Bağlılık Ölçeği - Faktör Analizi Sonrası Güvenilirlik Analizi Sonuçları.....	71
Tablo 12: Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açısı Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları.....	72
Tablo 13: Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açısı Ölçeği - Faktör Analizi Sonrası Güvenilirlik Analizi Sonuçları.....	73
Tablo 14: Değişkenler Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları.....	74
Tablo 15: Kaş İlçesine Bağlılık ve Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açuları Faktörleri - Katlanılan Maliyetler ve Sosyal Haklar Boyutu Modeli Özeti.....	76
Tablo 16: Kaş İlçesine Bağlılık ve Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açuları Faktörleri - Katlanılan Maliyetler ve Sosyal Haklar Boyutu Modeli Katsayılar Tablosu.....	77
Tablo 17: Kaş İlçesine Bağlılık ve Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açuları Faktörleri – Sosyal İlişkiler Boyutu Modeli Özeti.....	78
Tablo 18: Kaş İlçesine Bağlılık ve Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açuları Faktörleri – Sosyal İlişkiler Boyutu Modeli Katsayılar Tablosu.....	79
Tablo 19: Kaş İlçesine Bağlılık ve Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açuları Faktörleri – Boş Zaman ve Kültürel Etkinlikler Boyutu Modeli Özeti.....	80
Tablo 20: Kaş İlçesine Bağlılık ve Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açuları Faktörleri – Boş Zaman ve Kültürel Etkinlikler Boyutu Modeli Katsayılar Tablosu.....	81
Tablo 21: Katılımcıların Yaşam Kalitesi, Kaş İlçesine Bağlılık Düzeyleri ve Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açılarını İfade Eden Faktörler ve Cinsiyetlerine Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	83

Tablo 22: Katılımcıların Yaşam Kalitesi, Kaş İlçesine Bağlılık Düzeyleri ve Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açılarını İfade Eden Faktörler ve Yaş Değişkenine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	84
Tablo 23: Katılımcıların Yaşam Kalitesi, Kaş İlçesine Bağlılık Düzeyleri ve Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açılarını İfade Eden Faktörler ve Mesleklerine Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	87
Tablo 24: Katılımcıların Yaşam Kalitesi, Kaş İlçesine Bağlılık Düzeyleri ve Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açılarını İfade Eden Faktörler ve Kaş İlçesinde Yaşama Süresi Değişkenine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	88

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Donanımlı Dalış Turizmi Sistemi.....	28
Şekil 2: Yerel Halkın Gelişiminde Dikkate Alınması Gereken Unsurlar.....	34
Şekil 3: Fredline ve Faulkner Çalışması Kapsamında Yerel Halkın Turizm Anlayışı.....	37
Şekil 4: Yaşam Kalitesi Bileşenleri.....	53
Şekil 5: Turizmin Yaşam Kalitesine Etkisi.....	55

KISALTMALAR LİSTESİ

ÇSGB Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

KOBİ Küçük ve Orta Boyutlu İşletmeler

UNWTO United Nations World Tourism Organization (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü)

UNEP United Nations Environment Programme (Birleşmiş Milletler Çevre Programı)

SPSS 23 Statistical Program for Social Sceinces

OECD Organisation for Economic Co-Operation (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)

GSYİH Gayrisafi Yurt İçi Hasıla

ABD Amerika Birleşik Devleti

WTTC World Travel Tourism Council (Dünya Turizm ve Seyahat Konseyi)

SCUBA- Self Contained Underwater Breathing Apparatus (Kendi kendine yetebilen bağımsız sualtı suluma cihazı)

Vd. Ve Diğerleri

Vs Vesaire

KMO Kaiser-Meyer-Olkin Testi

yy. Yüzyıl

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın konusunun seçilmesinde beni etkileyen, ilk donanımlı dalışımı yapıp su altına farklı gözle bakmamı sağlayan danışman hocam ve dalış eğitmenim Dr. Öğr. Üyesi Perihan KENDİRCİ'ye

Tez çalışması süresince güvenini, inancını ve desteğini sürekli hissettiğim değerli hocam İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı Başkanı değerli hocam Prof. Dr. Cengiz DEMİR'e

Tez çalışması süresince desteklerini her zaman hissettiğim; çalışma boyunca gerek içerik gerek de çalışmanın yürümesi için bana her türlü desteği sağlayan, tüm sorularıma sabırla cevap veren değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Demet TÜZÜNKAN'a

Üniversite eğitimim boyunca bilgisiyle, birikimiyle, tecrübesiyle beni her zaman destekleyen ve ileriye gitmem için hep ışık tutan, değerli hocam Doç. Dr. Volkan ALTINTAŞ'a

Hayat boyu yanımda olan, her zaman beni destekleyen ve anket çalışmalarında tezime destek olan abim Ümit KOÇAK'a

Tez süresi boyunca benimle beraber sabreden, çalışmalarımnda hep yanımda bulunan ve beni motive eden biricik eşim Emine KOÇAK'a

sonsuz teşekkür ederim.

Bu tezi bugünlere gelmemi sağlayan, beni yetiştiren, her zaman sonsuz inanan ve destekleyen babam İsmail KOÇAK'a ve annem Nevin KOÇAK'a, ithaf ediyorum.

Ali KOÇAK

GİRİŞ

İnsanlar tarih boyunca yeni yerler görmek, dinlenmek, kültürleri tanımak, keşfetmek veya ziyaret etmek gibi nedenler ile sürekli olarak turizm hareketi gerçekleştirmişlerdir. Özellikle teknolojik gelişmeler (seyahat kolaylığı) ve boş zaman kavramının artmasıyla turizmin gelişmesi ve turizmden elde edilen gelirler ve bölge halkına yarattığı istihdam ülkeler için turizmi önemli hale getirmiştir. Ülkemizde bu pastadan aldığı payı her zaman arttırma çabasıdadır. Coğrafi özelliğimizden kaynaklı olarak en popüler turizm çeşidi deniz kum güneş turizmi olup dönemsel ön plandadır. Ülkemizde turizmi on iki aya yaymanın turizmin sürdürülebilirliği için büyük önem teşkil ettiği kaçınılmaz bir gerçektir. Bu bağlamda alternatif turizm çeşitleri sürekli araştırılmakta ve uygulanmaya çalışılmaktadır.

Üç tarafı denizlerle çevrili olan ülkemizde alternatif turizm hareketlerinden birisi olan sualtı dalış turizmi ve kapsamındaki donanımlı dalış turizmi de sürekli gelişim göstermektedir. Ülkemiz de sualtında kalan gerek antik yapılar gerekse de önemli gemi batıkları dünya genelinde birçok dalgıcın dikkatini çekmektedir. Ülkemiz dalış merkezleri açısından incelendiğinde Antalya ili Kaş ilçesinin lokomotif bölge olduğu görülmektedir. Turizm endüstrisinin sosyal faaliyetlerden oluşmasından dolayı bölgeye gelen dalgıçlar yerel halk ile etkileşim içerisindedir. Bu araştırmada Antalya ili Kaş ilçesindeki donanımlı dalış turizminin yerel halkın yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini halkın algılaması yönünden incelenmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde turizm kavramı, turizmin genel özellikleri, turizmin önemi ve alternatif turizm çeşitleri ve bu kapsamda sualtı dalış turizmi ile alt dalı olan donanımlı dalış turizmi, donanımlı dalış turizminin tarihçesi ve gelişimi, donanımlı dalış turizm sistemi incelenmiştir.

İkinci bölümde Yerel halk kavramı, yaşam kalitesi kavramı, yerel halk ile turizm ilişkisi ve yaşam kalitesi ile turizm ilişkisi araştırılmış ve açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde ise Antalya ili Kaş ilçesinde donanımlı dalış turizminin yerel halkın yaşam kalitesi üzerine etkileri incelenmiştir. Bu kapsamda Kaş halkına 500 adet anket yapılmış olup araştırma geçerli 438 anket üzerinden SPSS 23 ile analiz yapılmıştır. Ankette 1 adet açık uçlu soru yer almaktadır. Soru formunun ilk türü demografik bilgilerinin ve donanımlı dalış turizmi davranışlarının belirlenmesine yönelik “*Nominal Ölçek*” tarzında oluşturulmuş 11 soruyu içermektedir. Soru formunun ikinci türünde ise “*Aralıklı Ölçek*” tarzında hazırlanmış toplam 65 adet ifade kullanılmıştır. Elde edilen bulgular yorumlanmış ve benzer çalışmalar ile kıyaslanmıştır. Kaş ilçesinde donanımlı dalış turizmi faaliyetlerinin yerel halkın yaşam kalitesini arttırmasını sağlayabilecek önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZM VE DONANIMLI DALIŞ TURİZMİ

Bu bölümde turizm kavramı, turizm genel özellikleri ve önemi hakkında bilgi verilmiştir. Turizmin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkileri ayrı ayrı anlatılmıştır. Alternatif turizm hareketleri açıklanmış ve alternatif turizm hareketleri alt dalı olan su altı dalış turizm hakkında detaylı bir şekilde bilgi verilmiştir.

1.1. TURİZM KAVRAMI

Kökü “tornus” sözcüğünden gelen ve bir daire etrafında dönme eylemini ifade eden turizm kelimesi, Avrupa dillerine “tour” şeklinde geçmiştir ⁽¹⁾. Kozak vd., turizmi “*genel olarak devamlı yaşanan yer dışında tüketici olarak tatil, dinlenme, eğlenme gibi ihtiyaçların giderilmesi amacıyla yapılan seyahat ve geçici konaklama hareketleridir*”, olarak tanımlarken, bir başka tanımda turizm; “*dinlence ya da iş amaçlı bir yerden yola çıkarak belli bir destinasyona yönelen insani faaliyettir*” şeklinde yer almaktadır ⁽²⁾.

Turizm, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) kaynaklarında dinlenmek, eğlenmek, görmek ve tanımak gibi amaçlarla insanların sürekli yaşadıkları yerler dışına yaptıkları gezilerde geçici konaklamalarından doğan ihtiyaçlarının karşılanması ⁽³⁾ olarak tanımlanırken, Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) tarafından ise bu tanıma ilave olarak, bireylerin ardışık bir yıldan fazla olmayacak şekilde seyahat etmeleri şeklinde bir ifadeye bulunulmuştur.

⁽¹⁾ Demet Tüzünkan, “*Turizm Sektöründe Inovasyon (Yenilik) ve Güncel Uygulamalar*”, Bilgi Çağında Inovasyon, Editörler: Yrd. Doç. Dr. Ayşe Çağlı Döner, Yrd. Doç. Dr. Ayşen Akyüz, Derin Yayınları, İstanbul, 2016, Yayın no: 0158, s.111.

⁽²⁾ Nazmi Kozak, Meryem Akoğlan, Metin Kozak, *Genel Turizm İlkeler ve Kavramlar*, 3. bs., Ankara, 1997, s.1.

⁽³⁾ ÇSGB, *Turizm Sektöründe Çalışma Sürelerinin İyileştirilmesi Programlı Teftişi Sonuç Raporu*, 48, Ankara, 2011, s. 15.

UNWTO turizmi “yurt içi” ve “uluslararası” olmak üzere iki şekilde sınıflandırmaktadır⁽⁴⁾.

Genel bir tanıma göre turizm; insanların sürekli ikametlerinin bulunduğu illerin dışına yaptıkları seyahatlerdir. İnsanlar bu illerde geçici süreli konaklamaktadırlar. Turizm, bu geçici süreli konaklamalar esnasında meydana gelen ihtiyaçlarının karşılanmasıdır⁽⁵⁾.

Turizmin yapısal olarak insan odaklı olması ve farklı sosyo-ekonomik, politik ve psikolojik temeller içermesi sebebiyle turizme yönelik yapılan tanımların farklı yazarlar ve araştırmacılar tarafından çeşitlilik gösterdiği görülmektedir⁽⁶⁾.

Turizmin gelişmesi için gerekli olan faktörler, harcanabilir gelir, boş zaman, seyahat motivasyonu ve siyasi kolaylaştırmalar (düzenlemeler) olarak sıralanabilmektedir⁽⁷⁾. Valena Smith isimli bir araştırmacı tarafından ortaya atılan bu kavramların birbirleriyle etkileşimleri ve bağlantıları oldukça turizmin sürdürülebilir bir hal alabileceği öngörülmektedir⁽⁸⁾. Örneğin erken emeklilik istemlerinin olması ve ücretli yıllık izin sürelerinin tüm dünyada uzaması, turistik faaliyetlere katılımları arttırmayı destekleyici olsa da sadece boş zaman kavramı tek başına yeterli değildir. Boş zamanının yanı sıra bireyin zorunlu ödemelerinden arda kalan ve turistik faaliyetlerde kullanabileceği harcanabilir gelirinin olması, seyahat faaliyetleri için fizyolojik ve psikolojik arzu ve ihtiyaçları olarak da tanımlanabilen⁽⁹⁾ hevesinin olması ve eğer seyahati yurt dışına yapıyorsa ülkelerarası anlaşmalara göre hali hazırda pasaportunun ve gerekiyorsa vize gibi evraklarının da olması gerekmektedir. Kısacası, bu dört faktörden hepsi eşit öneme sahiptir.

---

(4) Murat Çuhadar, “Turizm Sektöründe Talep Tahmini İçin Yapay Sinir Ağları Kullanımı ve Diğer Yöntemlerle Karşılaştırmalı Analizi (Antalya İlinin Dış Turizm Talebinde Uygulama)”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2006, s.9.

(5) Sinem Özen, “Dünya Turizminde Tüketici Tercihlerinde Yaşanan Değişimlerin Konaklama İşletmelerine Yansımaları: Antalya’da Temalı Otel Örnekleri”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, 2009, s.9.

(6) Kadir Öztaş, *Turizm Ekonomisi Genel Turizm Bilgileri*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2002, s.16.

(7) Larry Yu, “*The Structure and Nature of the International Hospitality Industry*”, içinde Brotherton, B. ve Wood, R. (Editörler), *The Sage Handbook of Hospitality Management*, Sage, London, 2008.

(8) J.Francis Lindsay, “*From Fashion to ‘Tangible-Intangible’ Action: Local Communities ‘Culturizing’ New Tourism Development*”, içinde Brebbia, C.A. ve Pineda, F.D. (Editörler), *Sustainable Tourism IV*, Witpress, Boston, 2010, s.491.

(9) Norzalita Abd Aziz ve Ahmad Azmi Ariffin, “Identifying the Relationship between Travel Motivation and Lifestyles among Malaysian Pleasure Tourists and Its Marketing Implications”, *International Journal of Marketing Studies*, 1(2), 2009, s.97

Bazı araştırmacılar turizmi ticari bir amaç olarak değerlendirilmemekte olup turizmi eğlenme, tatil yapma ve boř zamanlarını geçirme dūřuncesine bağlamaktadırlar ⁽¹⁰⁾.

1.2. TURİZMİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Turizm, hizmetler sektörünün içinde yer aldığı için hizmetler sektörüyle benzer özelliklere sahiptir. Bu özelliklere göre turizm, somut olmayan, aynı anda üretilen ve tüketilen, stok edilemeyen, belli bir standarda sahip olamayan ve kişinin emeğine dayanan özelliklere sahiptir ⁽¹¹⁾.

Turizm sektöründe yılın her günü ve günün her saati kesintisiz olarak hizmet verilmektedir. Hizmetin üretilmesinde katkısı olan tüketici, ekonomik dalgalanmalardan, siyasi kararlardan, toplumsal modadan, değişen kişisel tercihlerden, terörden, doğal afetlerden veya sadece bir arkadaşının tavsiyesinden bile etkilenip tercihlerinde sürekli olarak değişiklik gösterebilmektedir. Gittiği bir otelden çok memnun olan turist, bir sonraki gidişinde birebir aynı hizmeti almazsa memnun kalmayabilmektedir. Bu da hizmetin kalitesinin kontrolünü zorlaştırmaktadır. Zira her defasında belli bir standarda sahip birebir aynı hizmetin verilmesi mümkün olmamaktadır. Bu durum, hizmetin soyut olmasından kaynaklanmaktadır ⁽¹²⁾.

Turizm ürünleri eş zamanlı üretilen ve tüketilen özelliklere sahiptir. Yani, turizm endüstrisinde hizmet, hizmetin sağlayıcısının olduğu yerde alınmak durumundadır. Turizm sektöründe hizmetin sağlayıcısı ile tüketicisi genellikle aynı yerdedir. Bu durum, hizmetin üretiminin ve tüketiminin aynı yerde olmasını gerektirir ⁽¹³⁾. Örneğin, bir turist, bir otele girmeden servis almaya başlayamaz veya otel turist gelmeden servisi vermeye başlayamaz.

Turizm sektöründe üretim ve tüketimin eş zamanlı olması, sektördeki hizmetlerin stoklanamama özelliğini de beraberinde getirmektedir. Okumuş vd.'nin

---

⁽¹⁰⁾ Taha Aksoy, "Turistik Tanıtım Harcamalarının Turizm Talebine Etkisi", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 2017, s.3.

⁽¹¹⁾ Nazmi Kozak, Meryem Kozak, Metin Kozak, *Genel Turizm*, Detay Yayıncılık, Ankara, 2006, s. 38- 40.

⁽¹²⁾ Tüzünkan, a.g.e., s.113-114.

⁽¹³⁾ J.A. Bennett ve J.W. Strydom, *Introduction to Travel and Tourism Marketing*, Juta Education, Lansdowne, 2001, s.5.

de çalışmalarında vurguladıkları gibi satılmayan bir hizmet o gün değerini kaybetmektedir ⁽¹⁴⁾. Yani, iklim değişiklikleri, doğal afetler, terör gibi dışsal ve içsel pek çok etmenden hızlı bir şekilde etkilenen sektörde satın alınan ama kullanılmayan bir uçak koltuğu, sipariş edilen ama yenmeyen bir et veya rezervasyonu yapıldığı halde kullanılmayan bir otel odası ertesi günler için stoklanıp bekletilemez.

Turizm, insan emeğine bağlı ve küresel ekonomide oldukça hızlı büyümekte olan bir sektördür. Emek yoğun doğası ve diğer ilgili sektörlerde istihdam üzerindeki önemli çarpan etkisi nedeniyle en çok iş yapan sektörler arasındadır. Bununla birlikte, sektör sendikal faaliyetlerin az görüldüğü, küçük ve orta ölçekli işletmeler ağırlıklı, düşük ücret ve düşük beceri gereksinimleri nedeniyle zayıf çalışma koşulları konusunda bir üne sahiptir ⁽¹⁵⁾. Ancak unutulmamalıdır ki, çalışanların çalışma koşullarından memnuniyetleri ve işlerini severek çalışmaları doğrudan hizmetlerin kalitesine etki edebilmektedir. Turizm sektörünün ekonomilerinde önemli bir etkisi olduğunu gören pek çok devlet, sektör çalışanlarına ve çalışma koşullarına yönelik iyileştirici düzenlemeler yapmaktadır ⁽¹⁶⁾.

1.3. TURİZMİN ÖNEMİ

Seyahat ve turizm bir sektörden daha fazlasıdır. Dünya vatandaşlarının, dünyadaki diğer yerleri ve halkları tanımaya ve anlamaya başladığı fiziksel bir mekanizmadır. İnsanlar, başkalarını daha iyi anladıklarına inandıklarında, başkalarının sahip oldukları kültür ve görüşleri daha derinlemesine değerlendirmeye başlarlar. Turizm sektörü, günümüzde insanların daha fazla seyahat etmesine yardımcı olacak yollar bulmaya ve insanların turistik faaliyetlere katılımlarından mutlu olmalarını sağlamaya yönelik yenilikler yapmaktadır ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁴⁾ Fevzi Okumuş, Levent Altınay ve Prakash Chathoth, *Strategic Management for Hospitality and Tourism*, Elsevier, Oxford, 2010, s.27.

⁽¹⁵⁾ ILO (Çevrimiçi) <http://www.ilo.org/global/industries-and-sectors/hotels-catering-tourism/lang-en/index.htm> Erişim; 03.10.2017.

⁽¹⁶⁾ OECD, *OECD Tourism Trends and Policies 2012*, OECD Publishing, 2012, s.117.

⁽¹⁷⁾ Dee K. Waddell, *Tourism& World Peace in the Cognitive Era*, (Çevrimiçi) <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/2017-documents/global-economic-impact-and-issues-2017.pdf> Erişim; 03.10.2017.

Turizm sektörü, dünyada ekonomik faaliyetlerin yaklaşık %10'unu oluşturmakta ve küresel ekonomide her 11 işten 1'ini destekleyerek kritik bir küresel endüstri haline getirmektedir ⁽¹⁸⁾.

Turizm, dünya üzerindeki bütün kıtalarda kalkınma açısından oldukça önemli bir sektördür. Ancak, turizmin ekonomik faydaları her zaman eşit olarak paylaşılmamaktadır. Büyük şehirler veya popüler merkezler faydaların hepsini değilse de çoğunu alan bölgelerdir. Turizmi bir kalkınma stratejisi olarak teşvik etmek isteyen ülkeler, faydaları bir veya bir kaç bölgeye yaymak yerine daha adil bir dağılımdan yanadır. Bu sebeple doğal kaynakların bilinçli kullanımı, kaliteli işlerin oluşturulması ve yoksulluğun azaltılması gibi hedeflerin tümü turizmin geliştirilmesi ile yakından ilişkilidir ⁽¹⁹⁾. Turizm ve etkileri ile ilgili dünyada pek çok vakıf, kurum, kuruluş, hükûmet işbirliği içinde çalışmaktadır.

2011 yılında Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), doğal kaynakların bilinçli kullanımına yönelik ve turizmin çevre ile ilişkisini öne çıkaran yeşil turizm ile ilgili olarak aşağıdaki sonuçlar çıkarılmıştır ⁽²⁰⁾.

1. Turizm, dünya ekonomisinin büyümesinde önemli bir potansiyele sahiptir.
2. Turizmin gelişimine önemli çevresel zorluklar eşlik etmektedir.
3. Turizm gelişimi, yerel ekonomiyi desteklemek ve yoksulluğu azaltmak için tasarlanabilir.
4. Yeşil turizm, yeşil iş yaratma potansiyeline sahiptir.
5. Yeşil turizme yatırım yapmak, enerji, su ve atıkların maliyetini azaltabilir ve biyoçeşitlilik, ekosistemler ve kültürel mirasın değerini artırabilir
6. Turistler yeşil turizmi desteklemektedir.
7. Özel sektör, özellikle küçük işletmeler, yeşil turizmi desteklemek için harekete geçirilmelidir.

⁽¹⁸⁾ Lauro Ferroni, Hospitality & Tourism Investment: Forces for the Future, (Çevrimici) <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/2017-documents/global-economic-impact-and-issues-2017.pdf> Erişim; 03.10.2017.

⁽¹⁹⁾ Carlos, J. Menendez, Partnering for Inclusive Growth: From Digital Divide to Digital Dividend, (Çevrimiçi) <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/2017-documents/global-economic-impact-and-issues-2017.pdf> Erişim; 03.10.2017.

⁽²⁰⁾ UNEP, Tourism; Investing in Enrgy and Resource Efficiency, 2011, s.418-419.

8. Yeşil turizmde ekonomik potansiyelin çoğu, yeşil turizm yatırımları için finansmana daha iyi erişim ihtiyacı duyan küçük ve orta boyutlu işletmeler (KOBİ) içinde bulunur.

9. Planlama ve geliştirme stratejileri, yeşil turizme yönelik ilk adımdır.

10. Devlet yatırımları ve politikaları yeşil turizmde özel sektör faaliyetlerinden yararlanabilir.

Turizmin geliştirilmesi ile ilgili farklı kurumlar tarafından çeşitli planlar yapılıyor olması çok normaldir çünkü sektör ekonomik, sosyal, çevresel etkileri sebebiyle hem Dünya’da hem de mikro ölçekte Türkiye için büyük öneme sahiptir.

1.3.1. Dünya’da Turizmin Önemi

On yıllar boyunca, turizm, dünyanın süratle büyüyen sektörlerinden biri olma yolunda, gelişmenin ve derinleşmenin çeşitliliğini yaşamıştır. Modern turizm gelişimle yakından ilişkilidir ve dünyada giderek artan sayıda yeni destinasyonlar oluşmaktadır. Bugün, turizmin iş hacmi, petrol, gıda ve otomotiv sektörlerindeki iş hacimlerinden yer yer daha fazladır. Turizm, uluslararası ticaretin en önemli oyuncularından biri haline gelmiş ve aynı zamanda birçok gelişmekte olan ülke için ana gelir kaynaklarından birini temsil etmektedir. Bu büyüme, hedefler arasında artan çeşitlilik ve rekabet ile birlikte ele alındığında sanayileşmiş ve gelişmiş ülkelerdeki turizmin küresel yayılımı, üretimden tarıma veya telekomünikasyona kadar birçok ilgili sektörde ekonomi ve istihdam alanlarında fayda yaratmıştır ⁽²¹⁾.

Turizm, dünyanın en büyük ve en süratle büyüyen sektörlerinden biridir. UNWTO Turizm raporuna göre, 2017 yılında dünya çapında gittikçe artan sayıdaki yer turizme açılmıştır. Bu durum, turizmde yeni iş ve işletmelerin yaratılmasına, ihracat gelirlerinin artmasına ve altyapıların geliştirilmesi vasıtasıyla sosyo-ekonomik ilerlemenin gerçekleşmesine yol açmıştır. Mevcut geleneksel turistik bölgelere ek olarak birçok yeni varış noktası ortaya çıkmıştır.

Uluslararası turist sayıları, küresel olarak 1950’de 25 milyon kişi iken, 1980’de 278 milyona, 2000’de 674 milyon, 2016’da 1.235 milyar kişiye ulaşmıştır. Aynı şekilde, dünya çapında destinasyonlar tarafından kazanılan uluslararası turizm geliri,

---

⁽²¹⁾ World Tourism Organization UNWTO, “Why Tourism”, 2017, (Çevrimiçi) <http://www2.unwto.org/content/why-tourism> Erişim; 03.10.2017.

1950'de 2 milyar dolardan, 1980'de 104 milyar dolara, 2000'de 495 milyar dolara ve 2016'da 1 Milyon 220 milyar dolara varmıştır. Uluslararası turizm ayrıca, uluslararası yolcu taşımacılığı hizmetleri yoluyla küresel ekonomiye 216 milyar dolar ihracat geliri sağlamıştır. 2016 yılından uluslararası turizm, dünya mal ve hizmet ihracatının %7'sini temsil etmektedir. Bu oran, 2015 yılında %6 iken 2016 yılında %1 artmıştır. Dünya çapında bir ihracat kategorisi olan turizm, kimyasal maddelerden ve yakıtlardan sonra otomotiv ürünlerinin ve gıda ürünlerinin ardından üçüncü sırada yer almaktadır ⁽²²⁾.

1.3.2. Türkiye’de Turizmin Önemi

1950’li yıllardan itibaren küresel ekonomide oldukça hızlı gelişmekte olan sektörlerden biri haline gelen turizm, bölgelerin veya ulusların gelişmeleri için bir araç olarak kullanılmıştır. Turizm, gelirin ve işlerin oluşturulmasında, ödemeler dengesi problemlerinin hafifletilmesinde, bölgesel ve ulusal ekonomik gelişmelere katkıda bulunan önemli bir etmen olarak yerini almıştır ⁽²³⁾.

Türkiye’de turizm uzun yıllar deniz, kum ve güneş üçlüsü olarak görülmüştür. Ancak 1980’li yıllardan sonra, özellikle 1982 yılında 2634 sayılı “Turizmi Teşvik Kanunu’nun yürürlüğe konmasının ardından turizm yatırımlarının artması ve Türkiye’nin sadece deniz, kum ve güneş üçlüsünden oluşmadığına yönelik farkındalığın gelişmesi ile Türk turizmi, yapısında önemli bir değişiklik içine girmiştir ⁽²⁴⁾. Türkiye’nin doğal güzelliklere ve tarihsel zenginliklere sahip bölgeleri çoğunlukla, sanayileşmenin arttığı bölgelerin dışında; sahillerde, dağ yamaçlarında, arkeolojik kalıntıların bulunduğu yerlerde veya göl ve nehir kenarlarında yer almaktadır. Turizm endüstrisinin ana dokusunu, doğanın ve iklimin yarattığı tarih, folklor, uygarlık ve kültürün harmanladığı bir değerler bütünü oluşturmaktadır. Türkiye, coğrafi konumundan ötürü pek çok farklı kültüre ev sahipliği yapmış, çeşitli medeniyetlerin buluşmasına tanık olmuş, tarihi zengin olan bir ülkedir. Bu

---

⁽²²⁾ UNWTO, “*Tourism Highlights 2017 Edition*”, 2017, s.2, (Çevrimiçi) <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419029> Erişim; 03.10.2017.

⁽²³⁾ Ali Çımat ve Ozan Bahar, “Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri ve Önemi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi* (6), 2003, s.2.

⁽²⁴⁾ Mehmet Somuncu, “Turizmin Kalkınmaya Etkisi ve Türkiye Turizmindeki Bölgesel Farklılıklar”, Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi, *IV. Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiri Metinleri*, 2006, Ankara, s.166.

özelliğinden ötürü sanayileşmenin olmadığı bölgelerde turizm endüstrisine denk gelmek mümkündür. Türkiye'deki bu zenginlikler turizm vesilesiyle işlenebilmekte ve milli geliri arttıracak bir değer haline gelebilmektedir ⁽²⁵⁾.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) verilerine göre Türkiye, son on yılda turizmde belirgin ve hızlı bir büyüme kaydetmiştir. 2002 ve 2014 yılları arasında Türkiye'ye gelen uluslararası turist sayısı % 210 artarken, turizm ödemeleri 2003-2014 döneminde %145'in üzerinde artmıştır. 2014 yılında turizmin GSYİH (Gayrisafi Yurt İçi Hasıla) 'ya oranı 34,3 milyar ABD doları düzeyinde olup, GSYİH'nin % 4,3'ünü oluşturmaktadır. İç turizm açısından ise yurtiçi seyahat gelirleri, 2013 yılının aynı dönemine göre % 22,7 artarak 22,6 milyar TL'ye yükselmiştir ⁽²⁶⁾.

Türkiye'deki turizmin geleceğini planlaması ve geliştirmesi ile sorumlu olan esas devlet kuruluşu Kültür ve Turizm Bakanlığı'dır. Ayrıca Türkiye Seyahat Acentaları Birliği, Turistik Oteller ve Yatırımcılar Derneği, Otelciler Federasyonu, Türk Turizm Yatırımcıları Derneği, Turist Rehberleri Birliği Odaları, Başbakanlık Yatırım Destek ve Kalkınma Ajansı ve pek çok yerel dernek de turizmin gelişmesi ve tanıtılması adına işbirliği içinde faaliyet göstermektedir.

1.4. TURİZMİN ETKİLERİ

Turizm sayesinde oluşan ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkiler gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Bu durum, turizme verilen önemi ve değeri sadece turizm hareketlerinden büyük pay alan gelişmiş ülkelerde değil, aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerde de artırmaktadır ⁽²⁷⁾.

Turizm çok karmaşık bir endüstridir. İstihdama ve ödemeler dengesine katkısı gibi olumlu ekonomik sonuçlar getirmesinin yanı sıra doğal çevreye ve kültürel yapıya da olumlu katkılarda bulunduğu bilinmektedir. Turizm iyi yönetilirse,

---

⁽²⁵⁾ Hüseyin Çeken, "Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi Üzerine Teorik Bir İnceleme", *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, C.X ,S II, 2008, s.299. B

⁽²⁶⁾ OECD, *OECD Tourism Trends and Policies 2016*, OECD Publishing, 2016, s.287.

⁽²⁷⁾ Mehmet Ali Özdemir ve İsmail Kervankıran, "Turizm ve Turizmin Etkileri Konusunda Yerel Halkın Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Afyonkarahisar Örneği", *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 24, 2011, s.3.

bölgelerin sosyo-kültürel, ekonomik ve jeo-politik gelişmesinde olumlu bir rol oynayarak birçok ülke ve bölge için önemli bir kalkınma fırsatı oluşturmaktadır ⁽²⁸⁾.

Turizmin ekonomik yapı üstünde olumlu etkileri bulunmaktadır. Bu sebeple, turizm, gelişmekte olan ülkeler tarafından da desteklenen bir sektördür. Sadece ekonomik anlamda değil, turizmin sosyal yapı üstündeki etkileri de bulunmaktadır. Bu etkiler, turizmin hâlihazırdaki sosyal değerlere, bireylerin davranışlarına, aile içi ilişkilere, güvenlik olgusuna, ahlak kurallarına, zanaat gerektiren faaliyetlere, geleneksel sanat faaliyetlerine ve toplumun sosyal yapısına dolaylı ya da doğrudan yapmakta olduğu etkiler olarak ifade edilmektedir ⁽²⁹⁾

1.4.1. Turizmin Ekonomik Etkileri

Turizm endüstrisi hem ev sahipliği yapan ülkelere hem de turistlerin kendi ülkelerine büyük ekonomik fayda sağlamaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, bir bölgenin kendisini bir turizm merkezi olarak teşvik etmesinin ana motivasyonlarından biri, beklenen ekonomik gelişmedir ⁽³⁰⁾.

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün (UNWTO) yayınladığı istatistiklere göre uluslararası turizm hareketlerine katılan kişi sayısı 2016 yılında, 2015 yılına kıyasla %3,9 artarak 1 milyar 235 milyon kişiye ulaşmış ve uluslararası turizm gelirleri de 2016 yılında 1.220 trilyon dolara yükselerek bir önceki yıla göre %2,6 artış göstermiştir ⁽³¹⁾.

Uluslararası turist sayılarını gösteren Tablo 1'e göre 2016 yılında dünyada en çok ziyaret edilen ülke bir önceki yıl da olduğu gibi 82,6 milyon turist ile Fransa olmuştur. Ancak Fransa'ya gelen turist sayısındaki değişim oranına bakıldığında, bir önceki yıla göre azalma olduğu da görülmektedir. Fransa'yı 75,6 milyon turist ile ABD ve İspanya takip etmektedir. Özellikle İspanya'nın bir önceki yıla göre turist sayısındaki artışı dikkat çekicidir. Türkiye, 2015 yılı rakamlarına göre bu listede

---

⁽²⁸⁾ UN, "Impacts of Tourism", (Çevrimiçi) <http://drustage.unep.org/resourceefficiency/impacts-tourism> Erişim; 03.10.2017

⁽²⁹⁾ Ahmet Gürbüz, "Turizmin Sosyal Çevreye Etkisi Üzerine Bir Araştırma", *TEKNOLOJİ*, 5(1-2), 2002, s.50.

⁽³⁰⁾ UN, "Impacts of Tourism", (Çevrimiçi) <http://drustage.unep.org/resourceefficiency/impacts-tourism> Erişim; 04.10.2017

⁽³¹⁾ UNWTO, "Tourism Highlights 2017", 2017, s.3.

İtalya'nın ardından 6. sırada yer almasına karşın 2016 verileri güncellenmediği için 10. sırada görülmektedir.

Tablo 1: Uluslararası Turist Sayıları

Ülkeler	Milyon kişi		Değişim (%)	
	2015	2016	15/14	16/15
Fransa	84.5	82.6	0.9	-2.2
Amerika Birleşik Devletleri	77.5	75.6	3.3	-2.4
İspanya	68.5	75.6	5.5	10.3
Çin	56.9	59.3	2.3	4.2
İtalya	50.7	52.4	4.4	3.2
Birleşik Krallık	34.4	35.8	5.6	4
Almanya	35	35.6	6	1.7
Meksika	32.1	35	9.4	8.9
Tayland	29.9	32.6	20.6	8.9
Türkiye	39.5	..	-0.8	..

Kaynak: UNWTO, "Tourism Highlights 2017", 2017, s.6

Uluslararası turizm gelirlerini güncel olarak gösteren Tablo 2'ye göre ABD, 2016 yılında yaklaşık 206 milyar USD ile en çok gelir elde eden ülke olmuştur. ABD'yi İspanya ve Tayland takip etmektedir. Tayland, en çok ziyaret edilen ülkeler arasında 9. sırada yer almasına karşın en çok gelir elde eden 3. ülke konumundadır. Tam tersi bir durum Fransa için söz konusudur. Tablo 1'e göre en çok ziyaret edilen ülke Fransa'dır. Ancak turizm gelirleri açısından Fransa 5. sırada yer almaktadır. Türkiye, uluslararası turizm gelirleri açısından ilk 10 ülke içinde yer almamaktadır. Tablo 1 'de yer almayan Avustralya ve Hong Kong'un uluslararası turizm gelirleri açısından ilk 10 ülke içinde yer almış olmaları ise dikkat çekici bir diğer ayrıntıdır. 2017 yılında turizmin küresel ölçekte GSYİH'ya etkisinin %3,5 olması beklenmekle birlikte hali hazırda 7,6 trilyon ABD doları katkısı olmakta ve dünya çapında 292 milyon kişiye iş imkânı yaratmaktadır. Bu durumun 2027 yılında 380 milyon iş imkânına ulaşacağı ve her 9 işten birinin turizm sektörü kapsamında olacağı öngörülmektedir⁽³²⁾.

⁽³²⁾ Rochelle Turner, "Travel&Tourism Global Economic Impact and Issues 2017", WTTC, 2017, s.3-4

Tablo 2: Uluslararası Turizm Gelirleri

Ülkeler	Milyar USD		Değişim (%)	
	2015	2016	15/14	16/15
Amerika Birleşik Devletleri	205.4	205.9	7	0.3
İspanya	56.5	60.3	-13.3	6.9
Tayland	44.9	49.9	16.9	11
Çin	45	44.4	2.1	-1.2
Fransa	44.9	42.5	-22.9	-5.3
İtalya	39.4	40.2	-13.3	2
Birleşik Krallık	45.5	39.6	-2.3	-12.9
Almanya	36.9	37.4	-14.8	1.4
Hong Kong	36.2	32.9	-5.8	-9.1
Avustralya	28.9	32.4	-8.2	12.3

Kaynak: UNWTO, “Tourism Highlights 2017”, 2017, s.6

Türkiye özelinde ise, WTTC (Dünya Turizm ve Seyahat Konseyi) 2017 verilerine göre turizmin Türkiye GSYİH’na etkisi 2016 yılında toplam 88 milyar ABD doları olmuş ve bu rakam toplam GSYİH’nin %12,5’ini oluşturmuştur. Bu rakamın 2027 yılında 136,3 milyar ABD dolarına ulaşacağı ve GSYİH’ya %13,8 etki edeceği tahmin edilmektedir. İstihdam yaratma açısından ise, 2016 yılında 2.197.500 ile toplam istihdamın %8’ini oluşturan turizm sektörünün 2027 yılında 2.967.000 ile toplam istihdamın %9,5’ini oluşturacağı da rapordaki öngörüler içinde yer almaktadır ⁽³³⁾.

Mevcut kaynakların verimli kullanılması ve bölgesel ilerleme konusunda turizm sektörünün büyük önemi bulunmaktadır. Özellikle, tarım ve sanayi açısından kaynakları yetersiz olan ama oldukça zengin turizm kaynaklarına sahip olan bölgeler, turizm sayesinde dengeli kalkınma sağlayabilmektedir. Nitekim kalkınma, yalnızca ekonomik istatistiklerden oluşmayıp sosyo-kültürel yapının da değişime ayak uydurması ve yenileştirilmesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, toplumun ekonomik olduğu kadar sosyo-kültürel açıdan yüksek bir yaşam seviyesine ulaşabilmesi demektir ⁽³⁴⁾.

⁽³³⁾ Rochelle Turner, “Travel&Tourism Economic Impact 2017 Turkey”, WTTC, 2017, s.1

⁽³⁴⁾ Çeken, a.g.e., s.295.

1.4.2. Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri

Turizmin sosyo-kültürel etkileri, turistlerle yerel halkın ve turizm endüstrisinin doğrudan ve dolaylı etkileşimi ile oluşmaktadır. Bu etkiler her zaman açık değildir, ölçmek güçtür, değer yargılarına bağlıdırlar ve çoğunlukla dolaylı olurlar. Bu da belirlenmesini zorlaştırmaktadır. Etkiler, değer sistemleri ve davranışlarda değişiklikler meydana getirdiğinde ortaya çıkar. Farklı kültürlerin buluşmasıyla topluluk yapısı, aile ilişkileri, ortak geleneksel yaşam biçimleri, törenler ve ahlaki değerlerde değişiklikler sıklıkla görülmektedir. Ancak turizm, barış için destekleyici bir güç olarak hizmet edebileceğinden olumlu etkiler yaratabilmektedir ⁽³⁵⁾.

Turizmin sosyo-kültürel etkileri ^{(36),(37)};

- Yerel el sanatlarının ve geleneksel kültürel aktivitelerin yaygınlaşması,
- Yerel halkın sosyal ve kültürel yaşamında değişiklikler olması,
- Yerel mimari yapıların popülerleşmesi,
- Estetik ve kültürel değerlere sahip alanların korunma bilincinin yerleşmesi,
- Giyinme alışkanlıklarının değişmesi,
- Yabancı dil öğrenilmesi,
- Yöresel gastronomi kültürünün tanınması,
- Farklı dinlerin tanınması.

şeklinde olabilmektedir.

Sosyo kültürel etkilenmelerin derecesi ve alanı, bölgeye gelen turistlerin demografik ve kültürel yapılarına göre farklılık gösterebilmektedir ⁽³⁸⁾.

Turizmin gelişmesi ile yerli halkın turizme ve turiste olan bakış açıları arasında bir ilişki olduğu açıktır. Hükümetlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve turizm endüstrisi içinde yer alan kurumların işbirliği ile oluşturulabilecek politikalar

---

⁽³⁵⁾ UN, "Impacts of Tourism", (Çevrimiçi) <http://drustage.unep.org/resourceefficiency/impacts-tourism> Erişim; 04.10.2017.

⁽³⁶⁾ Stephen J. Page ve Joanne Connell, *Tourism: A Modern Synthesis*, 2nd Edition, Thomson, London, 2006, s.366-368.

⁽³⁷⁾ Peter Mason, "Managing Sociocultural Impacts of Tourism", Editorler: John Beech ve Simon Chadwick, *The Business of Tourism Management*, Pearson Education Ltd, England, 2006, s.340-341.

⁽³⁸⁾ Paul Brunt ve Paul Courtney, "Host Perceptions Of Sociocultural Impacts", *Annals of Tourism Research*, 26(3), 1999, s.496-497

aracılığıyla yerli halkın turizmin önemini anlaması sağlanabilir. Halkın turizme katılımıyla birlikte sosyo-kültürel etkileşimin pozitif olması öngörülmektedir. Turizmin gelişmesi ve en önemlisi sürdürülebilir olması için yerel halk ile desteklenmesi şarttır ⁽³⁹⁾.

1.4.3. Turizmin Çevresel Etkileri

Hem doğal hem de insan yapımı oluşturulan kaliteli bir çevre turizm için gereklidir. Bununla birlikte, turizm ile çevre arasındaki ilişki karmaşıktır. Turizm, olumsuz çevresel etkilere neden olabilecek birçok faaliyeti içerir. Bu etkilerin çoğu, yollar ve havaalanı gibi genel altyapı inşaatları ile tatil köyleri, oteller, restoranlar, mağazalar, golf sahaları ve marinalar da dâhil olmak üzere turizm tesislerinin yapımı ile bağlantılıdır. Turizmin gelişmesi, üzerinde durduğu çevre kaynaklarını yavaş yavaş yok edebilir. Öte yandan, turizm, çevrenin korunmasına katkıda bulunarak çevre üzerinde olumlu etkiler yaratma potansiyeline de sahiptir ⁽⁴⁰⁾.

Turizmin çevreye zararları hava kirliliği, gürültü kirliliği ve su kirliliği şeklinde olabilmektedir. Ancak bunların yanı sıra bir de estetik kirlilik vardır. Dünyanın pek çok sahil bölgesinde benzer otel yapılaşmaları estetik kirliliğe örnektir. Hava kirliliği, havaalanı turizminin gelişimi ile de ilişkilidir. Sağlık ile ilgili sorunlar, uçak ve otomobil trafiğinden gelen emisyonlardan kaynaklanan solunum problemlerine yol açmaktadır ⁽⁴¹⁾.

Gürültüyle ilgili çoğu şikâyet hava trafiği kaynaklıdır. Gürültü kirliliği, özellikle hava alanları bölgelerinde yaşayan sakinler için sorun teşkil etmekle birlikte, turizm tesislerinin yapımındaki gürültü de bölge sakinleri ve turistleri için bir sorun olabilmektedir ⁽⁴²⁾.

En yaygın kirlilik türü su kirliliği şeklindedir. Arıtılmamış kanalizasyon atıkları, turizm bölgelerinde denizlere ve okyanusa pompalanmaktadır. Örneğin, dünyanın en

---

⁽³⁹⁾ Ahmet Tayfun ve Arzu Kılıçlar, “Turizmin Sosyal Etkileri ve Yerli Halkın Turiste Bakışı”, *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2004, Sayı:1, s.3

⁽⁴⁰⁾ UN, “Impacts of Tourism”, (Çevrimiçi) <http://drustage.unep.org/resourceefficiency/impacts-tourism> Erişim; 04.10.2017.

⁽⁴¹⁾ Andrew Holden, “Managing the Environmental Impacts of Tourism”, Editorler: John Beech ve Simon Chadwick, *The Business of Tourism Management*, Pearson Education Ltd, England, 2006, s.361-362.

⁽⁴²⁾ Zbigniew Mieczkowski, *Environmental Issues of Tourism and Recreation*, University Press of America, Lanham, 1995

çok ziyaret edilen turistik bölgesi olan Akdeniz'de kıyı şeridindeki 700'den fazla kasaba ve kentin yalnızca % 30'u atıklarını kanalizasyondan filtrelemektedir. Diğerleri atıkları doğrudan denize veya okyanusa bırakmaktadır ⁽⁴³⁾.

Turizm olumsuz çevresel etkilere neden olmasına rağmen, olumlu çevresel etkileri de bulunmaktadır. Turizmin anahtar bir özelliği, doğaya ekonomik bir değer vermesidir. Doğa turizmi ve su altı turizmi gibi turizm çeşitleri, doğanın turizm açısından merkezîyetini ve önemini vurgulamaktadır. Turizm bu nedenle kaynakların korunması için önemli bir katalizör görevi görebilir. Turizm endüstrisinin başarısı, yerel ekonomi ve kaynakların korunması arasında güçlü bir bağ bulunduğu takdirde ve çevre yönetimi bilinciyle gerçekleşebilecektir. Nitekim yüksek kaliteli çevre ve fiziksel kaynaklar, turistlerin ihtiyaçlarını karşılamak ve uzun vadeli ekonomik yapı oluşturmak için kilit unsurlardır ⁽⁴⁴⁾. Yani, turizmde ekonomik başarı elde etmek turistlerin ihtiyaçlarını karşılayıp onları memnun etmeye ve çevrenin kalitesini korumaya ve/veya geliştirmeye bağlıdır.

1.5. ALTERNATİF TURİZM VE TURİZM ÇEŞİTLERİ

Alternatif turizmin literatürde net bir tanımı olmamakla birlikte, farklı gruplardan insanların çeşitli nedenlerle yaptıkları turizm çeşitleri olarak ifade edilmektedir. İlk ortaya çıktığı 1990'lı yılların ortalarında yumuşak turizm (*soft tourism*), sürdürülebilir turizm (*sustainable tourism*) veya yeşil turizm (*green tourism*) olarak da isimlendirilmiştir ⁽⁴⁵⁾.

Alternatif turizm, turistik ürünün çeşitlendirilmesi olarak da isimlendirilmekte olup⁽⁴⁶⁾ kitle turizminin olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla çevresel ve sosyo-kültürel etkinin en az olduğu ve yeni turistik ürünlerin birleştirilmesiyle oluşturulmuş turizm çeşidi olarak da tanımlanmaktadır ⁽⁴⁷⁾.

⁽⁴³⁾ Paul Jenner ve Christine Smith, *The Tourism Industry and the Environment*, The Economist Intelligence Unit, London, 1992.

⁽⁴⁴⁾ Holden, a.g.e., s.364.

⁽⁴⁵⁾ Narueporn Lertcharoenchoke, *Alternative Tourism*, ABAC Journal, 1999, (Çevrimiçi) http://www.journal.au.edu/abac_journal/may99/article4_f.html Erişim: 05.10.2017

⁽⁴⁶⁾ Necdet Hacıoğlu ve Cevdet Avcıkurt, *Turistik Ürün Çeşitlendirmesi*, 1.Baskı, Nobel Yayınları, Ankara, 2008, s.8.

⁽⁴⁷⁾ Burhanettin Zengin ve Muhammet Fatih Sancar, "Alternatif Turizm Türlerinin Pazarlamabilirliği ve Seyahat Acentelerinin Bakış Açuları: Şanlıurfa Örneği", *Bartın Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(10), 2014, s.144.

Deniz, kum, güneş üçlüsüyle ifade edilen kitle turizmine; karşı gelişen alternatif turizmi için bazı araştırmacılar da özel ilgi turizmi ifadesini kullanmaktadırlar ⁽⁴⁸⁾. Farklı bölge sakinleri tarafından doğa ve kültür odaklı geliştirilmiş olan alternatif turizm çeşitlerine, farklı ve spesifik ilgileri olan kişi veya gruplar yönelmektedir. Literatürde vahşi yaşam turizmi, ekoturizm, macera turizmi, avcılık, gibi çeşitleri belirtilen alternatif turizm bu yüzden özel ilgi turizmi olarak da adlandırılmaktadır ⁽⁴⁹⁾

Türkiye’de T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, alternatif turizm türlerini 15 farklı alt başlık altında ele almaktadır. Bunlar; sağlık ve termal turizm, kış turizmi, yayla turizmi, mağara turizmi, av turizmi, kongre turizmi, golf turizmi, yat turizmi, ipek yolu turizmi, inanç turizmi, hava sporları turizmi, dağcılık turizmi, akarsu – rafting turizmi, kuş gözlemciliği turizmi ve su altı dalış turizmidir ⁽⁵⁰⁾.

1.5.1.Sağlık ve Termal Turizm

Doğal bir tedavi veya iyileştirme unsuru olan termal suların, sadece dinçlik kazanma ve tedavi amaçlı olarak değil, eğlence amacıyla da kullanılması günümüzde oldukça önem kazanmıştır. Dünya’da Termal Turizm maksadıyla yaklaşık olarak Macaristan ve Almanya’ya on milyon turist, Rusya’ya sekiz milyon turist, Fransa’ya yedi yüz bin turist, İsviçre’ye sekiz yüz bin turist ve İspanya’ya ise dört yüz bin turist seyahat etmektedir. Japonya’da ise on iki-on üç milyon kişi sadece Beppu şehrine termal turizm nedeniyle seyahat etmektedir. Ancak, oldukça zengin potansiyele ve tedavi edici özeliğe sahip sulara sahip olmasına rağmen Türkiye’de konaklama ve kürü bir arada sunan tesislerin kalite ve sayı bakımından yetersizliği, uluslararası standartlara sahip termal turizm yerlerinin oluşturulamaması nedenleriyle yukarıda yazılan ülkeler ile rekabet ortamı sağlanamamıştır ⁽⁵¹⁾.

Son yıllarda, Bursa, Pamukkale, Afyon gibi verimli jeo-termal kaynaklara sahip şehirlerde beş yıldızlı tesisler açılmasına rağmen Türkiye’nin toplam jeo-termal

---

⁽⁴⁸⁾ Yaşar Sarı “Bir Alternatif Turizm Çeşidi Olarak “Tefekkür Turizmi” Üzerine Kavramsal Bir Çalışma, *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 2017, s.57.

⁽⁴⁹⁾ Berendien Lubbe, *Tourism Management in Southern Africa*, Pearson, Cape Town, 2003, s.79-81.

⁽⁵⁰⁾ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Alternatif Turizm Türleri, (Çevrimiçi) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9872/alternatif-turizm-turleri.html> Erişim: 05.10.2017

⁽⁵¹⁾ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Dünya’da Sağlık ve Termal Turizm, (Çevrimiçi) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,11478/dunyada-saglik-ve-termal-turizm.html> Erişim: 05.10.2017.

kapasitesi düşünüldüğünde, mevcut tesislerin ülkenin ancak küçük bir potansiyelini oluşturduğu bilinmektedir ⁽⁵²⁾.

1.5.2. Kış Turizmi

Dağların kar alan yüksek yerlerinde yapılan ve kar yağışına bağlı olarak gelişen kış turizmi, kış sporları yapmaya elverişli, kar şartlarının ve eğimli alanların uygun olduğu bölgelerde gerçekleştirilen turizm faaliyetlerin tümüdür ⁽⁵³⁾.

Başta Avusturya ve İsviçre olmak üzere Dünya’da İtalya, Fransa gibi ülkelerde yer alan ünlü kış turizmi merkezlerinin yanı sıra Türkiye’de, Uludağ, Palandöken, Kartepe, Kartalkaya, Erciyes, Sarıkamış ve Davraz kayak ve diğer kar sporları için uygun altyapılara sahip yerlerdir. Ancak, bir doğal hava olayı olduğu için, kar yağışının gerçekleşmediği dönemlerde Türkiye’deki bazı dağ otelleri, hava koşullarından ötürü ekonomik zarara uğramak yerine yapay kar yağdırarak turistlere kar garantisinde bulunmaktadır ⁽⁵⁴⁾.

1.5.3. Yayla Turizmi

Yayla turizmi, temiz havayı, bol oksijeni ve doğal kaynak suyunu içermekte ve alternatif turizm çeşitleri arasında günümüzde ön plana çıkan turizm aktivitelerinden biri olmaktadır. Bu turizm çeşidinin gelişimi öncelikle Doğu Karadeniz Bölgesi yaylalarında başlamıştır. Ancak başta Akdeniz olmak üzere, Ege ve İç Anadolu Bölgesi’nde de bu alternatif turizm çeşidinin gelişmesine uygun yaylalar yer almaktadır. Turizm ve Kültür Bakanlığı tarafından yapılan planlamada, Doğu Karadeniz Bölgesi’nde turizm merkezi olarak belirlenen on iki yöre için İller Bankası’nca "çevre düzeni planları" yapılmasına karar verilmiştir ⁽⁵⁵⁾.

⁽⁵²⁾ Satürk Kurulu, Türkiye’de Termal Sağlık Turizmi, (Çevrimiçi)

<http://www.saturk.gov.tr/images/pdf/tyst/07.pdf> Erişim: 05.10.2017.

⁽⁵³⁾ Namık Tanfer Altaş, Ahmet Çavuş ve Nilgün Zaman, “Türkiye’nin Kış Turizmi Koridorunda Yeni Bir Kış Turizm Merkezi: Konaklı”, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 31, 2015, s.346.

⁽⁵⁴⁾ TURSAB, Kış Turizmi Raporu, (Çevrimiçi) https://www.tursab.org.tr/dosya/12196/tursab-kis-turizmi-raporu119314251845-1_12196_3978793.pdf Erişim: 05.10.2017

⁽⁵⁵⁾ Ömer Faruk Tekin, Alternatif Bir Turizm Türü Olarak Yayla Turizmi ve Bozkır İlçesinin Potansiyelinin

Değerlendirilmesi,

(Çevrimiçi)

<http://www.selcuk.edu.tr/dosyalar/files/303/66%20C3%96mer%20Faruk%20Tekin%20ALTERNAT%20C4%B0F%20B%20C4%B0R%20TUR%20C4%B0ZM%20T%20C3%9C%20OLARAK%20YAYLA%20.pdf> Erişim: 05.10.2017.

2023 turizm stratejisi planları içinde de yer alan yayla turizminin geliştirilmesi ile ⁽⁵⁶⁾ Artvin, Rize, Trabzon, Giresun, Ordu, Sinop, Antalya illerinin bu konuda öne çıkması öngörülmektedir ⁽⁵⁷⁾.

1.5.4. Mağara Turizmi

En az bir insanın girebileceği kadar genişliğe sahip olan boşluklar olarak tanımlanan mağaralardaki bu boşluklar bir kaç metreden kilometrelerce uzunluğa ve yüzlerce metre derinliğe sahip olabilmektedirler ⁽⁵⁸⁾. Mağaraların turizm açısından en önemli özellikleri, mağara ortamında doğal yöntemlerle oluşan şekillerin biçim, renk, yoğunluk ve boyutları gibi farklı açılardan sundukları görsellikler ⁽⁵⁹⁾.

Türkiye'deki mağaralar, turizm çeşitliliği açısından önemli bir potansiyel oluşturmakta olup Türkiye'nin en uzun mağarası, 15 km'den fazla olan Isparta'daki Pınargözü Mağarası; en derin mağarası ise -1429 ile Mersin'deki Peynirlikönü Mağarasıdır. Türkiye'de otuzun üzerinde mağara turizme açılmış olup, bakanlık tarafından on üç mağara turizmin hizmetine sunulmuştur ⁽⁶⁰⁾.

1.5.5. Av Turizmi

Türkiye'de 1970'li yıllarda yaban domuzu avı ile uygulanmaya başlayan av turizmi, av ve yaban hayatına ait kaynakların denetim altında yerli ve yabancı avcılarının kullanımına sunulmasını ve bu kaynakların dinlenme, eğlenme ve turistik açılardan değerlendirilip ülke turizmine ve ekonomisine katkıda bulunmasını

⁽⁵⁶⁾ Ali Dalgıç ve Kemal Birdir, "Yayla Turizmine Katılan Turistlerin Seyahat Motivasyonları, Algılanan Değer, Tatmin Düzeyleri Ve Sadakatleri Üzerine Bir Araştırma", *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 3(3), 2015, s.4.

⁽⁵⁷⁾ Birgül Subaşı, "Yayla Turizmi Sektör Profili", *İstanbul Ticaret Odası*, 2004, s.5.

⁽⁵⁸⁾ Özgür Arpacı, Burhanettin Zengin ve Orhan Batman, "Karamanın Mağara Turizmi Potansiyeli ve Turizm Açısından Kullanılabilirliği", *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2012, 14(23), s.59.

⁽⁵⁹⁾ Gürkan Akdağ, "Bir Ekoturizm Aktivitesi Olarak Mağara Turizmi: Mersin Mağaraları Envanter Çalışması", 2. *Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu*, 2013, s.183.

⁽⁶⁰⁾ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Mağara Turizmi, (Çevrimiçi) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10335/magara-turizmi.html> Erişim: 05.10.2017.

amaçlamaktadır ⁽⁶¹⁾. İlk defa 1984 yılında yerli avcılar da yabancı avcılarla birlikte av turizmine katılmaya başlamışlardır ⁽⁶²⁾.

Türkiye'nin coğrafi yapısı, bitki örtüsü ve yaban hayatı bakımından gelişimine elverişli konumda olup av turizmi, 4915 sayılı "Kara Avcılığı Kanunu" ve 6831 sayılı "Orman Kanunu" hükümleri kapsamında belirlenen esaslar dâhilinde yürütülmektedir ⁽⁶³⁾.

1.5.6. Kongre Turizmi

Kongre turizmi, aynı veya farklı mesleklere sahip kişilerin bir plan ve program çerçevesinde belirli bir bilimsel alan veya konuda bilgi alışverişi yapmak suretiyle yaptıkları seyahat ve konaklamaları içeren aktiviteler ⁽⁶⁴⁾ olarak tanımlanabilmektedir.

İçinde ulaştırma, konaklama, yiyecek-içecek, eğlence ve alışveriş gibi hizmetlerin tümünü içeren kongre turizmi, ülkelere döviz girişini artıran, istihdam yaratıcı özellikleri ile ulusal ve uluslararası ekonomiye katkıda bulunan bir alternatif turizm çeşididir ⁽⁶⁵⁾.

Türkiye’de uluslararası kongrelerin % 68’i İstanbul ili içerisinde yapılmakta olup ulusal kongrelerin ise ağırlıklı olarak Antalya ilinin öne çıktığı görülmektedir. Bu şehirlerin yanı sıra İzmir ve Ankara’da Türkiye’nin kongre turizmi organizasyonlarında önde gelen şehirlerinden ikisidir ⁽⁶⁶⁾.

⁽⁶¹⁾ İsmail Şafak, “Türkiye’deki Av Turizmi Uygulamalarının Özel Avlak İşletmelerine Etkileri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, A(2), 2003, s.135.

⁽⁶²⁾ İsmail Ukav, “Adıyaman’da Av Turizmi”, II. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi, Antalya, 2012, (Çevrimiçi) http://anatoliajournal.com/atad/depo/bilgibankasi/Kitap_113.pdf Erişim: 05.10.2017.

⁽⁶³⁾ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Av Turizmi, (Çevrimiçi) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR.9874/av-turizmi.html> Erişim: 05.10.2017.

⁽⁶⁴⁾ Celil Çakıcı, *Toplantı Yönetimi, Kongre, Konferans, Seminer ve Fuar Organizasyonları*, Detay Yayıncılık, Ankara, 2009, s.3.

⁽⁶⁵⁾ Nigar Mustafazade Aydın, “Kongre Turizmi ve Önemi”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi*, Bakü, 2015, s.2.

⁽⁶⁶⁾ KUTO (Kuşadası Ticaret Odası), “Dünyada Ve Türkiye’de Kongre Turizmi, Kuşadası-Efes Kongre Merkezi, Kongre ve Ziyaretçi Büroları”, (Çevrimiçi) <http://www.kuto.org.tr/img/kuto/raporlar/26.pdf> Erişim: 05.10.2017, s.22.

1.5.7. Golf Turizmi

Gelir seviyesi yüksek kişi ve grupların katıldığı bir spor türü olan golf, Türkiye’de özellikle Antalya-Belek’teki sahalarıyla dünyada kendini ispatlamış durumdadır. Ancak, Türkiye’deki turistik amaçlı saha sayısının azlığı benzer iklim koşullarına sahip oldukları için başta Portekiz ve İspanya olmak üzere Türkiye’nin diğer rakip ülkelere kıyasla toplam golf turizmi geliri açısından geride kalmasına neden olmaktadır ⁽⁶⁷⁾. Nitekim golf turizminin getirilerini dikkate alan Malta, İspanya, Portekiz gibi diğer ülkeler, golf turizmini paket tur programı içinde sunmaktadırlar. Bu durum, turizm sezonunu tüm yıla yaymaya çalışan ülkelere de büyük getiri sağlamaktadır ⁽⁶⁸⁾.

Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belge verilen toplam yirmi beş tesis bulunmakta olup bakanlık gelecek yıllar için golf turizmini geliştirmeye ve tüm yıla yaymaya yönelik Antalya, Aydın, Muğla, Mersin ve Nevşehir’de toplam yirmi dokuz adet golf alanı ve yaklaşık 25.000 yatak kapasitesi hedeflenmektedir. Bu golf alanlarının bir bölümü hali hazırda yatırım aşamasında olup bir kısmı ise işletme aşamasındadır ⁽⁶⁹⁾.

1.5.8. Yat Turizmi

Yat turizmi, yiyecek-içecek, ulaşım ve konaklama gibi birçok unsurun bir araya gelerek bir deniz gezisi hizmetinin sunulmasıyla sonuçlanan faaliyettir. Bu faaliyetlerin yanı sıra arka planda görünmeyen altyapı hizmetleri (marina ve barınakların yapımı gibi), inşaat sanayii gibi alanlarda da büyük oranda istihdam yaratmaktadır ⁽⁷⁰⁾.

Akdeniz’de yat bağlama kapasitesi 500.000 civarında olup, bu bölgede dolaşmakta olan toplam yat sayısı günümüzde bir milyona yaklaşmıştır. Sadece

---

⁽⁶⁷⁾ BAKA (Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı), “Golf Turizmi Sektör Raporu”, 2011, (Çevrimiçi) <http://baka.org.tr/uploads/1303486414GOLF-KATALOG--TURKCE-SON.pdf> s.10.

⁽⁶⁸⁾ Yüksek Öztürk ve İrfan Yazıcıoğlu, “Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma”, *Gazi Üniversitesi, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 2002, s.4.

⁽⁶⁹⁾ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Golf Turizmi, (Çevrimiçi) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10161/golf-turizmi.html> Erişim: 05.10.2017.

⁽⁷⁰⁾ Ceyda Ercanik, “Türkiye’de Yat Turizminin Coğrafya Açısından İrdelenmesi”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2003, (Çevrimiçi) <file:///C:/Users/user/Downloads/701.pdf> Erişim: 05.10.2017.

Fransa, İspanya ve İtalya bir arada Akdeniz’de yat limanı kapasitelerinin ¼’ünü oluşturmaktadır. Son yıllarda Batı Akdeniz’de görülen deniz kirlenmesi, yatlar için istenen vergiler ve diğer ücretlerdeki artışlar Avrupa’da yaşayan yat turizmcilerinin Akdeniz’in doğusuna yönelmelerine neden olmuş ve bu durum doğal, coğrafi yapısı ve yat turizmine elverişli iklim koşulları ile Türkiye açısından önemli bir gelişim fırsatını ortaya koymuştur ⁽⁷¹⁾. Ancak sadece coğrafi altyapının elverişli olması yeterli değildir. Aynı zamanda, bölgedeki marina olanakları bakımından da yeterli olunması gerekmektedir. Türkiye’nin bu konudaki yetersizliği, onu rakiplerinin gerisinde bırakmaktadır. 2012 yılı verilerine göre, İtalya’da 380, İspanya’da 96, Hırvatistan’da 50 adet marina varken, Türkiye’de diğer ülkelere kıyasla 8.333 km’lik en uzun kıyı şeridine sahip olmasına rağmen Turizm Bakanlığı belgeli sadece 40 marina bulunmaktadır ⁽⁷²⁾.

1.5.9. İpek Yolu Turizmi

Dünya Turizm Örgütü’nün (UNWTO) 1993 yılında gündeme getirdiği İpek yolu, Türkler için geçmişten bugüne özel bir öneme sahip olmuştur. Hatta, İpek Yolu’nu Türk Yolu olarak adlandıran tarihçiler de bulunmaktadır. Bir ticaret ve kültür yolu olan bu yol üzerinde Türk topluluklarının ve devletlerinin izleri bulunmaktadır ⁽⁷³⁾.

Coğrafi yerleşimi sebebiyle, eski çağlardan beri doğu ile batı arasında bir birleştirici görevi olan Anadolu, İpek Yolunu önemli kesişim noktalarından biri olmuştur. Orta Çağ’da, İpek Yolları Çin’den başlayıp Orta Asya’da birden fazla güzergâhı izleyerek ve Anadolu’yu geçerek Avrupa’ya uzanmıştır. Deniz yollarını da kullanan İpek Yolu, Ege kıyılarında Efes ve Milet, Karadeniz’de Trabzon ve Sinop, Akdeniz’de Alanya ve Antalya gibi önemli limanlar vasıtasıyla Avrupa’ya ulaşmıştır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından, “İpek Yolu Projesi” ile, kültürel mirasın en önemli araçlarından olan, ancak çoğu doğaya ve çevresel etkenlere yenik düşmüş hanların (kervansarayların) yaşatılarak “Tarihi İpek Yolu’nun canlandırılması planlanmıştır.

⁽⁷¹⁾ Güney Marmara Kalkınma Ajansı, “Balıkesir’de Yat Turizmi”, 2014. s.4.

⁽⁷²⁾ T.C. Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, “Ülkemizde Yat Limanı (Marina) İşletmeciliği”, 2013, s.2.

⁽⁷³⁾ Fahri Atasoy, “Küreselleşme Çağında Yeniden Yükselen İpek Yolu”, Yükselen İpek Yolu: 2.Cilt, Türk Yurdu Yayınları, 2016, s.69-83, s.76-77.

Bu kapsamda yapılan ön çalışmalarda, ana tur güzergahları ile çakışan İpek Yolları üzerinde yer alan 11 kervansaray Aksaray ve Burdur başta olmak üzere Antalya, Nevşehir, Denizli ve Malatya'da bulunmaktadır⁽⁷⁴⁾.

1.5.10. İnanç Turizmi

İnanç turizmi, insanların inançları gereği kutsal olarak nitelendirdikleri yerleri ziyaret etmeleriyle amacıyla yaptıkları turistik amaçlı gezileri içermektedir⁽⁷⁵⁾.

İstatistiklere göre inanç turizmi kapsamında yılda yaklaşık 600 milyon seyahat yapılmaktadır. Bu seyahatlerin büyük çoğunluğu Mekke, Medine, Efes, Kudüs, Konya, Roma gibi şehirler başta olmak üzere özellikle Avrupa ve Asya'ya olmaktadır⁽⁷⁶⁾.

Türkiye'de, Anadolu, tarih boyunca çeşitli medeniyetlere ev sahibi olmuş ve farklı inançlara sahip farklı kültürler burada zengin bir çeşitlilik oluşturmuştur. Geçmişinden gelen bu zenginlikle, Türkiye, üç büyük dine ait kutsal kabul edilen pek çok esere sahiptir⁽⁷⁷⁾.

Türkiye'de seyahat acentaları tarafından tur organizasyonlarına dâhil edilen önemli merkezlerin tespiti Valilikler, Kültür Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı ve çeşitli üniversitelerin görüşleri alınarak yapılmıştır⁽⁷⁸⁾.

1.5.11. Hava Sporları Turizmi

Bireylerin çeşitli malzemeleri kullanarak ve gökyüzünde meydana gelen hava değişimlerinden yararlanarak havada hareket etmesiyle gerçekleştirilen hava sporları turizminin önemi günümüzde gittikçe artmaktadır⁽⁷⁹⁾.

⁽⁷⁴⁾ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İpek Yolu, (Çevrimiçi) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10174/ipek-yolu.html> Erişim: 05.10.2017.

⁽⁷⁵⁾ İlkay Eykay, Taner Dalgın ve Hüseyin Çeken, "İnanç Turizmi Potansiyeli Açısından Antakya'nın Değerlendirilmesi", *Journal of Life Economics*, 2(2), 2015, s.59-74, s.60.

⁽⁷⁶⁾ UNWTO, Religious Tourism in Asia and the Pacific, 2011, (Çevrimce) http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/110325_religious_tourism_excerpt.pdf Erişim: 06.10.2017.

⁽⁷⁷⁾ Ünal İbret, Duran Aydınözü ve Mustafa Uğurlu, "Kastamonu Şehrinde Kültür ve İnanç Turizmi", *Marmara Coğrafya Dergisi*, 32, 2015, s.239-269, s.247.

⁽⁷⁸⁾ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İnanç Turizmi, (Çevrimiçi) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10173/inanc-turizmi.html> Erişim: 06.10.2017.

⁽⁷⁹⁾ Oğuz Diker, Adnan Çetinkaya ve Ahmet Cinkaya, "Hava Sporları Turizmi ve Safranbolu'nun Hava Sporları Potansiyelinin Belirlenmesi", *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 2016, s.84-100, s.89.

Yamaç paraşütü, yelken kanat, planör, paraşüt, balon, mikrolayt, model uçak gibi çeşitleri olan hava sporları Türkiye’de yapılmaktadır. Dünyada ortaya çıkışı 1700’lü yılların sonları olan ve içine doldurulan sıvı propan gazının ısıtılması ile havalanan balonla uçuş sporu da Türkiye’de bireysel sportif amaçlı yapıldığı gibi, turistik bölgelerdeki yerel etkinliklerde balonla kent turları düzenlenmesi suretiyle yoğun ilgi görmektedir. Paraşütle atlama sporu için ise Türk Hava Kurumu ve özel havacılık kulüpleri Ankara, Efes ve Eskişehir’de gerekli eğitimleri vermektedirler ⁽⁸⁰⁾.

1.5.12.Dağcılık Turizmi

Doğa temelli bir turizm çeşidi olan dağcılık turizminde, dağlara tırmanış, buz-kaya tırmanışları, doğa gezileri ve vahşi yaşam manzaralarını içine alan doğal güzellikler sunulmakta olup temiz havadan yararlanılmaktadır. Batı Avrupa’da Alpler, Kuzey Amerika’da Rakı ve Asya’da Himalaya dağları, dağcılık turizmi açısından önemli örneklerdir ⁽⁸¹⁾.

Türkiye, dört bir yanında yer alan Karadeniz Dağları, Toros Dağları, Ağrı, Süphan, Erciyes gibi yüksek volkanik dağların varlığı nedeniyle dağcılık ve dağ turizmi açısından elverişli kaynaklara ve potansiyele sahiptir. Ayrıca, farklı bölgelerde yer alan bu dağların biyolojik ve kültürel çeşitliliği, onları daha da çekici kılmaktadır. Nitekim dağlık alanlarda yaşayan ve ekonomik kaynakları yetersiz toplumlar açısından turizm bir gelir kapısı olarak değerlendirilebilmektedir. Ancak dağlık alanlardaki doğal kaynaklar hassas ekosistemlere sahip olmaları nedeniyle doğru kullanılmadığı takdirde doğal çevre zarar görebilmektedir ⁽⁸²⁾.

1.5.13.Akarsu – Rafting Turizmi

Şişme botlar ile uygun akarsularda toplu halde yapılan spora rafting denilmektedir. Zengin doğal su kaynaklarına sahip olan Türkiye, su sporları (rafting, kano ve nehir kayağı) için turistlere önemli bir akarsu turizmi potansiyeli sunmaktadır. Türkiye’de çeşitli büyüklüklerde yüzlerce akarsu bulunmakta olup

---

⁽⁸⁰⁾ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Hava Sporları, (Çevrimiçi) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10164/hava-sporlari.html> Erişim: 06.10.2017.

⁽⁸¹⁾ Hasan Köşker ve Kamil Unur, “Türkiye’nin Dağ Turizm Potansiyeli, Çeşitleri, Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, 15. Ulusal Turizm Kongresi, Ankara, 2014, s.767.

⁽⁸²⁾ Mehmet Somuncu, “Dağcılık ve Dağ Turizmindeki İkilem: Ekonomik Yarar ve Ekolojik Bedel”, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 2(1), 2004, s.1-21, s.18-19.

birçoğu akarsu rafting turizmine elverişli durumdadır. Özellikle Antalya'daki Köprüçay da yaz sezonunda günde üç bin turist, rafting yapmakta ve akarsu turizmine katılmaktadır ⁽⁸³⁾.

Akarsu turizmi, turizmin deniz, kum ve güneş çerçevesinden çıkarıp tüm yıla yayılmasını destekleyen turizm çeşitlerinden biri olup T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı rafting için uygun akarsuları; Çoruh nehri, Köprüçay, Manavgat Çayı, Dim Çayı, Adana-Feke-Göksu Nehri, Zamatı Irmağı ve Fırat nehrinin bir kısmı olarak vermektedir ⁽⁸⁴⁾.

1.5.14.Kuş Gözlemciliği Turizmi

Şehir içlerinde, parklarda, sulak alanlarda, ormanlarda ve hatta çöllerde dahi yapılabilen kuş gözlemciliği sayesinde doğa kuşların bakış açısından farklı bir şekilde tanınmaktadır. Yılın her mevsimi, her günü, her saati yapılabilen kuş gözlemciliği turizmi, Türkiye'de turizmin tüm yıla yayılması açısından da büyük olanak sağlamaktadır ⁽⁸⁵⁾.

1.5.15.Su Altı Dalış Turizmi

Su altı dünyasının flora, fauna ve arkeolojik kültür varlıklarını görmek, fotoğraflamak, filme almak ve sportif balık avlama amaçlı olarak gerçekleştirilen tanıtım, sportif ve eğitim amaçlı dalışlar ile kıyıda verilen konaklama ve ağırlama hizmetleri içine alan bir turizm çeşidi olan su altı dalış turizmi su sporlarına olan ilginin artması ve giderek gelişen su sporları yatırımları sonucu ortaya çıkmıştır ⁽⁸⁶⁾.

⁽⁸³⁾ T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Konaklama ve Seyahat Hizmetleri Turizm Hareketleri, 2011, (Çevrimiçi) http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Turizm%20Hareketleri.pdf, s.23. Erişim: 06.10.2017.

⁽⁸⁴⁾ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Akarsu Turizmi, (Çevrimiçi) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9873/akarsu-turizmi.html> Erişim: 06.10.2017.

⁽⁸⁵⁾ Öykü Selimoğlu, *Dünyada ve Türkiye'de Ekoturizm*, İstanbul Ticaret Odası, 2004, (Çevrimiçi) <http://www.ito.org.tr/Dokuman/Sektor/1-31.pdf> Erişim: 06.10.2017.

⁽⁸⁶⁾ Nihan Yarmacı, Melike Keleş ve Bilge Ergil, "Su Altı Dalış Turizminin Mevcut Durumu, Sorunları ve Geliştirilmesine Yönelik Öneriler: Kaş Örneği", *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 2017, s.68.

Dünya’da özellikle Mısır, su altı dalış turizmi merkezi olarak öne çıkmaktadır. Senede yaklaşık 10 milyon turist dalış turizmi faaliyetlerine katılmak için Mısır’a seyahat etmektedirler ⁽⁸⁷⁾.

Dalış turizmi için turizm merkezlerine giden turistler, konaklama, yeme içme, eğlenme gibi diğer alanlarda da harcama yaparak, diğer turizm işletmelerine de katkıda bulunmaktadır. Türkiye’de tercih edilen dalış noktalarının bulunduğu yerler, Kaş başta olmak üzere, Kalkan, Kemer, Fethiye, Dalyan, Bodrum, Marmaris, Datça, Kuşadası, Çeşme, Ayvalık, Bozcaada, Gökçeada, Gelibolu, Saros olarak sayılabilmektedir ⁽⁸⁸⁾.

Turizmde hareketlilik yaratan ve turizm sezonunun uzamasını sağlayan donanımlı dalış turizmini etkileyen coğrafi, sosyolojik ve tarihsel unsurlar, çekicilik yaratan etmenler, dalış mevkileri ve dalış turizminin gelişimi gelecek bölümde kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.

1.6. DONANIMLI DALIŞ TURİZMİ

Dalış turizmi, özel ilgi turizm çeşitlerinden biri olarak bilinmektedir. 1943 yılında keşfedilen donanımlı dalış (SCUBA- Self Contained Underwater Breathing Apparatus / Kendi kendine yetebilen bağımsız sualtı soluma cihazı) tekniği, özellikle dalışa ilgi duyan bireyler tarafından tüm dünyada tercih edilmektedir. Donanımlı dalış özel bir giysi, sıkıştırılmış kuru hava içeren bir tank, denge yeleği ve maske-palet gibi teçhizatları gerektirmektedir. Ancak bu özel ekipmanlar sayesinde, gerekli eğitimleri almış bir SCUBA dalgıcı suyun altında diğer dalış çeşitlerini yapanlardan daha uzun süre kalabilmektedir ⁽⁸⁹⁾.

Donanımlı dalışlar teknik ve sportif amaçlı olabilmektedir. Teknik dalışlar 30 metreden daha derin sulara farklı gazların karışımı ile yapılan dalışlardır. Sportif amaçlı donanımlı dalışlar 30 metreden daha az derin olan deniz bölgelerinde batıklar

---

⁽⁸⁷⁾ Osman Erkurt ve Serim Pakar, “Su Altı Arkeoparkları ve Deniz Turizmi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi*, 6(2), 2014, s.134.

⁽⁸⁸⁾ Serkan Öznur, “Bireylerin Donanımlı Dalış Sporuna Başlama Tercihlerinin Saptanması”, III. Ulusal Deniz Turizmi Sempozyumu, 2016, (Çevrimiçi) <http://denizturizmi2016.deu.edu.tr/0008.pdf> Erişim: 06.10.2017.

⁽⁸⁹⁾ Siti Zulaiha Zainal Abidin ve Badaruddin Mohamed, “A Review of SCUBA Diving Impacts and Implication for Coral Reefs Conservation and Tourism Management”, SHS Web of Conferences, 12, 2014.

veya yüksek biyolojik çeşitlilikle dolu etkileyici sualtı sahnelerine sahip yerlerde gerçekleştirilmektedir ⁽⁹⁰⁾. Donanımlı dalışlar günümüzde dünyanın en hızlı büyüyen spor dallarından biri olup milyarlarca dolarlık bir endüstriye sahiptir ⁽⁹¹⁾.

1.6.1. Donanımlı Dalış Turizminin Tarihçesi ve Gelişimi

Donanımlı dalışın gelişmesi, kullanılan ekipmanların modernleşmesine bağlı olarak gerçekleşmiştir. 20.yy.'ın başlarında su altında nefes alıp verilmesini sağlayan iki farklı alet geliştirilmiş olup bunlar açık devre ve kapalı devre olarak isimlendirilmektedir. Günümüzdeki sistemlere kıyasla oldukça ilkel olan bu iki sistemden açık devre olanında dalgıcın verdiği hava doğrudan suya gitmektedir. Bir diğeri olan kapalı devre sisteminde ise solunan hava bir filtreden geçirildikten sonra tanka geri gönderilmektedir. Söz konusu filtre, solunmuş havadaki karbon dioksit gazını uzaklaştırarak soluma sırasında kullanılmamış olan oksijenin geri kazanılmasını ve tekrar kullanılabilmesini sağlıyordu. Kapalı devre sistemler, güvenilir, ekonomik ve taşınabilir olması sebebiyle dalışlarda o dönemde daha çok tercih edilmekteydi ⁽⁹²⁾.

Donanımlı dalışın vazgeçilmez parçalarından bir diğeri olan dalış giysileri 18.yüzyılda oldukça büyük ve ağır kıyafetlerdi. Zaman içerisinde geliştirilen bu kıyafetler günümüzde hafif, giyilmesi kolay ve modern hale gelmiştir ⁽⁹³⁾. 1989 yılında vücuda tam yapışan ve ikinci ten olarak isimlendirilen özel ısı korumalı giysiler fermuarsız olarak piyasaya sürülmüş, 1990'larda ise bu giysilerin hammaddesine titanyum eklenerek suyun altında uzun süre kalmaya elverişli, dayanıklı bir hale getirilmiştir ⁽⁹⁴⁾.

⁽⁹⁰⁾ Ghazali Musa ve Kay Dimmock, Scuba Diving Tourism: Introduction To Special Issue, *Tourism in Marine Environments: Special Issue*, 8(1-2), 2014, s.1.

⁽⁹¹⁾ Tah Fatt Ong ve Musa Ghazali, "An Examination of Recreational Divers' Underwater Behaviour By Attitude-Behaviour Theories", *Current Issues in Tourism*, 14(8), 2011, s.2.

⁽⁹²⁾ Bishop Museum, (Çevrimiçi) <http://www.bishopmuseum.org/research/treks/palautz97/rb.html> Erişim: 05.05.2018.

⁽⁹³⁾ Vincze Miklos, The Strange and Wonderful History of Diving Suits from 1715 to Today, (Çevrimiçi) <https://io9.gizmodo.com/the-strange-and-wonderful-history-of-diving-suits-from-1262529336> Erişim: 05.05.2018

⁽⁹⁴⁾ Divers Institute, (Çevrimiçi) <https://www.diversinstitute.edu/history-of-the-wetsuit/> Erişim: 05.05.2018

Günümüzde, ekipmanlardaki ve giysilerdeki gelişmelere paralel olarak her yıl yaklaşık 1 milyon kişi donanımlı dalış sertifikası almaktadır ⁽⁹⁵⁾. Donanımlı dalışın popülaritesi son on yıllarda tüm dünyada bir artış göstermiştir. Donanımlı dalış aktiviteleri bir spor olmanın yanı sıra onu destekleyen işletme faaliyetleri için de yaklaşık bir milyar dolarlık küresel endüstriyi teşvik ederek önemli bir turizm çeşidi haline gelmiştir ⁽⁹⁶⁾. Donanımlı dalış için var olan talep su altı doğasını tanımak ve deneyimleme arzusu içinde olan dalgıçlar ile oluşmaktadır. Ancak aynı zamanda teknolojik gelişmeler, eğitim ve gerekli ekipman ihtiyaçları ile donanımlı dalış, çeşitli işletmeler tarafından da talep edilen bir endüstri haline gelmiştir ⁽⁹⁷⁾.

Günümüzde dünyada başlıcaları Güney Avustralya Great Barrier Reef - SS Yongala Batığı, Bahama Adaları, Kanada-Baffin Adası, Papua Yeni Gine, Milne Koyu, Mısır Kızıldeniz Aida II Batığı, Güney Afrika Ümit Burnu-Beyaz Köpek Balığı, Brezilya-Frenando de Noronha, Endonezya-Komodo, Maldiv Adaları, Kaliforniya-Channel Adaları'nda yapılan ⁽⁹⁸⁾ donanımlı dalış aktiviteleri, Türkiye'de Antalya Kaş, Kemer, Kalkan'da; Balıkesir Ayvalık'ta; Muğla Datça, Marmaris, Bodrum'da; Çanakkale, Saros, Gökçeada ve Bozcaada başta olmak üzere deniz kenarı pek çok merkezde yapılmaktadır ⁽⁹⁹⁾.

Donanımlı dalış turizmi orta gelir düzeyine göre pahalı bir ilgi alanı olup kullanılan ekipmanlar, dalış yerlerinin özelliği ve çeşitliliği bu pahalılığa neden olmaktadır. Yılda 10 milyon Avrupalı turist dalış için Mısır'a gitmektedir, ayrıca Avrupa'da bulunan 4 milyona yakın sertifikalı dalıcının dörtte biri, hem yeni dalış deneyimleri kazanmak hem de farklı yerlerde dalış yapmanın zevkini yaşamak için

---

⁽⁹⁵⁾ Scubadiverlife, Making Sustainable Tourism the Standard in the Dive Industry, (Çevrimiçi) <https://scubadiverlife.com/making-sustainable-tourism-standard-dive-industry/> Erişim: 05.05.2018

⁽⁹⁶⁾ Brian Garrod, "Market Segments and Tourist Typologies For Diving Tourism", Editörler: Brian Garrod ve Stefan Gössling, New Frontiers In Marine Tourism: Diving Experiences, Sustainability, Management, Elsevier, Amsterdam, 2008, s.33.

⁽⁹⁷⁾ Kay Dimmock ve Terry Cummins, "History Of Scuba Diving Tourism", Editörler, Ghazali Musa ve Kay Dimmock, Scuba Diving Tourism: Contemporary Geographies Of Leisure, Tourism and Mobility, Routledge, UK, 2013, s.16.

⁽⁹⁸⁾ Nihan Yarmacı, Melike Keleş ve Bilge Ergil, "Su Altı Dalış Turizminin Mevcut Durumu, Sorunları ve Geliştirilmesine Yönelik Öneriler: Kaş Örneği", *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 2017, s.68.

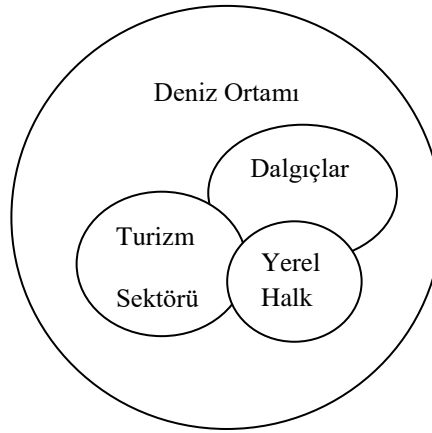
⁽⁹⁹⁾ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Su altı Dalış, (Çevrimiçi) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,11518/bazi-dalis-bolgeleri.html> Erişim: 08.10.2017.

her yıl farklı bölgeleri ziyaret etmektedirler ⁽¹⁰⁰⁾. Bu rakamlar, turizm açısından potansiyelin büyüklüğünü kanıtlar niteliktedir.

1.6.2. Donanımlı Dalış Turizmi Sistemi

Donanımlı dalış turizmi bir sistem olarak düşünüldüğünde bu sistem içinde yer alan ana faktörler; dalgıçlar, deniz (okyanus) ortamı, donanımlı dalışı destekleyen turizm sektörü ve yerel halktır ⁽¹⁰¹⁾.

Şekil 1: Donanımlı Dalış Turizmi Sistemi

Kaynak: Ghazali Musa ve Kay Dimmock, a.g.e., s.53

Şekil 1’de görüldüğü üzere donanımlı dalış turizmi sisteminin temel unsurları dalgıçlar, deniz (okyanus) ortamları, dalış turizmi endüstrisi ve yerel halktır. Deniz ortamı sistemin çekirdeğinde yer almaktadır çünkü deniz ortamı sistemdeki tüm menfaat sahiplerinin bağlı olduğu anahtar unsurdur. Dalgıçlar, sistemin talep boyutunu temsil ederken, turizm sektörü ve turizm hizmetleri (tüplü dalış operatörleri, charter işlemleri, tüplü dalış eğitimi ve yanı sıra konaklama, ulaştırma, yeme-içme hizmetleri ve diğer hizmetler) sistemin arz boyutunu oluşturmaktadır. Tüm bu arz ve talep unsurları arasında sosyal ve kültürel kaynaklar sağlayan ise yerel halktır ⁽¹⁰²⁾.

⁽¹⁰⁰⁾ Yarmacı, vd., a.g.e., s.68.

⁽¹⁰¹⁾ Ghazali Musa ve Kay Dimmock, Scuba Diving Tourism System: A Framework For Collaborative Management and Sustainability, *Marine Policy*, 54, 2015, s.53.

⁽¹⁰²⁾ Ghazali Musa ve Kay Dimmock, a.g.e., s.53

1.6.2.1. Deniz (Okyanus) Çevresi

Doğal kaynak olan denizlerin ve okyanusların korunması dalış turizminin sürdürülebilirliği açısından çok önemlidir. Yerel yönetimlerin, deniz canlılarının aşırı avlanma tehlikesi karşısında korunması, ekosistemin bozulmaması için bölgelerini koruyucu önlemleri almaları gerekmektedir. Nitekim toplu dalışların da ekosistemi bozduğu bilinmektedir. Dalış kurallarının uygulanması ve dalgıçların bilinçlendirilmesi bu turizm çeşidinin sürdürülebilmesi için gereklidir ⁽¹⁰³⁾.

1.6.2.2. Dalgıçlar

Dünyada denizin altındaki dünyayı tanımak ve keşfetmek isteyen milyonlarca sertifikalı dalgıç olmasına rağmen bunların büyük çoğunluğu dalış aktivitesini tatillerinin bir parçası olarak görmektedirler. Bu bireyleri dalış turizminin bir parçası olmaya iten motive edici faktörler (denizdeki eko sistem, onlara yardımcı olan personel, suyun ısısı, dalışın kolaylığı ve iyi bir ekip) onları dalış turizmi sisteminin talep tarafı yapmaktadır ⁽¹⁰⁴⁾.

1.6.2.3. Turizm Sektörü

Dalış turizmi, sektördeki pek çok kurum ile işbirliği içinde çalışmaktadır. Dalış yapanları taşıyan tekneler ulaşımı sağlarken, seyahat acentaları ve turizm pazarlama şirketleri dalışlar ve bölgeler hakkında rehberlik hizmeti ve gerekli bilgileri vermekte, catering firmaları teknelerin yeme-içme ihtiyaçlarını karşılamakta, oteller ise gerekli yerlerde konaklama hizmetlerini vermektedirler ⁽¹⁰⁵⁾. Dolayısıyla bu işletmelerin işbirliği ve uyum içinde hizmetlerini sunmaları gerekmektedir.

Türkiye’de dalışlarda Türk teknelerinin kullanılma zorunluluğu bulunmaktadır. Ayrıca, dalış yapacak kişilerin emniyetleri ve can güvenlikleri kendilerine ait olmakla beraber, eğitimler sırasında ise kursiyer dalcıların sorumlulukları dalış eğitmenlerine aittir. Türk vatandaşlarının dalışlarda rehber dalgıç alması isteğe

---

⁽¹⁰³⁾ Gemma Cripps ve Harris A., Community Creation and Management Of The Velondriake Marine Protected Area. *Blue Ventures Conservation*, London, 2009, s.25.

⁽¹⁰⁴⁾ Kee Mun Wong, Thinaranjney Thirumoorthi ve Musa Ghazali, “*Scuba Diving Satisfaction*”, Editörler: Musa G, Dimmock K., *Scuba Diving Tourism: Contemporary Geographies Of Leisure, Tourism And Mobility*, Routledge, UK, 2013, s.107-116, s.109.

⁽¹⁰⁵⁾ Ghazali Musa ve Kay Dimmock, a.g.e., s.54

bağlıdır ama yabancı uyrukluların sportif dalışlarını Türk rehber dalgıç gözetiminde yapmaları zorunludur. Dalış esnasında kültürel ve doğal varlıkların korunması, dalıcıların dalışları esnasında cam ve mal güvenliklerinin sağlanması, rehber dalgıcın sorumluluğundadır. Türk vatandaşlarının sportif dalışları, teknik şartları ve yetki belgeleri Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Sualtı Sporları Can Kurtarma ve Su Kayağı Federasyonunun şartlarına göre belirlenmekte ve belge verilmekte olup, yabancı uyrukluların sportif amaçlı dalış yapabilmeleri için ise Uluslararası Sualtı Sporları Federasyonu üyesi olmaları ya da yetkili kurumlar tarafından düzenlenen bir belgeye sahip olmaları gerekmektedir ⁽¹⁰⁶⁾. Dolayısıyla Türk su altı turizminin sürdürülebilir hale gelmesinde devlet tarafından konan kurullarla hizmet sağlayıcıların da önemli katkıları olduğu görülmektedir.

1.6.2.4. Yerel Halk

Donanımlı dalış turizmi sisteminin son elemanı yerel halktır. Sistemin talep (dalgıçlar) ve arz (turizm sektörü) arasında sosyal ve çevresel bir etkileşim kurulmasında yerel halkın rolü büyüktür.

Su altı kaynaklarına sahip bölgelerde yaşayan halk, bölgenin güzelliklerinin korunmasında en etkili faktörlerden birisi konumundadır. Kaynakların korunması ve turizmin sürdürülebilir hale gelmesi, halkın yaşamının kalitesinde yükselmeler getirebilmektedir. Örneğin donanımlı dalış turizmi aktiviteleri, yerel halkın tekne kiralamalarda, rehberlik hizmetlerinde görev üstlenmelerini sağlamakta ve bu da bölgedeki istihdamın artmasına yol açmaktadır ⁽¹⁰⁷⁾. Yerel halk su altı dalış turizmi sayesinde gelirlerini ve yaşam kalitelerini artırma fırsatına sahiptir. Yerel halkın bu konuya ilgisiz kalması durumunda bölge dışından ulusal veya uluslararası girişimciler bu hizmetleri sağlama görevini üstlenip finansal getirileri bölge dışına çıkarabilirler. Bu sebeple, yerel halkın donanımlı dalış turizmi potansiyelini kavrayıp içselleştirmesi önemlidir.

⁽¹⁰⁶⁾ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Su altı Dalış, (Çevrimiçi) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR.11518/bazi-dalis-bolgeleri.html> Erişim: 08.10.2017.

⁽¹⁰⁷⁾ Ghazali Musa ve Kay Dimmock, a.g.e., s.55.

İKİNCİ BÖLÜM

YEREL HALK VE YAŞAM KALİTESİ

Bu bölümde yerel halk kavramı ve yerel halk kavramının turizm ile ilişkisi açıklanmıştır. Yerel halkın turizm etkileşimi kapsamında yerel halk açısından turizmin ekonomik, kültürel, çevresel ve sosyal etkileri anlatılmıştır. Daha sonra yaşam kalitesi, yaşam kalitesi bileşenleri ve turizm ile yaşam kalitesi ilişkisi anlatılmıştır.

2.1. YEREL HALK KAVRAMI

Literatürde yaygın olarak ortak normlara ve çıkarılara sahip küçük topluluk olarak tanımlanan ⁽¹⁰⁸⁾ yerel halk, Aref vd. tarafından aynı coğrafi bölgede yaşayan ve ortak kültür ile değerlere sahip olan topluluk olarak vurgulanmıştır ⁽¹⁰⁹⁾. Bu tanımlamada coğrafi bölge kavramı öne çıkmaktadır. Dalton vd. ise, yerel halk tanımında iki belli başlı değişken olduğunun altını çizmişlerdir. Bu değişkenlerden ilki “ortak mekân” olarak da adlandırılabilen coğrafi bölge ya da coğrafi sınırlar olurken, ikinci değişken topluluğun kendi içindeki sosyal iletişimidir ⁽¹¹⁰⁾. Bu yaklaşım, Ivanovic’in “birbiriyle bağları olan ve ortak bir sınıra sahip topluluk” şeklinde ifade ettiği yerel halk tanımını da desteklemektedir ⁽¹¹¹⁾.

Günümüz modern yerel halk oluşumunun kökeni 18.yy. sonlarına, endüstrileşmenin ve şehirleşmenin başladığı dönemlere dayanmaktadır ⁽¹¹²⁾. Günümüzde göçlerin ve yer değiştirmelerin sıklıkla yapılması sebebiyle yerel halk kavramının daha heterojen bir yapı içinde olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte, içinde farklı kültürleri, farklı coğrafi bölgelerden gelen bireyleri, farklı sosyal yapıları içerse de yerel halk, ortak çıkarlarını ilgilendiren konularda işbirliği içinde olmalıdır. Bu konuda, yerel halkı oluşturan topluluğun gelişimini arttırmak için birlik

---

⁽¹⁰⁸⁾ Korawan Sangkakorn ve Samart Suwannarat, “Local People Participation in Tourism Development: The Case Study of Chiang Mai”, *The 2nd Conference on Asian Economic Development*, Faculty of Economics, Chiang Mai University, 2013.

⁽¹⁰⁹⁾ Fariborz Aref, Sarjit S. Gill ve Farshid Aref, “Tourism Development in Local Communities: As a Community Development Approach”, *Journal of American Science*, 6(2), 2010, s.156.

⁽¹¹⁰⁾ James H. Dalton, Maurice J. Elias ve Abraham Wandersman, *Community Psychology: Linking Individuals and Communities*, Thomson Wadsworth, 2007.

⁽¹¹¹⁾ Milena Ivanovic, *Cultural Tourism*, Juta, 2008, s.14.

⁽¹¹²⁾ Aref, vd., a.g.e., s.156.

olmaya ve aynı bölgede ikamet edenler arasındaki ilişkileri kuvvetlendirmeye odaklanmak gerekmektedir ⁽¹¹³⁾. Gelişmiş ve birlik içinde hareket eden güçlü toplulukların, çıkarları söz konusu olduğunda daha etkili olabileceğini öne süren Wright ve arkadaşları, yerel halkın gelişmesine etki eden dokuz farklı boyut olduğunu vurgulamaktadırlar. Bu boyutlar: katılım (halkın projelere katılımları, dâhil olmaları), liderlik (halkı etkileyen rol modeller), topluluğun yapısı, dış destekleyiciler, çözüm odaklılık, kaynaklara erişim (iç ve dış kaynaklar), yetenek, bilgi ve öğrenme fırsatları, diğerleriyle bağlantılar ve topluluğun duyarlılığı (farkındalığı) şeklinde sıralanmaktadır. Söz konusu araştırmacılar çalışmaları sonucunda yerel halkın gelişimini etkileyen boyutlardan kaynaklara erişim ile topluluğun yetenek, bilgi ve öğrenme fırsatlarının diğer boyutlar içinde daha önemli olduğunu saptamışlardır ⁽¹¹⁴⁾.

Yerel halkın gelişiminin, ortak çıkarlar için sosyal bir sermaye yaratması açısından da faydası bulunmaktadır. Sosyal sermaye, bireylerin bilgi ve yeteneklerinin geliştirilmesi ile mümkün olabilmektedir ⁽¹¹⁵⁾. Gelişmişlik, halkı refaha ve daha iyi yaşam koşullarına ulaştırmaktadır. Daha iyi yaşam koşulları da halkı olası krizlerden ve çatışmalardan koruyabilmektedir ⁽¹¹⁶⁾.

Yerel halkın gelişiminde dikkate alınması gereken çeşitli ekonomik, kültürel, sosyal, çevresel ve siyasi unsurlar bulunmakta olup, bu unsurlar ve içerikleri Şekil 2’de gösterilmektedir. Şekil 2’den görüldüğü gibi siyasi katılımlar, demokratikleşme adımları siyasi unsurlar içine girerken, yerel halkın yaşadığı bölgedeki deniz, göl, mağara gibi doğal kaynakların korunması ve benzeri konular çevresel unsurların içeriğini oluşturmaktadır. Halkın gelişimi için eğitim de önemli bir konu olarak öne çıkmaktadır. Devlet tarafından yürütülen resmi eğitimin yanı sıra yerel belediyeler tarafından kurulması olası kurslar, el işleri, yabancı dil dersleri gibi eğitimlerle de halk daha donanımlı hale getirilebilecektir. Eğitimin yanı sıra kültürel varlıkların

---

⁽¹¹³⁾ Fariborz Aref, Ma’rof Redzuan ve Sarjit S Gill, “Dimensions of Community Capacity Building: A review of its Implications in Tourism Development”, *Journal of American Science*, 6(1), 2010, s.172.

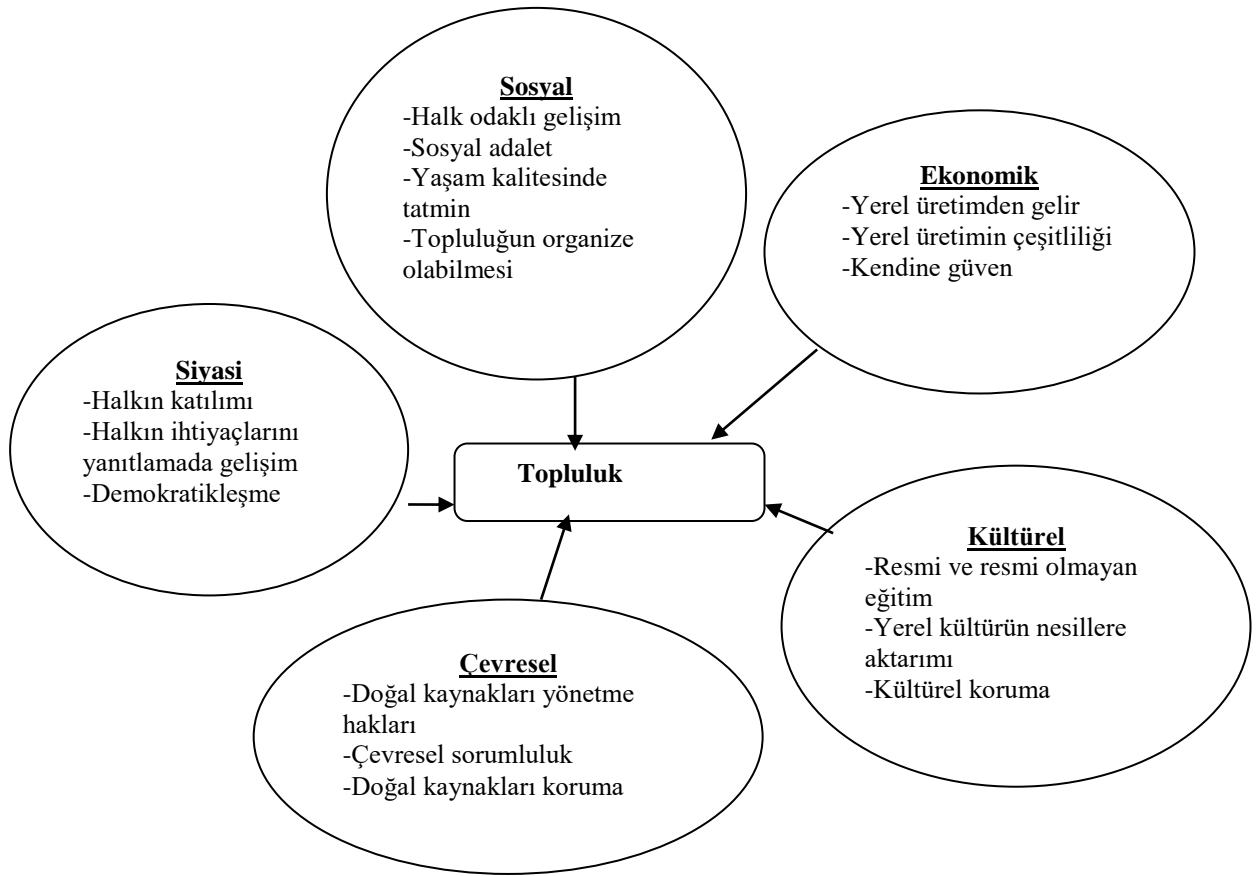
⁽¹¹⁴⁾ Mary Frances Maclellan-Wright, Donna Anderson, Sarah Barber, Neale Smith, Brenda Cantin, Roxanne Felix ve Kim Raine, “The development of measures of community capacity for community-based funding programs in Canada”, *Health Promotion International*, 22(4), 2007, s.303-304.

⁽¹¹⁵⁾ Aref, vd., a.g.e., s.157.

⁽¹¹⁶⁾ Alison Gilchrist, *The well-connected community A networking approach to community development*, Second Edition, The Policy Press, UK, 2009, s.25.

korunmasına yönelik düzenlemeler de kültürel unsurlar başlığının altında yer almaktadır. Halkın gelişiminde etkili olan ekonomik unsurlar ise yaşanan bölgedeki üretim faaliyetleri (tarım ürünleri, sanayi, turizm, vs.), yerel üretimdeki çeşitlilik olarak sıralanmakta ve bölgenin, dolayısıyla da halkın refahı açısından önem taşımaktadır. Son olarak, sosyal unsurlarda halkın sosyal yapısı ile gelişim öncesi ve sonrası halkın yaşam kalitesindeki tatmin durumu da alt başlıklarda ele alınmaktadır (117).

Şekil 2. Yerel Halkın Gelişiminde Dikkate Alınması Gereken Unsurlar

Kaynak: Aref vd., "Tourism Development in Local Communities: As a Community Development Approach", Journal of American Science, 6(2), 2010, s.157.

(117) Aref vd., "Tourism Development in Local Communities: As a Community Development Approach", Journal of American Science, 6(2), 2010, s.157

Geliştirilecek her topluluk ve bölge birbirinden farklı özellikler taşımaktadır. Bazılarının doğal dokusu çok özel ve eşsizken diğerlerinin yöresel mutfakları, sanat eserleri veya yerel üretimi ön planda olabilmektedir. Dolayısıyla geliştirmede uygulanan ilgili politikalar ve kullanılan politika araçları bölgeden bölgeye farklılıklar göstermektedir ⁽¹¹⁸⁾. Bununla birlikte, söz konusu araçlar arasında yerel halkın yaşam standartlarındaki gelişme, turizm hareketleri ve getirisi ile göreceli olarak çok daha hızlı sağlanabilmektedir. Çünkü parasal değerlerle doğal ve tarihsel değerler arasındaki değiş tokuş olan turizm sayesinde yeterli düzeyde gelişmemiş bölgeler ve o bölgelerde yaşayan halklar, sahip oldukları doğal, kültürel ve tarihsel değerlerini pazarlayarak gelir elde etmektedirler ⁽¹¹⁹⁾.

Nitekim son yıllarda turizm, turistlerin tercihlerine bağlı olarak sadece 2-3 aya sıkıştırılan deniz-kum-güneş turizminden tüm yıla yayılan bir aktivite haline gelmiştir. Turizm faaliyetleri günümüzde doğa, tarih, sağlık, termal, spor, kültürel, kongre, eğitim gibi faaliyetler olarak çeşitlendirilmektedir. Ayrıca turizm ekonomi, sosyoloji, politika, hukuk, çevre gibi farklı çalışma alanları ile de bağlantılıdır. Bu yönüyle turizmin birçok boyutta bölgelerin ve yerel halkların gelişmesine katkı sağladığı söylenebilmektedir ⁽¹²⁰⁾.

2.2.YEREL HALK VE TURİZM İLİŞKİSİ

Yerel halkın turizm faaliyetleri ile etkileşimi çeşitli faktörlere bağlı olup bu faktörler aşağıda sıralanmaktadır ⁽¹²¹⁾.

- Turistlerin tipi ve sayısı; bazen daha az sayıda turist kitlesel gelen turistlerden daha fazla etki yaratabilmektedir.

⁽¹¹⁸⁾ Nihal Kargı, “Bölgesel Kalkınma Yaklaşımlarındaki Gelişmeler ve AB Perspektifi Altında Türkiye’nin Bölgesel Politika Analizi”, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 2009, 2(1), s.20.

⁽¹¹⁹⁾ Seyhun Doğan ve Zafer Yıldız, “Bölgesel Kalkınma, Turizmin İlişkisi ve Göller Bölgesi Kalkınmasında Alternatif Turizm Potansiyelinin Kullanılabilirliğine Yönelik Bir Araştırma”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(6), 2007, s.155-156.

⁽¹²⁰⁾ Serkan Künu, Sertaç Hopoğlu, Özlem Sökmen Gürçam ve Çiğdem Güneş, “Turizm ve Bölgesel Kalkınma Arasındaki İlişki: Doğu Karadeniz Bölgesi Üzerine Bir İnceleme”, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 2015, s.72.

⁽¹²¹⁾ Page ve Connell, *a.g.e.*, s.366-368.

- Turizm endüstrisinin bölge için önemi; çeşitli ekonomik faaliyetleri olan bölgeler için turizm daha az öneme sahipken, kalkınması sadece turizme bağlı olan bölgelerde önem büyümektedir.
- Bölgedeki turizm endüstrisinin büyüklüğü ve gelişimi; turizm tesisleri ve altyapıları bakımından az gelişmiş küçük bir bölgeye bir anda büyük oranda turist gelmeye başlaması bölgeyi güçlendirmekte bu da yerel halkı olumlu anlamda etkilemektedir.
- Turizm gelişiminin ilerleme hızı; bazı bölgeler kontrol edilemeyen hızlı sıçramalar yapmakta, bu da halkı etkilemektedir.
- Ev sahibi yerel halk – misafir turist doğası; kültürel benzerlikler olmaması halinde büyük kültürel etkiler gerçekleşebilmektedir.

Bir bölgede turizmin yerel kalkınmayı sağladığı ve yerel halkın yaşam kalitesini arttırarak, gelir ve istihdam yaratarak pozitif etkilerde bulunduğu bilinmektedir. Bu pozitif gelişme, yerel halkın kendi doğal, kültürel, tarihi kaynaklarından ötürü gurur duymasını ve bu kaynakların korunması için katılımında bulunmasına da yol açabilmektedir ⁽¹²²⁾. Turizmin yerel halk üzerindeki etkisi aniden değil, zamanla ortaya çıkmaktadır. Yerel halk, bölgesindeki turizm faaliyetlerine sahip çıkan olumlu ilişkiler ve faydalar içinde iken diğer taraftan turizmi kabullenir gibi gözükse ama aslında kendi içinde tutarsızlıklar barındıran olumsuz davranışlar içinde de görülebilmektedir ⁽¹²³⁾. Ancak faydaların gerçekleşmesi ve sürekli olabilmesi için yerel halkın turizm faaliyetlerine katılmaları, bu konuda gönüllü olmaları, turistlerle ilişki kurabilmeleri gibi destekleri gerekmektedir.

2.2.1. Turizm Kapsamında Yerel Halk Çalışmaları

Literatürde yerel halk, pek çok araştırmacı tarafından turizm endüstrisi kapsamında incelenmiştir. Araştırmacılar, yerel halkı turizme ve turiste bakış açılarına göre farklı çalışmalarda sınıflandırmışlardır.

2000 yılında Fredline ve Faulkner, Avustralya'daki ev sahibi toplulukların turizme karşı reaksiyonları konulu çalışmalarında yerel halkı; kararsız destekleyiciler

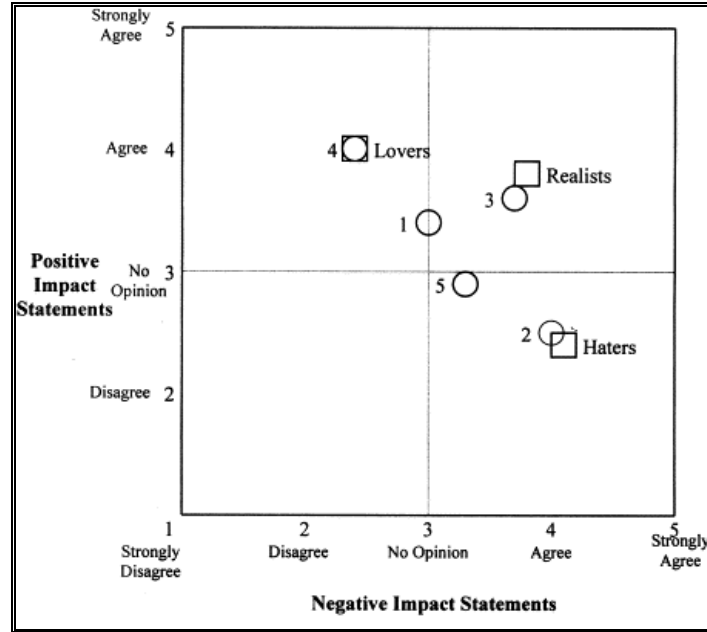

⁽¹²²⁾ Cem Yalçın, Zafer Öter ve Serkan Celik, "Müzikal Etkinliklerin Kısıtlanan Kültür Turizmini Geliştirmek İçin Kullanımı: Bodrum örneği", 15. *Ulusal Turizm Kongresi*, Bildiri kitabı, 13-16 Kasım 2014, Ankara, s.797.

⁽¹²³⁾ Volkan Altıntaş, "Turizm Gelişiminin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine Etkileri", Yayımlanmamış Doktora Tezi, *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Antalya, 2010, s.24.

(*ambivalent supporters*), nefret edenler (*haters*), gerçekçiler (*realists*), sevenler (*lovers*) ve şüpheliler (*concerned*) olmak üzere beş gruba ayırmışlardır ⁽¹²⁴⁾. Şekil 3’de gösterildiği üzere bu gruplardan sevenler grubu turizmin pozitif etkilerinin negatif etkilerinden fazla olduğunu düşünmektedirler. En büyük kümeyi oluşturan grup ise kararsız destekleyiciler olarak öne çıkmaktadır. Kararsız destekleyiciler ortada yer almakla beraber sevenler grubu kadar olmasa da turizmin pozitif etkileri olduğunu düşünmektedirler. Gerçekçiler, turizmin hem olumlu hem de olumsuz etkilerini bir arada değerlendirmektedirler. En az sayıda kişiyi oluşturan grup ise şüpheliler grubudur ve tamamen olumsuz olmamakla beraber olumlu düşündükleri de söylenememektedir.

Şekil 3: Fredline ve Faulkner Çalışması Kapsamında Yerel Halkın Turizm Anlayışı

Kaynak: Elizabeth Fredline ve Bill Faulkner, “Host Community Reactions A Cluster Analysis”, *Annals of Tourism Research*, 27(3), 2000, s.779

John Williams ve Rob Lawson, 2001 yılında yayımladıkları çalışmalarında Yeni Zelanda’da yaşayan yerel halkın turizme bakış açılarını halkı çeşitli kümelere ayırarak açıklamışlardır. Çalışmada halk; sevenler (*lovers*), kötümserler (*cynics*), vergi ödeyenler (*tax payers*) ve masumlar (*innocents*) olmak üzere dört gruba

⁽¹²⁴⁾ Elizabeth Fredline ve Bill Faulkner, “Host Community Reactions A Cluster Analysis”, *Annals of Tourism Research*, 27(3), 2000, s.779.

ayrılmıştır ⁽¹²⁵⁾. Bu araştırmada, en büyük grubu oluşturan kişiler sevenler, Fredline Faulkner araştırmasında da olduğu gibi turizmin etkilerinin tamamen pozitif olduğunu düşünmekte, turizmden elde edilen ekonomik gelirin eşit dağıtıldığını savunmakta ve içinde yaşadıkları toplumu ilgilendiren, turizm kaynaklı trafik, gürültü kirliliği gibi konuları önemsememektedirler. Bu grubun tam zıddı olan kötümserler ise toplum ve halk odaklı konulara odaklanmakta ve yaşam maliyetleri, suç oranları ve doğal çevre gibi turizmin hem sosyal hem ekonomik hem de çevresel etkilerinin olumsuz olduğunu savunmaktadırlar. Vergi ödeyenler, genel olarak sevenler grubuna benzemekle beraber onlar kadar turizmin ateşli savunucusu değildirler. Bu grup, elektrik, su, ulaşım gibi kamu hizmetlerinin turizm sayesinde geliştiğini düşünmektedir. Masumlar ise yerel halk içinde turizm faaliyetlerinden en uzak, turistlerle etkileşimi en az olan grup olup, turizmin faydalarını hissetmemekte bu sebeple turizmin ekonomik, sosyal veya çevresel olumlu etkileri olmadığını düşünmektedirler. Bu bağlamda kötümserlerden ayrılmaktadırlar çünkü kötümserler turizm bölgesi içinde yaşadıkları ve turistlerle etkileşimde oldukları halde olumsuz düşünceler içindedirler.

Konstantinos Andriotis ve Roger D. Vaughan, 2003 yılında Yunanistan'ın Girit adasındaki yerel halkla yaptıkları çalışmada, yerel halkın turizme yönelik sergiledikleri tavırları itibariyle üç gruba ayrıldığını belirtmişlerdir ⁽¹²⁶⁾. Çalışmaya göre yerel halk; avukatlar (*advocates*), sosyal ve çevresel endişeleri olanlar (*socially and environmentally concerned*) ve ekonomik kuşkucular (*economic skeptics*) olarak üçe ayrılmaktadır. En büyük grubu oluşturan avukatlar, bölgedeki turizm faaliyetlerinin en şiddetli destekleyicisidirler. Ancak, bu grubu oluşturan bireylerin %62'si, kendilerinin ve ailelerinin turizmin getirilerinden olumlu olarak etkilenmektedir. Dolayısıyla bu grubun turizme yaklaşımının olumlu olması şaşırtıcı değildir. İkinci en büyük grubu sosyal ve çevresel endişeleri olanlar oluşturmaktadır. Bu grup, adından da belli olacağı üzere turizmin sosyal hayata ve çevreye olumsuz etkileri olduğunu düşünmektedir. Bu grubu oluşturan bireylerin %87'sini oluşturan

---

⁽¹²⁵⁾ John Williams ve Rob Lawson, "Community Issues and Resident Opinions of Tourism", *Annals of Tourism Research*, 28(2), 2001, s.282-284, s.269-290.

⁽¹²⁶⁾ Konstantinos Andriotis ve Roger D. Vaughan, "Urban Residents' Attitudes toward Tourism Development: The Case of Crete", *Journal of Travel Research*, 42(2), 2003, s.180-181, s.172-185.

çoğunluğu, bölgedeki otel ve diğer turistik tesis inşaatlarının doğal çevreyi tahrip ettiğini belirtmişlerdir. Son grup olan ekonomik kuşkucular, turizmi ekonomik etkileri açısından değerlendirmekte ve ekonomik etkilerin olumsuz olduğunu düşünmektedirler. Bu gruptaki yerel halk, turizmin istihdam ya da gelir yaratma açısından sadece küçük bir gruba olumlu etkileri olduğunu ve bu grubun da yerli halk değil, yabancılar olduğunu, dolayısıyla bölgenin turizm gelirlerinden faydalanmadığını, turistlerden gelen gelirlerin bölge dışına çıktığını öne sürmektedirler. Bu grup genel olarak turizm maliyetlerinin getirisinden çok olduğunu belirtmektedir.

2005 yılında Balearik Adaları'nda yaşayan yerel halkın turizme bakış açılarını ortaya koymak için yaptıkları çalışmada Perez ve Nadal, yerel halkı beş gruba ayırmışlardır ⁽¹²⁷⁾. Bu gruplar; gelişimi destekleyenler (*development supporters*), tedbirli geliştiriciler (*prudent developer*), ihtiyatlı kararsızlar (*ambivalent and cautious*), korumacılar (*protectionist*) ve alternatif geliştiriciler (*alternative developer*) olarak sıralanmaktadır. Bu araştırmaya göre gelişimi destekleyenler grubu, daha önceki araştırmalarda yer alan sevenler grubu ile aynı özellikleri göstermektedir. Ancak bu çalışmada bu grup en az kişiyi barındırmaktadır. Gelişimi destekleyenler, turizminin ekonomik getirileri sebebiyle destekleyicisi olup negatif bir etki olduğunu düşünmemektedirler. Tedbirli geliştiriciler bu çalışmadaki en büyük grubu oluşturmaktadır. Onlar da ekonomik getirilerin farkında olmalarına rağmen turizmin yerel kültürde ve özellikle çevrede oluşturduğu değişiklikler ve tahribatlar sebebiyle negatif etkilerinin de olduğunu düşünmektedirler. İkinci en büyük grubu oluşturan ihtiyatlı kararsızlar, Fredline ve Faulkner araştırmasındaki kararsız destekleyiciler ile benzerlik göstermektedir. Turizmin çevresel ve ekonomik etkilerinin olumsuz olduğunu düşünseler de farklı kültürlerden turistleri tanımanın yerel halkın düşünce yapılarında olumlu etkileri olduğunu da savunmaktadırlar. Korumacılar, önceki araştırmalarda tanımlanan nefret edenler ile benzerlik göstermektedir. Tamamen negatif etkilere odaklanmışlardır. Turizm yüzünden çevrenin bozulduğunu ve yerel halkın yaşam kalitesinde herhangi bir artış olmadığını düşünmektedirler. Son grup olan alternatif geliştiriciler, turizmin özellikle yerel halkın istihdamı boyutunda

---

⁽¹²⁷⁾ Eugeni Aguilo' Pe'rez ve Jaume Rossello' Nadal, "Host Community Perceptions A Cluster Analysis", *Annals of Tourism Research*, 32(4) , 2005, s.933.

ekonomik açıdan oldukça olumlu getirileri olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca bu grup tarihi ve doğal alanların turizm sayesinde korunmakta olduğunu savunmaktadırlar. Bu grup gelişimi destekleyenler ile paralellik göstermektedir ancak en büyük farkı bu gruptaki bireylerin çoğunlukla o bölgede doğan, büyüyen yerel halk olmayıp sonradan oraya yerleşen yabancı bireyler olmalarıdır.

2011 yılında Çin’de yaptıkları araştırma ile Han ve arkadaşları da yerel halkın bölgelerindeki turizm faaliyetlerine yönelik görüşlerini ortaya koymuşlardır. Çalışma bu konuda literatüre katkı sağlayan çalışmalardan biri olmuştur. Yazarlar, yerel halkı diğer araştırmalardaki gibi turizmden etkilenme boyutlarında gruplara ayırmışlardır⁽¹²⁸⁾. Söz konusu gruplar; naif iyimserler (*naive optimism*), toplum ekonomisine önderlik edenler (*community economy-led*), temkinli savunucular (*cautious proponent*) ve kötümser muhalifler (*pessimistic opponents*) olarak sıralanmaktadır. İlk grup olan naif iyimserler, turizm gelişimine desteklemekte ve herhangi bir ekonomik kaygı duymamaktadırlar. Turizm, bu gruba göre bölgelerindeki sosyal çıkarları, kültürel çıkarları ve doğal çevreyi korumaktadır. Toplum ekonomisine önderlik eden grup, adından da anlaşılacağı üzere turizmin yerel halk üzerindeki ekonomik etkilerini bütün gruplar arasında en çok sorgulayan gruptur. Toplumun turizm faaliyetleri sonunda tatmin olmasını istemektedirler. Üçüncü grup olan temkinli savunucular, naif iyimserlerin ardından en olumlu düşünen gruptur ancak turizmin topluma yaratacağı sosyal maliyetler konusunda çekinceleri olmaktadır. Son grup olan kötümser muhalifler ise, önceki araştırmalarda karşımıza çıkan nefret edenler grubunun benzeri bir düşünce yapısı içindedir. Turizmin yerel halka ekonomik, sosyal, kültürel hiç bir faydasının olmadığını, toplum tatmini yaratmayacağını ve toplumsal sorunları çözmeyeceğini savunmaktadırlar.

Literatürde ele alınan yerel halk çalışmaları Tablo 3’de özetlenmiştir.

⁽¹²⁸⁾ Guosheng Han , Wei-Ta Fang ve Yueh-Wen Huang, “Classification and Influential Factors in the Perceived Tourism Impacts of Community Residents on Nature-based Destinations: China’s Tiantangzhai Scenic Area”, *Procedia Environmental Sciences*, 3rd International Conference on Environmental Science and Information Application Technology (ESIAT 2011), 2011, s.2010-2015.

Tablo 3: Yerel Halk Çalışmaları

Olumlu ←			→ Olumsuz		
Fredline ve Faulkner (2000)	Sevenler (%23)	Kararsız destekleyiciler (%29)	Gerçekçiler (%24)	Şüpheliler (%9)	Nefret edenler (%15)
Williams ve Lawson (2001)	Sevenler (%44)		Vergi ödeyenler (%25)	Masumlar (%20)	Kötümserler (%10)
Andriotis ve Vaughan (2003)	Avukatlar (%42)		Sosyal ve çevresel endişeleri olanlar (%40)		Ekonomik kuşkucular (%18)
Perez ve Nadal (2005)	Gelişimi destekleyenler (%11)	Tedbirli geliştirici (%26)	Alternatif geliştirici (%18)	İhtiyatlı kararsız (%24)	Korumacılar (%20)
Han, Fang ve Huang (2011)	Naif iyimser grup (%27)	Temkinli savunucular (%31)	Toplum ekonomisine önderlik eden grup (%30)		Kötümser muhalifler (%12)

Tablo 3’de turizme yerel halkın bakış açıları beş model olarak verilmiştir. Tablo 3 ‘de olumlu bakış açısından olumsuz bakış açısına uzanan grupları ve bu grupların yüzde değerleri bir arada görmek mümkündür. Tablo 3’e göre Perez ve Nadal’ın çalışması hariç diğer çalışmalarda yerel halkın turizme ve turizmin etkilerine yönelik bakış açıları olumlu ve destekleyicidir. Kötümser ve turizmin hiç bir olumlu etkisi olmadığına inanlar genellikle en düşük yüzdeler dilimi oluşturmaktadırlar. Ortada kalanların da daha çok olumlu düşünceler eğiliminde olduğu yüzdeler rakamlarına göre tablodan anlaşılmaktadır. Bu bağlamda genel olarak yerel halkın turizmin etkilerine yönelik düşünceleri olumludur denebilmektedir.

Sharpley ise 2014 yılındaki çalışmasında yerel halkın turizm faaliyetlerine olan düşüncelerinin, halkın turizmle etkileşim içinde olup olmadığına göre farklılaştığını ele almıştır ⁽¹²⁹⁾. Buna göre yerel halk; turizm sektöründe doğrudan çalışan ve turistlerle sürekli iletişimde olan; turizmle alakasız işlerde çalışan ve turistlerle düzensiz iletişimde olan; gelirini kısmen turizm endüstrisinden sağlayan ve turistlerle düzenli iletişimde olan ile turizmle hiç bir ilgisi ve turistlerle iletişimi olmayan şeklinde dört gruba ayırmıştır. Sonuçta turizm faaliyetlerinden gelir elde eden ve turistlerle

⁽¹²⁹⁾ Richard Sharpley, “Host perceptions of tourism: A review of the research”, *Tourism Management*, 42, 2014, s.38-39.

etkileşim içinde olanların turizme ve etkilerine olumlu bakış açısı içinde olduğu görülmektedir.

Bu araştırmaların dışında Maragh ve arkadaşlarının 2015 yılında yaptıkları bu konuya ilişkin çalışmada yerel halk; toplum ve kamu hizmeti odaklılar; kamu hizmeti ve çevre odaklılar; toplum odaklılar ve ilgisizler şeklinde dört gruba ayrılmıştır. Bu ayırım öncekilerden farklı olarak yerel halkı önem verdiği konuya göre sınıflandırmaktadır. Çalışmanın sonunda toplum ve kamu hizmeti odaklıların en büyük grubu oluşturduğu ortaya çıkmış, çalışmanın önerilerinde toplum hizmetlerinin turistik amaçlardan ziyade kamuyu gözetmesi gerektiği belirtilmiştir (130).

Yerel halk ve turizm ilişkisi konusunda yapılan farklı ulusal ve uluslararası çalışmada turizm faaliyetlerinden ekonomik fayda elde eden ve doğrudan turizm endüstrisiyle etkileşim içinde olan bireylerin turizmin ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel etkilerine yönelik olumlu bir bakış açısında olduğu net olarak ortaya konulmuştur (131),(132),(133),(134),(135),(136),(137),(138),(139).

2.2.2. Yerel Halkın Turizmle Etkileşimi

Yerel halkın turizmle etkileşimi, halkın turizm faaliyetlerine katılımı ile doğru orantılıdır. Halk, turizm faaliyetlerine katılım sıklığına göre turizm ile ilgili

(130) GaunetteSinclair-Maragh, DoğanGürsoy ve MichaelVieregge, “Residents' perceptions toward tourism development: A factor-cluster approach”, *Journal of DestinationMarketing&Management*, 4, 2015, s. 41-43.

(131) Tim Snaith ve Art Haley, “Residents' Opinions Of Tourism Development In The Historic City Of York, England”, *Tourism Management*, 20, 1999, s. 595-603.

(132) Dong-Wan Ko ve William P. Stewart, “A Structural Equation Model of Residents’ Attitudes for Tourism Development”, *Tourism Management*, 23, 2002, s.529.

(133) Nagothu Udaya Sekhar, “Local People’S Attitudes Towards Conservation And Wildlife Tourism Around Sariska Tiger Reserve, India”, *Journal of Environmental Management*, 69, 2003.

(134) Yalçın Kuvan ve Perran Akan, “Residents’ Attitudes Toward General And Forest-Related Impacts Of Tourism: The Case Of Belek, Antalya”, *Tourism Management*, 26, 2005.

(135) Kathleen L. Andereck, Karin M. Valentine, Richard C. Knopf ve Christine A. Vogt, “Residents’ Perceptions Of Community Tourism Impacts”, *Annals of Tourism Research*, 32(4), 2005.

(136) Uğur Çalışkan ve Özkan Tütüncü, “Turizmin Yerel Halk Üzerindeki Etkileri Ve Kuşadası İlçesi Uygulaması”, *IV. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, 23-27 Nisan 2008, Antalya.

(137) Altıntaş, *a.g.e.*, 2010.

(138) Alfonso Vargas-Sa’nchez, Nuria Porrás-Bueno ve Mari’a de los A’ ngeles Plaza-Meji’a, “Explaining Residents’ Attitudes To Tourism Is a Universal Model Possible?”, *Annals of Tourism Research*, 38(2), 2011.

(139) Gülay Özaltın Türker ve Ali Türker, “Yerel Halkın Turizm Etkilerini Algılama Düzeyi Turizm Desteğini Nasıl Etkiler: Dalyan Destinasyonu Örneği”, *Electonic Journal of Vocational Colleges*, 4(1), 2014.

görüşlerde bulunmaktadır. Bir başka deyişle, turizmin yöre halkını ne ölçüde etkilediği, halkın katılımına bağlıdır. Nitekim bölümde 2.2.1’de aktarıldığı üzere turizm sayesinde gelir elde edenler ile etmeyenlerin turizmin etkileri hakkındaki görüşleri birbirinden farklıdır.

Aref vd., 2010 yılında yaptıkları çalışmada yerel halkın turizm faaliyetlerine katılımlarını bir tablo halinde sunmuşlardır.

Tablo 4: Yerel Halkın Turizme Katılımları

Aşamalar	Katkıları	Özellikler
Yüksek katılım	Güçlendirme	Yerel halk turistlerle doğrudan iletişime geçebilmekte ve turizmi geliştirebilmektedir. Herhangi bir dışsal müdahale olmaksızın yerel halk kendi motivasyonu ile turizmin gelişmesine katkıda bulunmaktadır.
Sembolik katılım	Ortaklık Etkileşim Danışmanlık	Turizmin gelişme sürecinde yerel halkın bazı derecelerde etkisi olmaktadır. Halk bu seviyede daha fazla katılım içindedir. Yerel halkın hakları yerel düzeyde tanınmakta ve uygulamada kabul görmektedir Yerel halka turizmin gelişimi için kamuya açık oturumlarda veya halk toplantılarında danışılmaktadır.
Katılım yok	Bilgilendirme Manipüle etme	Yerel halka bölgedeki turizmi geliştirici planlar aktarılmıştır ama yerel halkın fikirleri dinlenmemektedir. Turizm bölgede sadece bazı güçlü bireyler, kurumlar ve devlet tarafından geliştirilmektedir. Yerel halkla istişare kesinlikle edilmemektedir, bilgilendirme de yapılmamıştır.

Kaynak: Fariborz Aref, “Dimensions of Community Capacity Building: A review of its Implications in Tourism Deveelopment” , 2010, s.174

Tablo 4’e göre yerel halkın turizme katılımı sadece ilk seviyede yüksek ve güçlüdür. Hatta halkın kendi kendilerine yettiği ve turistlerle rahat etkileşimde olduğu söylenebilmektedir. Sembolik katılım seviyesinde, yerel halkın etkisi bir

miktar devam etmektedir. Devlet ve diğer söz sahiplerinin yerel halkla etkileşimi ve halkın katılımını teşvikleri olmaktadır. Ancak son iki basamakta halkın fikri alınmamakla beraber bilgilendirmenin dahi yapılmadığı bir durum söz konusudur. Bu aşamalarda halkın turizme katılımından bahsedilmemektedir. Kararların alınmasında ve uygulamalarda tek söz sahibi devlet ve yetkili kurum ve kuruluşlardır. Dolayısıyla halkın katılımının sadece kendi isteğine bağlı olmadığı da görülmektedir. Yerel halkı daha iyi yaşam koşullarına ulaştırmak için geliştirmeye çalışırken hem devlet yetkililerinin, hem söz sahibi kuruluşların hem de halkın işbirliği içinde olması gerekmektedir.

Çeşitli araştırmacılar tarafından literatürde yer alan turizmin yerel halk üzerindeki etkileri Aref, vd. tarafından 2010 yılında özet bir şekil halinde sunulmuştur. Bu etkiler, ekonomik, kültürel, çevresel, siyasi ve sosyal başlıklar altında olumlu etkilerdir.

Ekonomik etkilerde turizmin halkın refahını ve bölgedeki istihdamı arttırdığı görülürken, kültürel etkilerde kendi kültürünü kültürel farklılıkları öğrenme konusunda faydası olduğu görülmektedir. Çevresel bazda, turizmin çevre koruma ve çevresel faaliyetleri öğrenme konusunda bilinçlendirme oluşturduğu, siyasi temelde ise yerel halkın önemini ve turizm faaliyetleri konusunda etkinliklerinin arttığı ortaya çıkmıştır. Son olarak sosyal anlamda turizmin yerel halkın yaşam kalitesini arttırdığından ve toplumsal organizasyon sağlamasından söz edilmektedir.

Olumlu etkilerine karşın ulusal ve uluslararası literatürde pek çok çalışmada turizmin yerel halk tarafından hissedilen etkileri de ele alınmıştır. Yerel halk turizme her zaman ve sadece olumlu bakmamaktadır. Özellikle ekonomik, kültürel, çevresel ve sosyal etkiler konusunda farklı zamanlarda yapılan çalışmalarda farklı sonuçlar bulunmaktadır.

2.2.2.1. Yerel Halk Açısından Turizmin Ekonomik Etkileri

Turizmin yerel halk üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen farklı çalışmaların sonucunda söz konusu etkinin çoğunlukla olumlu yönde olduğu saptanmıştır. Özdemir ve Kervankıran ⁽¹⁴⁰⁾ tarafından yürütülen bir çalışmada yerel halkın turizmi ekonomik açıdan geliştirici bir faaliyet olarak algıladığı gözlenmiş, bir

---

⁽¹⁴⁰⁾ Özdemir ve Kervankıran, *a.g.e.*, 2011

başka çalışmada ise turizmin, yerel halk tarafından yatırım çeken, iş alanı yaratan olumlu ekonomik etkilere sahip bir endüstri olarak görüldüğü belirtilmiştir⁽¹⁴¹⁾.

2016 yılında gerçekleştirilen ve turizmin yerel halk üzerindeki etkisini araştıran çalışmalar sonucunda; Mesci ve Dönmez, yerel halk açısından turizmin yatırım ve istihdam yaratma boyutunda ekonomik anlamda olumlu etkileri olduğunu ortaya koyarken⁽¹⁴²⁾, Işık ve Çalkın yerel halkın bölgedeki turizm yatırımlarının artırılması gerektiğini, Türker vd. ise yerel halkın turizmin ekonomik etkilerinin kendi yaşam kaliteleri üzerinde olumlu yansıdığını düşündüklerini saptamışlardır⁽¹⁴³⁾.

Yerel halk üzerine yapılan uluslararası çalışmalarda, turizmin ekonomik etkisinin halkın yaşam kalitesine yönelik vergi getirisi, istihdam ve bölgeye getirdiği ekonomik çeşitlilik kapsamında olumlu olduğu görüşleri bulunurken⁽¹⁴⁴⁾, Kim, Uysal ve Sirgy'de (2013) çalışmalarında turizmin halkın refahını arttırdığı, halka istihdam ve gelir sağladığının altını çizmişlerdir⁽¹⁴⁵⁾.

Gerçekleştirilen araştırmalarda turizmin yerel halk üzerine ekonomik anlamda çoğunlukla olumlu etkilerinin tespit edilmiş olmasına karşın söz konusu etkinin olumsuz olarak saptandığı çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin, turizmin ekonomiye istihdam yaratma, kişisel geliri artırma ve mal fiyatlarını değiştirme boyutunda etkilerinin ele alındığı bir çalışmada yerel halkın turizm yüzünden ürün fiyatlarının artışından şikâyetçi oldukları gözlenmiştir⁽¹⁴⁶⁾. Diğer bir çalışmada ise turizmin ekonomik etkilerinin istihdam boyutunda sadece yüksek eğitimlilerin faydasına olduğu, düşük eğitimlilerin az vasıf gerektiren işlerde düşük maaşa uzun saatler çalışmalarının sonucu turizmin onlar üzerinde olumsuz ekonomik etkileri olduğu belirtilmiştir. Aynı çalışmada yerel halkın bölgede turizm üzerinden

---

⁽¹⁴¹⁾ Yasin Bilim ve Özgür Özer, "Yerel Halk Gözüyle Konya'da Turizmin Önemi ve Ekonomik, Sosyal, Çevresel Etkileri", *Ulusal KOP Bölgesel Kalkınma Sempozyumu*, 2013.

⁽¹⁴²⁾ Muammer Mesci ve Gülsün Dönmez, "Turizmin Bölgesel Kalkınma ve Yerel Halk Üzerindeki Etkisi: Mudurnu Örneği", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Kasım 2016.

⁽¹⁴³⁾ Nuray Türker, Şengül Selçuk ve Aygül Özyıldırım, "Turizmin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi: Safranbolu Örneği", *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 2016.

⁽¹⁴⁴⁾ Andereck, vd., *a.g.e.*, 2005.

⁽¹⁴⁵⁾ Kyungmi Kim, Muzaffer Uysal ve M. Joseph Sirgy, "How Does Tourism in a Community Impact the Quality of Life of Community Residents?", *Tourism Management*, 36, 2013, s.537.

⁽¹⁴⁶⁾ Maragh, vd., *a.g.e.*, 2015, s.43.

ekonomik fayda elde etse de ekonomik etkilere dair görüşlerinin olumluya değişmediği de gözlenmiştir ⁽¹⁴⁷⁾.

2.2.2.2. Yerel Halk Açısından Turizmin Kültürel Etkileri

Kim vd., çalışmalarında, turizm sayesinde bölgedeki yerel el işçiliğinde ve geleneksel kültürün korunmasında artış olduğunu ve kültürel kimliğin tanınıp ileri nesillere aktarımında yerel halkta farkındalığın geliştiğini belirtmişlerdir ⁽¹⁴⁸⁾. Ulusal bir çalışmada ise turizmin kültürel etkilerinin yerel halkın yaşam kalitelerini olumlu yönde etkilediği sonucu ortaya çıkmıştır ⁽¹⁴⁹⁾.

Özdemir ve Kervankıran, kültürel etkilerin içine kültürel mirasın korunması, kültürel değerlerin yenilenmesi, karşılıklı kültürel değişim başlıklarını taşımış ve çalışmalarının sonunda yerel halkın turizm sayesinde kültürel değerlerin tanınmasını, korunmasını ve kültürel çeşitliliğe neden olmasını bekledikleri sonucuna varmışlardır ⁽¹⁵⁰⁾. Bir diğer çalışmada, yerel halkın kendi kültürünü, otantik değerlerini koruyarak, taşınmaz kültür varlığına ve dini yapılarına ahşap sivil mimarisini ve doğal güzelliklerini bozmadan sahip çıkarak, yöresel yemeklerini yöresel müziklerini kullanarak bölgedeki turizmi arttıracığına inandıkları görülmektedir ⁽¹⁵¹⁾.

Turizmin yerel halk üzerindeki kültürel etkileri genel olarak olumlu görülmesine rağmen olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Örneğin bir çalışmada yerel halkta araştırma yapılan kadınların erkeklere kıyasla turizmin kültürel bozulmaya yol açtığına dair görüşleri vurgulanmıştır. Kadınlar kültürel etkileşimin geleneksel Türk aile hayatlarına olumsuz yansıdığını ifade etmektedirler⁽¹⁵²⁾. Nitekim erkeklerin kadınlara kıyasla turizmin etkilerine daha olumlu baktıklarına Kuvan ve Akan'ın çalışmalarında ⁽¹⁵³⁾ ve Maragh, vd.'nin çalışmalarında ⁽¹⁵⁴⁾ da rastlanmaktadır.

⁽¹⁴⁷⁾ Victir Teye, Sevil F. Sönmez ve Ercan Sirakaya, "Residents' Attitudes Toward Tourism Development", *Annals of Tourism Research*, 29(3), 2002, s.684.

⁽¹⁴⁸⁾ Kim, vd. *a.g.e.*, 2013, s.537.

⁽¹⁴⁹⁾ Türker, vd., *a.g.e.*, s.9.

⁽¹⁵⁰⁾ Özdemir ve Kervankıran, *a.g.e.*, 2011.

⁽¹⁵¹⁾ Mesci ve Dönmez, *a.g.e.*, 2016, s.39.

⁽¹⁵²⁾ Türker ve Türker, *a.g.e.*, 2014, s.95.

⁽¹⁵³⁾ Kuvan ve Akan, *a.g.e.*, 2005, s.692

⁽¹⁵⁴⁾ Maragh, vd., *a.g.e.*, 2015, s.43.

2.2.2.3. Yerel Halk Açısından Turizmin Çevresel Etkileri

Turizm faaliyetleri, farkındalıkla gerçekleşmediği takdirde doğada geri dönüşü olmayan olumsuz çevresel etkiler oluşturabilmektedir. Bu sorunlar, gürültü, hava ve su kirliliği, doğanın tahrip edilmesi, çöp, katı ve sıvı atık problemleri şeklinde sıralanabilmektedir ⁽¹⁵⁵⁾.

Ko ve Stewart çalışmalarında artan turizm faaliyetleri yüzünden yerel halkın balıkçılık ve avcılık gibi alanlarda dışarı itildiğini belirtmiş ⁽¹⁵⁶⁾, Kim vd. ise, yerel halkın gözünde turizm faaliyetlerinin artan çöp ve atıklarla doğayı mahvettiğini, kültürel ve tarihi çevreyi de bozduğunu öne sürmüşlerdir ⁽¹⁵⁷⁾. Turizmin çevreye olumsuz etkisinin toprak ve bitki örtüsüne olan etkiler gibi biyolojik ve fiziksel olabileceğine değinen Kuvan ve Akan, çalışmalarında turizmin ormanlara olumsuz etkilerinden bahsetmişlerdir. Bu çalışmada vurgulanan bir diğer önemli husus, turizmin çevreye duyarlı mı yoksa bağımlı mı olduğuna ilişkindir. Turizmin çevreye bağımlı olduğunu düşünen yerel halkın turizmin doğaya yaptığı tahribattan olumsuz etkilendikleri görülmektedir ⁽¹⁵⁸⁾. Maragh vd., ise turizmin çevreye bağımlı olduğu durumlarda doğal ve fiziksel kaynaklara olumsuz etkisi olduğunun altını çizmekte ve çevreyi plaj ile orman açısından ele aldıkları çalışmalarında yerel halkın özellikle yaşlılarının bu konuda endişelerinin olmadığını ama gençlerinin doğa üzerine tahribat konusuna katıldıklarını vurgulamaktadırlar ⁽¹⁵⁹⁾.

Olumsuz etkilerine rağmen yerel halk açısından turizmin çevreye olumlu etkileri de bulunmaktadır. Özdemir ve Kervankıran, çevresel başlıca olumlu etkilerin doğal, arkeolojik ve tarihi alanların korunarak, çevrenin ön plana çıkarılması olduğunu belirtmişlerdir ⁽¹⁶⁰⁾. Turizmin doğal çevreye bağımlı olduğu vahşi yaşam turizmi gibi turizm faaliyetlerinde ise yerel halkın turizmin gelişmesi ve sürekliliği için vahşi yaşam alanlarını düzenli bir şekilde koruduğu gözlenmektedir ⁽¹⁶¹⁾. Bir başka çalışmada, çevresel etkinin yerel halkın turizm desteğini olumlu yönde şekillendiren en önemli değişken olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bunun için de özel

---

⁽¹⁵⁵⁾ Mesci ve Dönmez, *a.g.e.*, 2016, s.23-24.

⁽¹⁵⁶⁾ Ko ve Stewart, *a.g.e.*, 2002, s.522.

⁽¹⁵⁷⁾ Kim, vd. *a.g.e.*, 2013, s.537.

⁽¹⁵⁸⁾ Kuvan ve Akan, *a.g.e.*, 2005.

⁽¹⁵⁹⁾ Maragh, vd., *a.g.e.*, 2015.

⁽¹⁶⁰⁾ Özdemir ve Kervankıran, *a.g.e.*, 2011.

⁽¹⁶¹⁾ Sekhar, *a.g.e.*, 2003, s.339.

turizm işletmelerinin yaptıkları turizm faaliyetlerinde çevreyi kirletmemeleri, doğayı, tarihi mirası korumaları, trafik ve gürültü kirliliğine sebep olmamaları, yerel halka açık parklar, eğlence yerleri yapmaları veya mevcut eğlence yerlerinde yerel halkın da yararlanmasını sağlamaları gerektiğine yönelik öneriler getirilmiştir ⁽¹⁶²⁾.

2.2.2.4. Yerel Halk Açısından Turizmin Sosyal Etkileri

Turizm olgusu, farklı sosyo-kültürel yapıya sahip toplumlar arasında etkileşim sağlamaktadır. Bu etkileşim, sosyal yapıda bazı değişimlere yol açmaktadır. Sosyal yapının benimsemeyeceği ve tolerans gösteremeyeceği süreçler bölgedeki veya bölgede yer alan turizm işletmelerindeki turizm faaliyetlerini sona erdirebilmektedir ⁽¹⁶³⁾. Sharpley'in çalışmasında yer alan sosyal değişim kavramı bunu kanıtlar niteliktedir. Sosyal değişimde yerel halk ve turistler birbirlerine sosyal anlamda farklılıklar katmaktadırlar. Ancak yerel halk, bu değişimin sonucunda faydalarının maliyetlerden daha az olduğuna kanaat getirirse süreci sonlandırabilmektedir ⁽¹⁶⁴⁾.

Turizmin yerel halk açısından sosyal etkileri, literatürde özellikle suç oranlarının yaygınlaşması ve turistlerle etkileşim sonucu çatışmalar açılarından ele alınmıştır. Türker vd., ⁽¹⁶⁵⁾ Türker ve Türker, ⁽¹⁶⁶⁾ Maragh vd., ⁽¹⁶⁷⁾ Sanchez vd., ⁽¹⁶⁸⁾ ile Andereck vd., ⁽¹⁶⁹⁾ çalışmalarında yerel halkın turizmin gelişmesiyle bölgelerindeki suç oranlarının ve hırsızlıkların arttığına yönelik algıları olduğunu vurgulamaktadırlar.

Turizmin gelişmeye başladığı bölgelerde turizmin etkilerinin de gün geçtikçe arttığı gözlenmektedir. Plansız bir şekilde gelişme gösteren turizm alanlarında belli bir süre sonra taşıma kapasitesinin üzerinde yoğunluğa ulaşması, hem çevresel hem de toplumsal problemler ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Önlem alınmadığı

⁽¹⁶²⁾ Ekrem Cengiz ve Fazıl Kirkbir, "Yerel Halk Tarafından Algılanan Toplam Turizm Etkisi ile Turizm Desteği Arasındaki İlişkiye Yönelik Yapısal Bir Model Önerisi", *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 2007, s.34., s.19-37.

⁽¹⁶³⁾ Altıntaş, *a.g.e.*, 2010, s.18.

⁽¹⁶⁴⁾ Sharpley, *a.g.e.*, 2014.

⁽¹⁶⁵⁾ Türker, vd., *a.g.e.*, 2016.

⁽¹⁶⁶⁾ Türker ve Türker, *a.g.e.*, 2014.

⁽¹⁶⁷⁾ Maragh, vd., *a.g.e.*, 2015.

⁽¹⁶⁸⁾ Sanchez, vd., *a.g.e.*, 2011.

⁽¹⁶⁹⁾ Andereck, vd., *a.g.e.*, 2005.

takdirde sosyo-kültürel çatışma, toplumsal değerlerin kaybolması gibi beraberinde telafisi olmayan daha büyük sorunlarla karşılaşılabilir (170).

Mesci ve Dönmez, çalışmalarında turizmin yerel halka yönelik olumsuz sosyal etkilerini, trafik aşırı kalabalıklaşma, suç oranında artış, kültür bozulmaları ve güvenlik problemleri olarak özetlerken turizmin yerel halk üzerindeki olumlu sosyal etkilerine de değinmişlerdir. Buna göre; kişilerarası ilişki düzeyinde genişleme, eğitim ve sağlık gibi alanlarda ilerlemeler ve kültürel değerlerin tanınması olumlu sosyal etkiler içinde sayılabilmektedir (171). Bu olumlu etkilerin hissedilmesi için yerel halkta turizm faaliyetlerine yönelik toplumsal bir duyarlılık oluşması ve bunun için de halkla turistlerin kaynaşması gerekliliği görülmektedir (172). Yerel halkın turizmin planlanmasından başlayarak her sürece katılması (173) ve turizm planlamalarının ilk aşamalarında toplum temelli planlamalar yapılması sosyal etkilerin olumlu olması açısından önem taşımaktadır (174).

2.3. YAŞAM KALİTESİ KAVRAMI VE BİLEŞENLERİ

Bu bölümde yaşam kalitesi kavramı ve yaşam kalitesini oluşturan bileşenler hakkında literatür araştırması yapılmıştır.

2.3.1. Yaşam Kalitesi

İlk olarak 1960'lı yıllarda ortaya çıkan yaşam kalitesi kavramı kısaca bireyin yaşadığı hayattan memnun olması (175) olarak tanımlanmaktadır. Ancak bu tanım yeterli değildir. İnsan hakları konusunda yaşanan gelişmelerle birlikte yaşam kalitesi, toplumların ulaşmayı amaçladığı evrensel bir hedef halini almış ve tüm politik kararların alınmasında önemli bir gösterge olmuştur. Yaşam kalitesinin, günümüzde

---

(170) Özdemir ve Kervankıran, *a.g.e.*, 2011, s.22.

(171) Mesci ve Dönmez, *a.g.e.*, 2016, s.24.

(172) Kim, vd. *a.g.e.*, 2013.

(173) Sangkakorn ve Suwannarat, *a.g.e.*, 2013.

(174) Ko ve Stewart, *a.g.e.*, 2002.

(175) Naomi Bailin Wish, "Are We Really Measuring the Quality of Life? Well Being has Subjective Dimensions As Well As Objective Ones", *American Journal of Economics and Sociology*, 45(1), 1986, s.94.

tüm bilimler açısından kabul görecektir tek bir tanımı bulunmamasına rağmen tüm tanımlardaki ortak nokta insan faktörü ve onun öznel değerlendirme sistemidir ⁽¹⁷⁶⁾.

Dünya Sağlık Örgütü yaşam kalitesini, bireylerin yaşadıkları kültür ve değer sistemleri bağlamında amaçları, beklentileri, standartları ve endişeleri ile ilgili olarak yaşamdaki konumlarının algılanması olarak tanımlamaktadır. Yaşam kalitesi, bireyin fiziksel sağlığı, psikolojik durumu, kişisel inançları, sosyal ilişkileri ve çevrelerindeki göze çarpan özelliklerle olan ilişkileri tarafından etkilenen geniş kapsamlı bir konsepttir ⁽¹⁷⁷⁾. Daha geniş olarak tanımlandığında ise, yaşam kalitesi, insanların sağlıklı bir ortamda yaşayabilmeleri, barınmaları, sağlıklı beslenebilmeleri, bedensel ve ruhsal gelişimlerine uygun ortamlar bulabilmeleri, içinde yaşadıkları çevreye ve topluma faydalarının olabilmeleri olarak da ifade edilirken bireysel anlamda kişilerin yaşadıkları hayattan keyif almaları, tatmin olmaları ve mutluluklarıdır ⁽¹⁷⁸⁾. Yaşam kalitesinin kavramlaştırılmasına dört açıdan yaklaşan Felce ve Perry, çalışmalarında yaşam kalitesi kavramını yaşam şartları, yaşamdan memnuniyet, kişisel tatmin ve kişisel memnuniyetin bir kombinasyonu olarak ele almışlardır ⁽¹⁷⁹⁾.

Yaşam kalitesini politik ve felsefi bir çerçevede tanımlamaya yönelik üç temel yaklaşım bulunmaktadır. Bu yaklaşımlardan ilki, din temelinde normatif düşünce ile dikte edilen yaşam karakteristiklerini içeren yaklaşımdır. Yardımseverlik ve başkalarına yardım etmek iyi bir yaşamın gereği olmakla birlikte tüm dinlerin de öngördüğü bir yaşam tarzıdır. İkincisi, yaşam kalitesinin kişisel tercihlerin tatmin düzeyine bağlı olarak ifade edilmesidir. Faydacı bir yaklaşımı ifade eden bu anlayış, insanların sahip oldukları sınırlı kaynaklar içerisinde yaşam kalitelerini mümkün olduğunca artıracak olan tercihlerde bulunacağını varsaymaktadır. Üçüncüsü ise yaşam kalitesi konusunda insanların bireysel deneyimlerini içermektedir. Duygusal

---

⁽¹⁷⁶⁾ Ayfer Aydın Boylu ve Bahar Paçacıoğlu, “Yaşam Kalitesi ve Göstergeleri”, *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8(15), 2016, s.138.

⁽¹⁷⁷⁾ WHO, “WHOQOL: Measuring Quality of Life”, (Cevrimici) <http://www.who.int/healthinfo/survey/whoqol-qualityoflife/en/>, Erisim: 02.01.2018.

⁽¹⁷⁸⁾ Sülün Evinç Torlak ve Pınar Savaş Yavuzcehre, “Denizli Kent Yoksullarının Yaşam Kalitesi Üzerine Bir İnceleme”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 17(2), 2008, s.26.

⁽¹⁷⁹⁾ Altıntaş, *a.g.e.*, 2010.

bir yaklaşımı ifade eden bu anlayışa göre, eğer insanlar yaşamlarını mutlu, güzel vb. şekilde tecrübe ederlerse yaşam kalitelerini de öyle değerlendirmektedirler⁽¹⁸⁰⁾.

Günümüzde bütün modern toplumların hedefi olan yaşam kalitesi, 1990'lı yıllardan sonra Avrupa Sosyal Model'inin tamamlayıcısı haline gelmiştir. Bugün Avrupa Birliği'nin sosyal politikaya ilişkin temel hedefi “yaşam koşullarının iyileştirilmesi ile birlikte Avrupa toplumunun yaşam kalitesini yükseltme” olarak tanımlanabilir. İnsanlar için kaliteli bir yaşam sürme modern dünyada bir hedef değil, herkes için bir hak, politikacılar ve yöneticiler için ise sağlanması zorunlu bir durum olarak ele alınmaktadır. Herkes için yaşam kalitesi hakkı, sağlık, eğitim, konut, güvenlik, çevre, toplumsal ve siyasal yaşama katılım ve güven içinde onurlu yaşamaya dair geniş bir anlam içermektedir. Yaşam kalitesine ilişkin bu hakların her biri önemli olup bir bütünlük ve uyum içerisinde sağlanmalıdır. Söz konusu bu hakların bir tanesinin dahi yetersiz olması durumunda, kişi ya da kişilerin yaşam kalitesi olumsuz etkilenmektedir⁽¹⁸¹⁾.

2.3.2. Yaşam Kalitesi Bileşenleri

Yaşam kalitesi ile ilgili yapılan tanımlamalar gelir, eğitim, meslek, sağlık, yaşanılan konutun durumu vb. gibi nesnel ve kişinin sahip olduğu imkânlardan duyduğu tatmin/doyum gibi öznel olmak üzere iki açıdan incelenmektedir. Kimi araştırmacılara göre nesnel kimi araştırmacılara göre ise öznel göstergelerin daha önemli olduğu vurgulansa da, her ikisi için de evrensel bir sistem veya standardizasyon bulunmamaktadır⁽¹⁸²⁾.

Dünya Sağlık Örgütü yaşam kalitesinin fiziksel sağlık, psikoloji (ruhsal sağlık), bağımsızlık derecesi, sosyal ilişkiler, çevre ve din/inançlar olmak üzere altı bileşenden oluştuğunu belirtmektedir. Fiziksel sağlık; enerji, rahatsızlıklar, uyuma ve dinlenme gibi alt bileşenler içermekteyken, psikoloji; olumlu ve olumsuz hisler, özsaygı, hatıralar, fiziksel görünüm, düşünme, öğrenme ve konsantrasyonu içermektedir. Bağımsızlık derecesi; kişinin hareket kısıtlarının olup olmadığını

⁽¹⁸⁰⁾ Kurtuluş Karamustafa, Kenan Güllü ve Neşe Acar, “Kayseri'nin Pazarlanabilirliğinin Şehir Yaşam Kalitesi Açısından Önem-Başarımları Analizi İle Değerlendirilmesi”, *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 5, Ocak 2010, s.3, s. 1-26.

⁽¹⁸¹⁾ Yeşim Coşar, “Yavaş Şehir Olgusunun Kentsel Yaşam Kalitesi Üzerindeki Algılanan Etkisi”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25(2), 2014, s.228, s.226 – 240.

⁽¹⁸²⁾ Boylu ve Paçacıoğlu, *a.g.e.*, s.138-139.

belirlemekte, sosyal ilişkiler; kişisel ilişkileri, cinsel yaşamı ve sosyal destekleri araştırmaktadır. Çevre; her türlü finansal kaynaklardan güvenliğe, sağlık kaynaklarına ulaşımdan seyahat etme özgürlüklerine, ulaşımdan hava kirliliği, gürültü gibi fiziksel çevre elemanlarına kadar çevre kavramı altında pek çok alt bileşeni içermektedir. Din ve inançlar ise bireylerin kendi inanç sistemleri çerçevesinde bir yaşam kalitesi bileşeni olarak karşımıza çıkmaktadır ⁽¹⁸³⁾.

Altıntaş, çalışmasında yaşam kalitesinin dört bileşenden oluştuğunu belirtmektedir. Bunlar; ekonomik refah düzeyi, içsel refah düzeyi, sağlık ve güvenlik, toplumun refah düzeyi olarak sıralanmaktadır. Ekonomik refah düzeyi; gelir ile mutluluk arasında ilişki kuran ve yaşam kalitesi denildiğinde akla gelen başlıca kavramlardan biridir. Bu kavram, içinde sosyo-ekonomik durum, finansal kaynaklar, kişisel varlıklar, gelir gibi maddi unsurları içermektedir. İçsel refah düzeyi; insanın kendi iç dünyasına ve ruhuna hitap eden faaliyetleri temsil etmektedir. Boş zaman faaliyetleri, din ve inancına ayırdığı zamanlar, hobileri gibi aktivitelerdir. Sağlık ve güvenlik konusunun özellikle sağlığın insanların yaşam kalitesini etkileyen en önemli faktörlerden biri olması sebebiyle mutluluk ve tatminle ilişkilendirildiği görülmektedir. Toplumun refah düzeyinde ise eğitim, altyapı, üstyapı hizmetleri, insanların kendilerini güvende hissetmelerini sağlayacak tedbirler ve yerel hizmet sağlayıcıların üstlendikleri roller üzerinde durulmaktadır ⁽¹⁸⁴⁾.

Şeker ve diğerleri, daha önceki çalışmalara benzer şekilde, yaşam kalitesini, temel göstergeler, ekonomik yapı, çevresel yapı ve kentsel ve kişisel yaşam olmak üzere dört ana bileşene ayırmışlardır (Şekil 4). Sağlık, ekonomik kaynaklar, çevre ve kişisel memnuniyet gibi kavramların yaşam kalitesini oluşturan en önemli unsurlardan başlıcaları olduğu söz konusu araştırmacılar tarafından da ortaya konulmuştur. Bunun yanı sıra, turizmin ekonomik yapı içerisinde, yaşam kalitesinin bileşenlerinden biri olduğu da dikkat çekmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün yaşam kalitesi bileşenlerinde çevre ana başlığı altında seyahat etme özgürlüğü ve ulaştırma olarak kısaca ele alınan turizm faaliyetlerinin bu çalışmada doğrudan turizm olarak bulunduğu görülmektedir. Ayrıca, Puczko ve Smith, çalışmalarında ulusal, bölgesel

---

⁽¹⁸³⁾ WHO, "WHOQOL: Measuring Quality of Life", (Çevrimiçi) <http://www.who.int/healthinfo/survey/whoqol-qualityoflife/en/index4.html>, Erişim: 02.01.2018.

⁽¹⁸⁴⁾ Altıntaş, *a.g.e.*, 2010.

veya yerel planlama açısından turizmin yerel halkın yaşam kalitesinin geliştirilmesine destek olması gerektiğini belirtmişlerdir⁽¹⁸⁵⁾.

Şekil 4. Yaşam Kalitesi Bileşenleri

Kaynak: Murat Şeker, Arif Saldanlı ve Hakan Bektaş, Trc2 Bölgesi Yaşam Kalitesi Araştırması Diyarbakır – Şanlıurfa, 2014, (Çevrimiçi)
https://www.karacadag.gov.tr/Download/TRC2_Yasam_Kalitesi_Arastirmasi.pdf Erişim: 02.01.2018.

Özetle, pek çok bileşenden oluşan yaşam kalitesi, turizm faaliyetlerinden etkilenmekte ve aynı zamanda turizm faaliyetlerini de etkileyebilmektedir. Zira turizm faaliyetlerinin ekonomik, sosyal veya çevresel olarak olumlu dönüş yaptığı bireylerin yaşam kalitesi yükselmekte ve öte yandan yaşam kalitesi yüksek olan

⁽¹⁸⁵⁾ Laszlo Puczko, Melanie Smith, “Tourism-Specific Quality-of-Life Index: The Budapest Model”, In: Budruk M., Phillips R. (eds) Quality-of-Life Community Indicators for Parks, Recreation and Tourism Management. *Social Indicators Research Series*, Vol 43, 2011, Springer, Dordrecht

bireylerin turizm faaliyetlerine katılımları ve turiste bakış açıları da olumlu olabilmektedir. Dolayısıyla yaşam kalitesi ve turizm faaliyetlerinin bir döngü içinde olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır.

2.4. TURİZM VE YAŞAM KALİTESİ İLİŞKİSİ

Bireyler seyahatlerinde öncelikle gidecekleri bölgeyi seçmekte ve bu seçimi yaparken, orada yaşayacakları ya da yaşama ihtimalleri olan sosyal etkileşimleri de göz önünde bulundurmaktadırlar. Çünkü belirli bir zamanı geçirecekleri bölgenin sosyal açıdan kendilerini olumsuz etkilememesini istemektedirler ⁽¹⁸⁶⁾.

Turizmin turistler üzerindeki olumlu etkileri ile turistlerin çeşitli turizm ürünlerini tüketmeleri arasında bir bağlantı bulunmaktadır. Bir yerleşim biriminin hem insanları, hem altyapısı kapsamında turizm için elverişli olması, turistik tüketimin de artmasına katkı sağlayacak; bu durum da o bölgede yaşayan yerel halkın yaşam kalitesini arttıracaktır. Ancak tam tersi durumda, yani hem halkın hem altyapısının turizm için yetersiz olduğu durumda bölge turizm taleplerini karşılamada yetersiz olacak ve bu da domino etkisi yaratarak yerel halkın yaşam kalitesini de düşürecektir ⁽¹⁸⁷⁾.

Son 30 yılda turizm ve yaşam kalitesi bağlantısını ele alan pek çok çalışma yapılmıştır. Çalışmaların büyük çoğunluğunda yerel halklara anketler uygulanmış ve turizmin halkın yaşam kalitesi açısından etkileri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre turizmin bireylerin yaşam kalitelerini pek çok farklı açıdan etkileyebilmektedir. Yükselmiş bir yaşam kalitesi, bölgedeki turizm faaliyetlerinin de geliştirilmesine yol açmaktadır. Nitekim festivaller, açık hava faaliyetleri, yerel restoranlar, eğlence merkezleri, parklar, kültür merkezleri, doğal yaşam alanları gibi turizm etkinlikleri ve merkezleri, yaşam kalitesi yüksek yerel halkın katılımıyla bölgeyi turistik açıdan daha verimli bir hale getirecektir. Bireysel açıdan bir diğer önemli etki, ekonomik anlamda olacaktır ki, bu, yerel halkın gelirin artması, iş fırsatları bulması, daha çok vergi ödemesi anlamına gelmektedir. Olumsuz

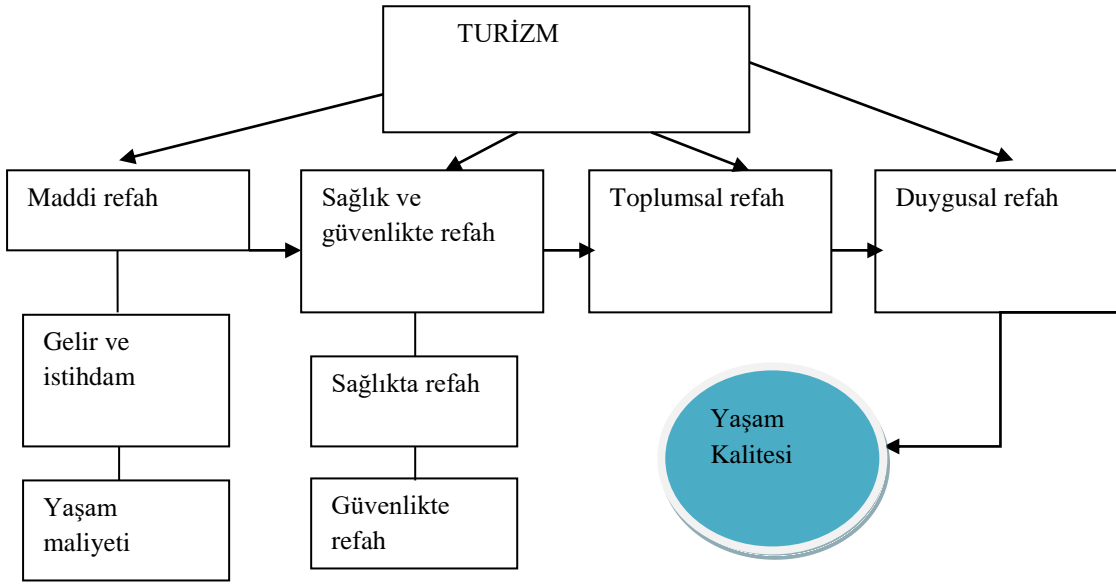

⁽¹⁸⁶⁾ Ruhet Genç, "Tourist Consumption Behaviour and Quality of Life", Editörler: Muzaffer Uysal, Richard R. Perdue ve M. Joseph Sirgy, *Handbook of Tourism and Quality of Life Research*, Springer, 2012, s.139.

⁽¹⁸⁷⁾ Borbala Gondos, "Relationship Between Tourism and Quality of Life", Human Capital Without Borders: Knowledge and Learning for Quality of Life, International Conference 2014, 25-27 June 2014, Portoroz, Slovenia.

durumlarda ise bir toplumda turizm yüzünden suç oranlarının artması, trafiğin, hava kirliliğinin çevreyi olumsuz etkilemesi gibi yaşam kalitesini düşürebilecek sonuçlara rastlamak mümkündür ⁽¹⁸⁸⁾.

Şekil 5. Turizmin Yaşam Kalitesine Etkisi

Kaynak: Fariborz Aref, The Effects of Tourism on Quality of Life: A Case Study of Shiraz, Iran, *Life Science Journal*, 2011, 8(2), s.27.

Şekil 5’de görüldüğü üzere turizm, yaşam kalitesine öncelikle maddi olarak iş ve gelir yaratarak, ardından fiziksel ve güvenlik olarak faydalarını arttırarak, toplumsal refahı kalkındırmakta ve en son duygusal olarak refaha varan bireylerde hepsinin toplamı olarak yaşam kalitesinin durumu ortaya çıkmaktadır.

Araştırmalar, turizmin yaratmış olduğu etkilerin yaşam kalitesiyle ilişkili olduğunu ve onu etkilediğini göstermektedir. Turizmin yaratmış olduğu pozitif etkilerin, yaşam kalitesine pozitif yönde etki ettiğini tespit etmiştir. Ancak turizm nedeniyle nüfus artışının ve kalabalığın beraberinde getirdiği gürültünün ve trafik sorununun, çarpık kentleşmenin ve bunun beraberinde getirdiği arsa fiyatlarındaki

⁽¹⁸⁸⁾ Kathleen L. Andereck ve Gyan P. Nyaupane, “Exploring the Nature of Tourism and Quality of Life Perceptions among Residents”, *Journal of Travel Research*, 50(3), 2011, s.249.

artışın, yaşam pahalılığının artması gibi sorunların ise yaşam kalitesini olumsuz etkilediği savunulmaktadır ⁽¹⁸⁹⁾.

Olumlu ya da olumsuz, turizmin gelişmiş olduğu yörelerde turizmin yarattığı etkilerden etkilenen öncelikli olarak yerel halktır. Yerel halkın turizme desteği turizmin bölgede yarattığı ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel sonuçlara göre şekillenmektedir. Halkın algısının olumlu olması halinde turizme destek artmakta, olumsuz olması halinde ise destek azalmaktadır. Başka bir deyişle, turizmin yerel halk üzerinde yarattığı olumlu etkilerin olumsuz etkilerden daha fazla olması halkın turizme katkı sağlaması ve turizmin gelişim sürecinin içinde olması ile yakından ilişkilidir. Bu bağlamda turizmin sürdürülebilir gelişimi için turizmin yaşam kalitesi üzerinde yarattığı etkiler büyük önem taşımaktadır ⁽¹⁹⁰⁾.

⁽¹⁸⁹⁾ Ahmet Gürbüz ve Mehmet Uçar, “Turizm Destinasyonu Kimliği İle Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişki: Safranbolu’daki Turizm Sektörü Çalışanları Üzerine Bir Araştırma”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(61), Aralık 2017, s.542, s.539-552.

⁽¹⁹⁰⁾ Türker, vd., *a.g.e.*, 2016.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DONANIMLI DALIŞ TURİZMİNİN YEREL HALKIN YAŞAM KALİTESİ ÜZERİNE ETKİLERİ: KAŞ HALKININ ALGILARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın temel amacı; Kaş ilçesinde gerçekleştirilen donanımlı dalış turizmi faaliyetlerinin yerel halkın yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda, yerel halkın yaşam kaliteleri, Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri ve turizm faaliyetlerinin bölgesel gelişim üzerindeki etkilerine yönelik bakış açıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda yerel halkın sosyo-demografik özelliklerinin ve tercihlerinin söz konusu faktörler üzerinde ne kadar etkili olduğunu saptamak da bu araştırmanın hedefleri arasındadır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, hem destinasyon planlaması uzmanlarına hem de araştırmacılara, yerel halkın dalış turizmi sektörüne yönelik algıları ve beklentileri hakkında fikir verebilecek ve gelecek çalışmalara referans olabilecek niteliktedir.

3.2. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI VE SINIRLILIKLARI

3.2.1. Araştırmanın Varsayımları

- Araştırmaya dâhil olan katılımcıların, donanımlı dalış turizmi etkinliklerinin yaşam kaliteleri üzerine etkilerini değerlendirebilecek kadar bilgi ve deneyim sahibi oldukları varsayılmıştır.
- Katılımcıların demografik özelliklerinin yaşam kalitesi, destinasyona bağlılık ve dalış turizmi algılamaları ile ilişkili olduğu varsayılmıştır.
- Katılımcıların saptama ve değerlendirmelerinde objektif davrandıkları varsayılmıştır.

3.2.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

•Araştırma evreni Kaş ilçesinde ikamet eden bireylerle sınırlandırılmıştır. Araştırma sonuçları sadece Kaş ilçesinde yaşayan bireylere yöneliktir.

•Farklı destinasyonlarda yaşayan yerel halktan farklı sonuçlar elde edilebileceği için, araştırma bulguları diğer destinasyonlarda ikamet eden bireylere genellenebilir nitelikte değildir.

•Bu araştırmadan elde edilen bulgular sadece anketin uygulandığı zaman dilimindeki (2018 Nisan ve Mayıs ayları) katılımcılar için geçerli olup, hiçbir genelleme iddiası taşımamaktadır.

3.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın yöntem bölümü, araştırma hipotezleri, veri toplama tekniği, verilerin toplanması, evren ve örneklem, verilerin analizi ve bulgulara yönelik bilgileri içermektedir.

3.3.1. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmalarda, olaylar ya da değişkenler arasında var olduğu iddia edilen ilişkiler “hipotez” olarak ifade edilmektedir ⁽¹⁹¹⁾. Hipotez; “bir veya daha fazla ana kütle hakkında ileri sürülen ve doğru ya da yanlış olması mümkün olan iddia veya ifadedir” ⁽¹⁹²⁾. Gerçekleştirilen literatür taraması sonucunda, değişkenler arasındaki ilişkileri araştırmak üzere oluşturulan ana hipotezler şu şekildedir (Ana hipotezler ve alt hipotezleri ayrıntılı bir şekilde gösteren tabloya Ek 2’de yer verilmiştir;

H₁: Katılımcıların yaşam kaliteleri ve Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₀: Katılımcıların yaşam kaliteleri Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

⁽¹⁹¹⁾ Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 18. Basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2008,s.68.

⁽¹⁹²⁾ Mahmut Kartal, *Bilimsel Araştırmalarda Hipotez Tezleri*. Üçüncü Basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2006, s.3.

H₂: Katılımcıların yaşam kaliteleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₀: Katılımcıların yaşam kaliteleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₃: Katılımcıların Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₀: Katılımcıların Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₄: Katılımcıların Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları yaşam kalitelerini etkilemektedir.

H₀: Katılımcıların Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları yaşam kalitelerini etkilememektedir.

H₅: Katılımcıların yaşam kalitesi, Kaş ilçesine bağlılık ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır.

H₀: Katılımcıların yaşam kalitesi, Kaş ilçesine bağlılık ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları cinsiyetlerine göre farklılaşmamaktadır.

H₆: Katılımcıların yaşam kalitesi, Kaş ilçesine bağlılık ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları yaşlarına göre farklılaşmaktadır.

H₀: Katılımcıların yaşam kalitesi, Kaş ilçesine bağlılık ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları yaşlarına göre farklılaşmamaktadır.

H₇: Katılımcıların yaşam kalitesi, Kaş ilçesine bağlılık ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları mesleklerine göre farklılaşmaktadır.

H₀: Katılımcıların yaşam kalitesi, Kaş ilçesine bağlılık ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları mesleklerine göre farklılaşmamaktadır.

H₈: Katılımcıların yaşam kalitesi, Kaş ilçesine bağlılık ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları Kaş ilçesinde yaşama sürelerine göre farklılaşmaktadır.

H₀: Katılımcıların yaşam kalitesi, Kaş ilçesine bağlılık ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları Kaş ilçesinde yaşama sürelerine göre farklılaşmamaktadır.

3.3.2. Veri Toplama Tekniği

Araştırma iki aşamalı olarak tasarlanmıştır. Birinci aşama, literatür taraması kapsamında gerçekleştirilen “kavramsal çalışma” bölümüdür ve bu aşamada, konu ile ilgili temel araştırma kaynakları, kitaplar, makaleler ve diğer bilimsel kaynaklar taranmış ve elde edilen veriler doğrultusunda çalışmanın kuramsal bölümü oluşturulmuştur. Tez çalışmasının ikinci aşaması olan “uygulama bölümü” kapsamında ise, hazırlanan anket formu (Ek:2) Kaş ilçesinde ikamet eden yerel halka uygulanmış ve elde edilen sonuçlar analiz edilmiştir.

Araştırma kapsamında veri toplama aracı olarak kullanılan anket, Volkan Altıntaş'ın 2010 yılında tamamladığı “Turizm Gelişiminin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine Etkileri: Alanya Bölge Modeli” isimli doktora tez çalışmasından gerekli izinler alınarak uyarlanmıştır. Söz konusu anket formunda yer alan ölçekler araştırma amacı doğrultusunda dalış turizmine uygun hale getirilerek kullanılmıştır. EK:2’de görüldüğü gibi anket, iki farklı soru formunu içermekte ve kapalı uçlu sorulardan oluşmaktadır. Ankette 1 adet açık uçlu soru (gelirin dalış sporundan kaynaklı kısmı) yer almaktadır. Soru formunun ilk türü demografik bilgilerinin ve donanımlı dalış turizmi davranışlarının belirlenmesine yönelik “*Nominal Ölçek*” tarzında oluşturulmuş 11 soruyu içermektedir. Soru formunun ikinci türünde ise “*Aralıklı Ölçek*” tarzında hazırlanmış 4 ayrı form (toplam 65 adet ifade) kullanılmıştır. Söz konusu ölçekler ile ilgili ayrıntılı bilgiler Tablo 5’de yer almaktadır.

Tablo 5: Araştırmada Kullanılan Ölçekler İle İlgili Bilgiler

ÖLÇEK	DERECELENDİRME	İFADE SAYISI
Yaşam Kalitesi Algılamaları	<i>1-Hiç Katılmıyorum 2-Katılmıyorum 3-Kararsızım 4-Katılıyorum 5-Tamamen Katılıyorum</i>	4
Yaşam Kalitesi Memnuniyet Düzeyleri	<i>1- Hiç Memnun Değilim 2- Memnun Değilim 3- Kararsızım 4- Memnunum 5-Çok Memnunum</i>	17
Kaş İlçesine Bağlılık	<i>1-Hiç Katılmıyorum 2-Katılmıyorum 3-Kararsızım 4-Katılıyorum 5-Tamamen Katılıyorum</i>	11
Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Yönelik Değerlendirmeler	<i>1-Hiç Katılmıyorum 2-Katılmıyorum 3-Kararsızım 4-Katılıyorum 5-Tamamen Katılıyorum</i>	33

3.3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, “2018 yılında Kaş ilçesinde ikamet eden 18 yaş üzeri bireyler” oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında, evrenin büyüklüğünün belirlenebilmesi için Kaş Kaymakamlığı tarafından en son yayınlanmış 2015 yılı adrese dayalı nüfus sistemi istatistiklerinden yararlanılmıştır. Buna göre 2015 yılında Kaş ilçesinde ikamet eden birey sayısı 56.386 kişidir ⁽¹⁹³⁾.

⁽¹⁹³⁾ T.C. Kaş Kaymakamlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.kas.gov.tr/nufus>

Araştırmada, hedef kitledeki birey sayısının bilindiği durumlar için kullanılan $n = Nt^2pq / d^2(N-1) + t^2pq$

formülü kullanılmıştır ⁽¹⁹⁴⁾. Söz konusu formülde;

N = Hedef kitledeki birey sayısını,

n = Örneklem hacmini yani örnekleme girecek birey sayısını,

p = İncelenen olayın oluş sıklığını yani gerçekleşme olasılığını,

q = İncelenen olayın olmayış sıklığını yani gerçekleşmeme olasılığını,

t = Belirli bir anlamlılık düzeyinde, t tablosundan bulunan teorik değeri,

d = Olayın oluş sıklığına göre kabul edilen $\pm$ örnekleme hatasını göstermektedir.

Bu araştırmada,

N = 56.386 kişi

p = 0,50 (maksimum örneklem büyüklüğüne ulaşmak için seçilmiştir)

q = 1-p = 1- 0,50 = 0,50

t = 1,96 ($\alpha = 0,05$ için ∞ serbestlik derecesindeki teorik t değeri t tablosundan alınmıştır)

d = 0,05 dir.

$n = (56386)(1,96)^2 (0,50*0,50) / (0,05)^2 (56386-1) + (1,96)^2 (0,50*0,50)$

n = 382 olarak bulunmuştur.

Araştırma kapsamında ulaşılmaması gereken örneklem sayısı 382 kişi olarak hesaplanmıştır. Bulunan değer, belli evrenler için kabul edilebilir örneklem büyüklüklerini gösteren tablodan da ($\alpha= 0.05$ için) kontrol edilmiştir^{(195),(196)}. Araştırmanın örneklemini araştırma evrenini oluşturan bireyler arasından kolayda örneklem yöntemi ile seçilen 500 kişi oluşturmaktadır.

⁽¹⁹⁴⁾ Yahşi Yazıcıoğlu ve Samiye Erdoğan, *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Birinci Basım. Ankara: Detay Yayıncılık, 2004, s.48.

⁽¹⁹⁵⁾ Yazıcıoğlu ve Erdoğan, a.g.e., s.50

⁽¹⁹⁶⁾ Nuran Bayram, *Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi*. Birinci Basım. İstanbul: Ezgi Kitabevi, 2004, s.10.

3.3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma 2018 yılının Nisan ve Mayıs ayları boyunca gerçekleştirilmiştir. Anketler yüz yüze görüşmeler şeklinde katılımcılara doldurtulmuştur. Katılımcılardan elde edilen 500 anketten 62 tanesi eksik ve hatalı doldurulduğu için değerlendirmeye alınmamıştır. Araştırma analizleri **438 anket** üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu şekilde anketlerin dönüş oranının yaklaşık %88 olduğu görülmüştür.

Araştırma verilerinin değerlendirilmesi sürecinde SPSS 23.0 istatistik programı kullanılmıştır. Analize başlanılmadan önce elde edilen verilerin kodlama işlemleri yapılmış ve analiz için hazır hale getirilmiştir. Elde edilen verilerin analizinde, “Tanımlayıcı Analizler (Yüzde ve Frekans Dağılımı)”, “Açıklayıcı Faktör Analizi”, “Korelasyon Analizi”, “Çoklu Regresyon Analizi”, “Mann Whitney U Testi” ve “Kruskal Wallis Analiz” tekniklerinden yararlanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesine yönelik analizler gerçekleştirilmeden önce, verilerin normal dağılım sergileyip sergilemedikleri (Kolmogorov-Smirnov testi ile) ve varyansların homojenliği (Levene testi ile) test edilmiştir. Ayrıca verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri de hesaplanmıştır. Normal dağılım sergilemeyen verilerde parametrik testlerin non-parametrik karşılıkları kullanılmıştır.

3.4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Bu bölümde araştırma verilerinin analizinden elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

3.4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Yönelik Araştırma Bulguları

Araştırmada yer alan 438 örneklemin demografik özelliklerini Tablo 6 ‘da verilmiştir. Araştırmaya katılan toplam 438 kişiden 134’ü kadın (30,6%), 304’ü erkeklerden (69,4%) oluşmaktadır.

Katılımcıların yaş durumuna göre dağılımına bakıldığında, 18-24 yaş arası 113 kişi (25,8%), 25-35 yaş arası 132 kişi (30,1%), 36-45 yaş arası 117 kişi (26,7%), 46-55 yaş arası 48 kişi (11%), 56 ve üzeri yaş arasında ise 28 kişi (6,4%) olduğu

görülmektedir. Araştırmaya dâhil edilen katılımcıların %47,3'ü (207 kişi) evli ve %52,7'si (231 kişi) ise bekârlardan oluşmaktadır. Eğitim durumuna göre; katılımcıların 37'si ilkokul (8,4%), 53'ü (12,1%) ortaokul, 161'i lise (36,8), 78'i ön lisans (17,8%), 109'u ise lisans (24,9%) mezunudur. Araştırmaya katılan bireylerin aylık aile gelir düzeyleri dikkate alındığında ise; 1700 TL ve altı gelir elde edenler 112 kişi (25,6%), 1701-2000 TL arası geliri olanlar 160 kişi (36,5%), 2001-2500 TL arası gelir elde edenler 68 kişi (15,5%), 2501-3500 TL arası geliri olanlar 36 kişi (8,2%), 3501 ve üzeri gelir elde edenler ise 62 kişi (14,2%) olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların gelirlerinin ne kadarlık kısmının donanımlı dalış turizmi sektöründen elde ettiğine yönelik sorulan sorunun yanıtları yüzdesel olarak değerlendirilmiştir. Elde ettiği gelirin %0-%20 si bu sektörden olan katılımcı sayısı 243 (55,4%) olarak ilk sırada yer almaktadır. Ailedeki birey sayısına ilişkin yöneltilen soruya verilen yanıtlar analiz edildiğinde ise ailedeki birey sayısı 4 olan (146 kişi – 33,3%) kişi sayısının en yüksek orana sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların %94,5'i turizm ile ilişkili bir meslekte çalıştıklarını da ifade etmişlerdir.

3.4.2. Diğer Nominal Sorulara İlişkin Bulgular

Kaş ilçesinde yaşama süresi

Katılımcıların %50'si (219 kişi) 16 yıl ve üzeri süredir Kaş'ta yaşadıklarını ifade etmişlerdir. 1-5 yıl arası süredir yaşayan bireylerin oranı %17,8 (78 kişi), 6-10 yıl arası süredir yaşayanların oranı %16,7 (73 kişi), 1 yıldan az süredir yaşayanların oranı %9,8 (43 kişi) ve 11-15 yıl arası yaşayanların oranı ise %5,7 (25 kişi) olarak belirlenmiştir.

Yapılan iş nedeniyle turistlerle ilişki düzeyi

Katılımcıların yarıya yakını (%47,3 – 207 kişi) işleri gereği turistlerle kısmen ilişki içerisinde olduklarını belirtirken; %42,7'si (187 kişi) turistlerle sürekli ilişki içinde olduklarını, %10'u (44 kişi) ise turistlerle hiçbir ilişki içerisinde olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 6: Araştırmaya Katılan Katılımcıların Demografik Özellikleri

CİNSİYET	n	%	YAŞ	n	%
Kadın	134	30,6	18-24	113	25,8
Erkek	304	69,4	25-35	132	30,1
			36-45	117	26,7
			46-55	48	11,0
			56 ve üzeri	28	6,4
Toplam	438	100,0	Toplam	438	100,0
MEDENİ DURUM	n	%	ÖĞRENİM DURUMU	n	%
Evli	207	47,3	İlkokul	37	8,4
Bekar	231	52,7	Ortaokul	53	12,1
			Lise	161	36,8
			Ön Lisans	78	17,8
			Lisans	109	24,9
Toplam	438	100,0	Toplam	438	100,0
AİLE AYLIK GELİR	n	%	DALIŞ TURİZMİNDEN ELDE EDİLEN GELİR YÜZDESİ*	n	%
1700tl ve altı	112	25,6	%0-%20 arası	243	55,4
1701-2000tl	160	36,5	%21-%40 arası	77	17,6
2001-2500tl	68	15,5	%41-%60 arası	70	16
2501-3500tl	36	8,2	%61-%80 arası	25	5,7
3501tl ve üstü	62	14,2	%81-%100 arası	23	5,3
Toplam	438	100,0	Toplam	438	100,0
AİLEDEKİ BİREY SAYISI	n	%	MESLEK	n	%
1	11	2,5	Turizmle ilişkili	414	94,5
2	37	8,4	Turizmle ilişkili değil	24	5,5
3	70	16			
4	146	33,3			
5	84	19,2			
6 ve üzeri	90	20,5			
Toplam	438	100,0	Toplam	438	100,0

* Açık uçlu soru gruplandırılarak frekansları alınmıştır.

Katılımcıların sektördeki konumları

Katılımcıların %48,2'si (211 kişi) donanımlı dalış işletmelerine hizmet veren otel, kafe, restoran, araç kiralama, eğlence vb. işletmelerde çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Donanımlı dalış sektörü harici bir sektörde çalıştığını belirten katılımcıların oranı ise %36,5 (160 kişi) olarak belirlenmiştir. Katılımcıların %9,8'i (43 kişi) doğrudan donanımlı dalış işletmesinde çalışmaktadır. Herhangi bir işte çalışmayan katılımcıların oranı ise yalnızca %5,5 (24 kişi) olarak bulunmuştur.

Doğrudan ya da dolaylı olarak donanımlı dalış turizmi sektöründe çalışan katılımcıların %54,1'i (237 kişi) donanımlı dalış turizmi işinin sürekli bir iş olduğunu düşünürken; %45,9'u (201 kişi) sezonluk bir iş olduğunu düşünmektedirler.

3.4.3. Katılımcıların Kaş'taki Mevcut Yaşam Kaliteleri İle İlgili İfadelere Katılım Düzeylerine Yönelik Araştırma Bulguları

Araştırmaya katılan bireylerin Kaş'taki mevcut yaşam kaliteleri ile ilgili ifadeleri (toplam 4 madde) değerlendirdikleri sorularda "1-Hiç Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Katılıyorum ve 5-Tamamen Katılıyorum" şeklinde oluşturulmuş beşli bir derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Söz konusu kriterlere verilen yanıtların yüzde, frekans ve medyan değerleri Tablo 7'de verilmiştir.

Araştırmaya katılan bireylerin Kaş'taki mevcut yaşam kalitelerini değerlendirmelerine yönelik hazırlanan 4 kriterin analizinden elde edilen bulgulara göre; "kendimize ait kültürümüzü koruma yolları konusunda özellikle mutluyum" ifadesinin medyan değeri 5,00'dır. Bu değer ölçekte yer alan "5 = tamamen katılıyorum" değerine karşılık gelmektedir. Bu sonuç, katılımcıların kendilerine ait kültürü korudukları konusunda inançlı olduklarının göstergesidir.

"Donanımlı dalış turizmi için gelenlerle konuştuğum zaman kültürümü dışarıya yaydığımı hissediyorum" ifadesinin medyan değeri 4,00'dır. Bu değer ölçekte yer alan "4 = katılıyorum" değerine karşılık gelmektedir. Bu sonuç katılımcıların söz konusu etkinliği yapmak için bölgeye gelen turistlere kültürlerini yansıttıklarını düşündüklerinin göstergesidir.

"Donanımlı dalış turizmi kapsamında gelenler tarafından çevreye bırakılmış çöpleri gördüğümde donanımlı dalış turizmi hakkında iyi şeyler hissetmiyorum"

ifadesinin medyan değeri 5,00'dır. Bu değer ölçekte yer alan "5 = tamamen katılıyorum" değerine karşılık gelmektedir. Bu sonuç, katılımcıların turistlerin doğal çevre üzerindeki olumsuz etkilerine karşı hassas oldukları ve bu konuda tedirginlik yaşadıkları şeklinde yorumlanabilir.

"Çevre kirliliği toplum güvenliğini tehdit etmekte ve tehlikeli sağlık problemlerine neden olmaktadır" ifadesinin de medyan değeri 5,00'dır. Bu değer yine ölçekte yer alan "5 = tamamen katılıyorum" değerine karşılık gelmektedir. Bu bulgu, katılımcıların Kaş bölgesine dalış turizmi amacıyla gelen katılımcıların yarattığı çevre sorunlarından rahatsızlık duyduklarının göstergesi olarak alınabilir.

Tablo 7: Katılımcıların Kaş'taki Mevcut Yaşam Kaliteleri İle İlgili İfadelere Katılım Düzeyleri

İFADELER	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		TOPLAM		Medyan Değeri
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Kendimize ait kültürümüzü koruma yolları konusunda özellikle mutluym.	28	6,4	53	12,1	46	10,5	146	33,3	165	37,7	438	100	5,00
Donanımlı dalış turizmi için gelenlerle konuştuğum zaman kültürümü dışarıya yaydığımı hissediyorum.	16	3,7	33	7,5	44	10,0	190	43,4	155	35,4	438	100	4,00
Donanımlı dalış turizmi kapsamında gelenler tarafından çevreye bırakılmış çöpleri gördüğümde donanımlı dalış turizmi hakkında iyi şeyler hissetmiyorum.	47	10,7	46	10,5	45	10,3	127	29,0	173	39,5	438	100	5,00
Çevre kirliliği toplum güvenliğini tehdit etmekte ve tehlikeli sağlık problemlerine neden olmaktadır.	48	11,0	53	12,1	19	4,3	86	19,6	232	53,0	438	100	5,00

3.4.4. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere Yönelik Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) Sonuçları

Araştırma kapsamında kullanılan “yaşam kalitesi”, “Kaş ilçesine bağlılık” ve “donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açısı” ölçeklerinde yer alan ifadeler faktör analizine tabi tutulmuş ve analiz sonucuna göre yapı geçerliliği sağlanmış maddeler son ölçekte yer almıştır.

Faktör analizinin sonucunun yorumlanabilir olmasına *KMO (Kaiser-Meyer-Olkin)* ve *Bartlett Testi* sonuçları dikkate alınarak karar verilmiştir. KMO değerleri faktör analizinin iyi olup olmadığı hakkında bilgi vermektedir. KMO ölçütü 1'e ne kadar yakınsa verilerin faktör analizi için o kadar uygun olduğunu göstermektedir. KMO değerleri için; “0,90=mükemmel”, “0,80=çok iyi”, “0,70=iyi”, “0,60=orta”, “0,50=zayıf” ve “0,50'nin altı=kabul edilemez” şeklinde bir sınıflandırma yapılmaktadır ⁽¹⁹⁷⁾. Çalışmanın faktör analizinde dik eksen döndürme tekniği (Varimax) tercih edilmiştir.

Yaşam Kalitesi Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Araştırma kapsamında yaşam kalitesi ölçeği için Varimax dik eksen döndürme tekniği kullanılarak yapılan faktör analizine ilk aşamada ölçekte yer alan 17 madde ile başlanmıştır. Uygulanan faktör analizinin ardından tekrar eden, tek boyut oluşturan, faktör yükü 0,50'dan küçük olan ve/veya binişiklik gösteren ifadeler ölçekten çıkarılmıştır (1.,2.,3. ve 14. sorular). Ölçek son hali ile yeniden faktör analizine tabi tutulmuş ve analizde temel alınan maddeler için özdeğeri “1”in üzerinde olan 3 bileşen olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre; birinci faktör “**katlanılan maliyetler ve sosyal haklar**”, ikinci faktör “**sosyal ilişkiler**” ve üçüncü faktör “**boş zaman ve kültürel etkinlikler**” olarak adlandırılmıştır. Faktör sayısının belirlenmesinde faktör öz değerleri ve varyansa yapılan katkı toplamı dikkate alınmıştır. Belirlenen 3 faktörün varyansa yaptıkları toplam katkı % 68,551'dir.

⁽¹⁹⁷⁾ Şeref Kalaycı, “Faktör Analizi”, *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ed.:Şeref Kalaycı. İkinci Basım. Ankara: Asil Yayın, 2006, s.322.

Tablo 8: Yaşam Kalitesi Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Madde	Faktör Yük Değerleri			Özdeğer	Varyans Açıklama Oranı (%)
	<i>Katlanılan Maliyetler ve Sosyal Haklar</i>	<i>Sosyal İlişkiler</i>	<i>Boş Zaman ve Kültürel Etkinlikler</i>		
YK5	0,83			3,258	25,063
YK6	0,83				
YK7	0,79				
YK4	0,71				
YK8	0,63				
YK9		0,82		2,867	22,056
YK15		0,78			
YK16		0,76			
YK17		0,7			
YK11			0,85	2,786	21,432
YK10			0,75		
YK13			0,71		
YK12			0,62		

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterlilik Ölçütü: 0,878

Bartlett Testi : ($\chi^2=3,307E3$; df=78; p=0,000; p<0,05)

Tablo 9’da, faktör analizinde uygun görülen maddelerin çıkarılmasının ardından kalan ifadelerin yer aldığı güvenilirlik analizi sonuçları görülmektedir.

Tablo 9: Yaşam Kalitesi Ölçeği - Faktör Analizi Sonrası Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Ölçek	Boyutlar	Cronbach Alfa (α) katsayıları	
<i>Yaşam Kalitesi</i>	Katlanılan Maliyetler ve Sosyal Haklar	,875	,910
	Sosyal İlişkiler	,802	
	Boş Zaman ve Kültürel Etkinlikler	,829	

Güvenilirlik kavramı yapılan her ölçüm için gereklidir ve elde edilen ölçümler üzerindeki yorumlar ve daha sonra ortaya çıkabilecek analizler için bir temel teşkil etmektedir. Güvenilirlik analizi, ölçmede kullanılan testlerin, anketlerin ya da ölçeklerin özelliklerini ve güvenilirliklerini değerlendirmek üzere geliştirilmiş bir yöntemdir ⁽¹⁹⁸⁾. Araştırmada kullanılan yaşam kalitesi ölçeğinin Cronbach Alfa katsayısı değerlerinin literatürde kabul gören %70’in üzerinde olduğu görülmektedir.

Kaş İlçesine Bağlılık Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

⁽¹⁹⁸⁾ Kalaycı, a.g.e., s.403.

Araştırma kapsamında Kaş ilçesine bağlılık ölçeği için Varimax dik eksen döndürme tekniği kullanılarak yapılan faktör analizine ilk aşamada ölçekte yer alan 11 madde ile başlanmıştır. Uygulanan faktör analizinin ardından tekrar eden, tek boyut oluşturan, faktör yükü 0,50’den küçük olan ve/veya binişiklik gösteren hiçbir madde olmadığı tespit edilmiştir. Analizde temel alınan maddeler için özdeğeri “1”in üzerinde olan 2 bileşen olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre; birinci faktör “**bağlılık**” ve ikinci faktör “**iletişim-etkileşim**” olarak adlandırılmıştır. Belirlenen 2 faktörün varyansa yaptıkları toplam katkı % 66,085’tir.

Tablo 10: Kaş İlçesine Bağlılık Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Madde	Faktör Yük Değerleri		Özdeğer	Varyans Açıklama Oranı (%)
	Bağlılık	İletişim-Etkileşim		
B4	0,82		4,370	39,724
B1	0,8			
B7	0,79			
B6	0,78			
B2	0,77			
B3	0,75			
B5	0,73			
B9		0,86	2,900	26,360
B8		0,86		
B10		0,79		
B11		0,78		

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterlilik Ölçütü: 0,859

Bartlett Testi : ($\chi^2=2,888E3$; df=55; p=0,000; p<0,05)

Tablo 11’de ölçekte yer alan maddelerin güvenilirlik analizi sonuçları görülmektedir.

Tablo 11: Kaş İlçesine Bağlılık Ölçeği - Faktör Analizi Sonrası Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Ölçek	Boyutlar	Cronbach Alfa (α) katsayıları	
<i>Kaş İlçesine Bağlılık</i>	Bağlılık	,900	,882
	İletişim-Etkileşim	,861	

Araştırmada kullanılan Kaş ilçesine bağlılık ölçeğinin Cronbach Alfa katsayısı değerlerinin literatürde kabul gören %70'in üzerinde olduğu görülmektedir.

Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açısı Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Araştırma kapsamında donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açısı ölçeği için Varimax dik eksen döndürme tekniği kullanılarak yapılan faktör analizine ilk aşamada ölçekte yer alan 33 madde ile başlanmıştır. Uygulanan faktör analizinin ardından tekrar eden, tek boyut oluşturan, faktör yükü 0,50'dan küçük olan ve/veya binişiklik gösteren ifadeler ölçekten çıkarılmıştır (3.,6.,10.,12.,25., ve 28. olmak üzere toplam 6 ifade). Ölçek son hali ile yeniden faktör analizine tabi tutulmuş ve analizde temel alınan maddeler için özdeğeri "1" in üzerinde olan 5 bileşen olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre; birinci faktör "**çevre ve ekonomiye katkılar**", ikinci faktör "**yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar**", üçüncü faktör "**yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar**", dördüncü faktör "**kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler**" ve beşinci faktör de "**yerel yönetimlerin katılımı**" olarak adlandırılmıştır. Belirlenen 5 faktörün varyansa yaptıkları toplam katkı Tablo 12'de görüldüğü üzere % 70,038'dir.

Tablo 12: Donanımlı Dahış Turizminin Gelişimine Bakış Açısı Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi
Sonuçları

Madde	Faktör Yük Değerleri					Özdeğer	Varyans Açıklama Oranı (%)
	<i>Çevre ve Ekonomiye Katkılar</i>	<i>Yerel Halk ve Bölgesel Kalkınmaya Katkılar</i>	<i>Yeni Pazar Olanakları ve Turist Memnuniyetine Katkılar</i>	<i>Kişisel ve Bölgesel Olumsuz Etkiler</i>	<i>Yerel Yönetimlerin Katılımı</i>		
BA8	0,86					5,190	19,224
BA9	0,83						
BA7	0,82						
BA20	0,71						
BA17	0,64						
BA11	0,6						
BA16	0,6						
BA31		0,83				4,741	17,558
BA30		0,82					
BA32		0,74					
BA29		0,73					
BA26		0,73					
BA23		0,7					
BA24		0,67					
BA15			0,69			3,793	14,048
BA28			0,66				
BA14			0,66				
BA27			0,63				
BA19			0,55				
BA13			0,53				
BA18			0,52				
BA1				0,89		3,147	11,655
BA2				0,88			
BA4				0,82			
BA5				0,8			
BA21					0,92	2,039	7,553
BA22					0,87		

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterlilik Ölçütü: 0,901

Bartlett Testi : ($\chi^2=8,950E3$; df=351; p=0,000; p<0,05)

Tablo 13’de, faktör analizinde uygun görülen maddelerin çıkarılmasının ardından kalan ifadelerin yer aldığı güvenilirlik analizi sonuçları görülmektedir.

Tablo 13: Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açısı Ölçeği - Faktör Analizi Sonrası
Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Ölçek	Boyutlar	Cronbach Alfa (α) katsayıları
Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimi	<i>Çevre ve Ekonomiye Katkılar</i>	,903
	<i>Yerel Halk ve Bölgesel Kalkınmaya Katkılar</i>	,900
	<i>Yeni Pazar Olanakları ve Turist Memnuniyetine Katkılar</i>	,893
	<i>Kişisel ve Bölgesel Olumsuz Etkiler</i>	,883
	<i>Yerel Yönetimlerin Katılımı</i>	,902
		,908

Araştırmada kullanılan donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açısı ölçeğinin Cronbach Alfa katsayısı değerlerinin literatürde kabul gören %70'in üzerinde olduğu görülmektedir.

3.4.5. Değişkenler Arası Korelasyonlara İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında önerilen hipotezleri test etmek amacıyla korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Korelasyon analizi, iki değişken arasındaki ilişkinin büyüklüğünü, yönünü ve önemini ortaya koyan bir analizdir ⁽¹⁹⁹⁾. Korelasyon analizine başlanmadan önce her bir ölçek için ayrı ayrı normallik testleri uygulanmıştır. Araştırmada örneklem sayısı 50'den büyük olduğu için matematiksel normallik testlerinden Kolmogorov-Smirnov anlamlılık değerleri göz önüne alınmıştır. Söz konusu değişkenlerin tümünde anlamlılık düzeyleri $p < .05$ düzeyinde tespit edilmiş ve böylece dağılımların normal olmadığı gözlemlenmiştir. Bu durumda, Pearson korelasyon katsayısı yerine Spearman korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkileri gösteren korelasyonlar Tablo 14'de gösterilmektedir.

⁽¹⁹⁹⁾ Kazım Özdamar, *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi*. Eskişehir: Kaan Kitabevi, 2004, s.537.

Tablo 14: Değişkenler Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

FAKTÖRLER	Yaşam Kalitesi (1. Boyut)	Yaşam Kalitesi (2. Boyut)	Yaşam Kalitesi (3. Boyut)	Kaş İlçesine Bağlılık (1. Boyut)	Kaş İlçesine Bağlılık (2. Boyut)	Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimi (1. Boyut)	Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimi (2. Boyut)	Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimi (3. Boyut)	Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimi (4. Boyut)	Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimi (5. Boyut)
Yaşam Kalitesi (1. Boyut)	1									
Yaşam Kalitesi (2. Boyut)	-,031	1								
Yaşam Kalitesi (3. Boyut)	,013	,027	1							
Kaş İlçesine Bağlılık (1. Boyut)	,035	,432**	,190**	1						
Kaş İlçesine Bağlılık (2. Boyut)	,179**	,126**	,244**	,002	1					
Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimi (1. Boyut)	-,077	,229**	,003	,206**	,229**	1				
Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimi (2. Boyut)	,211**	,054	,149**	,060	,240**	,064	1			
Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimi (3. Boyut)	-,017	,052	,172**	,062	,219**	,000	-,056	1		
Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimi (4. Boyut)	-,179**	,111**	-,038	,132**	-,069	,052	,042	-,050	1	
Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimi (5. Boyut)	,224**	,083*	,199**	,207**	,074	,000	,071	,024	,014	1

^{74**} Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır.

İki değişken arasındaki korelasyon değeri 0,00-0,25 arasında ise çok zayıf ilişki; 0,26-0,49 arasında zayıf ilişki, 0,50-0,69 arasında orta düzey ilişki, 0,70-0,89 arasında yüksek ilişki ve 0,90-1,00 arasında ise çok yüksek ilişki olduğu ifade edilmektedir (200).

Tablodan da görüldüğü üzere $p < 0,01$ anlamlılık düzeyinde söz konusu ilişkilerin neredeyse hepsi pozitif yönlü, ancak çok güçlü olmayan ilişkilerdir. Genel olarak katılımcıların Kaş ilçesindeki yaşam kalitesi düzeylerinin artış göstermesinin Kaş ilçesine bağlılıklarını ve Kaş ilçesindeki donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açısı algılarını arttıracakı görülmektedir.

Analiz edilen değişkenlerden yaşam kalitesinin “sosyal ilişkiler” boyutunun Kaş ilçesine bağlılık “bağlılık” boyutu ile ilişkisinin diğer değişkenlerden daha güçlü olduğu görülmektedir. Analizin en önemli bulgusu, katılımcıların Kaş ilçesindeki yaşam kalitesi düzeylerinin “sosyal ilişkiler” boyutunun artış göstermesinin Kaş ilçesine bağlılıklarını arttıracakı yönündeki bulgudur.

Söz konusu ilişkiler incelendiğinde, araştırma kapsamında oluşturulan H_1, H_2 ve H_3 ana hipotezi altında yer alan alt hipotezlerin 19’unda alternatif hipotezler ($H_{1b}, H_{1c}, H_{1d}, H_{1e}, H_{1f}, H_{2b}, H_{2d}, H_{2e}, H_{2f}, H_{2i}, H_{2j}, H_{2k}, H_{2m}, H_{2n}, H_{3a}, H_{3d}, H_{3e}, H_{3f}, H_{3g}$ ve H_{3h}) kabul edilmiş, sıfır hipotezleri ise reddedilmiştir.

3.4.6. Kaş İlçesine Bağlılık Düzeyi ve Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açılarının Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerindeki Etkilerine Yönelik Çoklu Regresyon Analizi Bulguları

Regresyon analizi, herhangi bir değişkenin (bağımlı değişken) bir veya birden fazla değişkenle (bağımsız değişken/ler) arasındaki ilişkinin matematiksel bir fonksiyon şeklinde yazılmasıdır. Regresyon analizi, bağımsız değişken sayısına göre; basit regresyon analizi (tek bağımsız değişken) ve çoklu regresyon analizi (birden çok bağımsız değişken) olmak üzere iki grupta toplanmaktadır (201). Araştırma kapsamında, birden fazla bağımsız değişkenin etkisinin incelenecek olması nedeniyle çoklu regresyon analizi kullanılmıştır.

(200) Onur Sungur, “Bölüm 6: Korelasyon Analizi”, *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Editör: Doç.Dr. Şeref Kalaycı, 5. Baskı, Asil Yayın, Ankara, 2010, s.116.

(201) Neyran Orhunbilge, *Uygulamalı Regresyon ve Korelasyon Analizi*. Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 4328, 2002, s.12.

Bu bölümde Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları faktörlerinin yerel halkın yaşam kalitesi üzerindeki etkisini belirlemek üzere %95 güven sınırında uygulanan regresyon analizlerinin sonuçlarına yer verilmektedir.

Tablo 15’de Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları faktörlerinin yerel halkın yaşam kalitesinin “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” boyutu arasındaki ilişkiye ait model özeti görülmektedir.

Tablo 15: Kaş İlçesine Bağlılık ve Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açılı Faktörleri - Katlanılan Maliyetler ve Sosyal Haklar Boyutu Modeli Özeti

Model	R	R ²
1	,427 ^a	,182

a. Bağımsız değişkenler: bağlılık, iletişim-etkileşim, çevreye ve ekonomiye katkılar, yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar, yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar, kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler, yerel yönetimlerin katılımı

b. Bağımlı değişken: Yaşam Kalitesi – “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar”

Tablo 15’de incelenmesi gereken değer R² değeridir. Bu sonuca göre; bağımsız değişkenler durumundaki “bağlılık”, “iletişim-etkileşim”, “çevreye ve ekonomiye katkılar”, “yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar”, “yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar”, “kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler”, “yerel yönetimlerin katılımı” değerlerinin bağımlı değişken durumundaki “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” değişkenine ait varyansı %18,2 oranında açıkladığı görülmektedir. Diğer bir ifadeyle “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” algısının %18,2 oranında bu faktörlere bağlı olarak şekillendiği anlaşılmaktadır.

Modeldeki katsayıların tahmin değerleri ve bunlara ilişkin t değerleri ise Tablo 16’da yer almaktadır.

Tablo 16: Kaş İlçesine Bağlılık ve Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açılırları Faktörleri - Katlanılan Maliyetler ve Sosyal Haklar Boyutu Modeli Katsayılar Tablosu

Model	B	T	p
1 (Sabit)	-7,714	,000	1,000
Kaş İlçesine Bağlılık – “bağlılık”	,001	,011	,991
Kaş İlçesine Bağlılık – “iletişim-etkileşim”	,168	3,499	,001*
Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açısı – “çevreye ve ekonomiye katkılar”	-,104	-2,266	,024*
Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açısı - “yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar”	,168	3,759	,000*
Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açısı - “yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar”	,002	,053	,958
Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açısı - “kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler”	-,222	-5,018	,000*
Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açısı - “yerel yönetimlerin katılımı”	,229	5,119	,000*

p>0.05 anlamsız; p<0.05 anlamlı*; güvenilirlik: % 95

Katsayı (Coefficients) tablosu, regresyon denklemi için kullanılan regresyon katsayılarını ve bunların anlamlılık düzeylerini vermektedir. Araştırmada “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” değişkeni ile “iletişim-etkileşim”, “çevre ve ekonomiye katkılar”, “yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar”, “kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler” ve “yerel yönetimlerin katılımı” arasındaki ilişki p < 0,05 düzeyinde anlamlı iken, “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” değişkeni ile “bağlılık” ve “yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar” arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle; Kaş ilçesine bağlılık ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açısı değerlerinin genel olarak “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” algılarına anlamlı bir katkı yaptığı söylenebilir.

Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları ile yaşam kalitesi faktörlerinden “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” bağımlı değişkenine ait regresyon denklemi,

Y (Katlanılan Maliyetler ve Sosyal Haklar) = -7,714 + 0,168*(İletişim-Etkileşim) + -0,104*(Çevreye ve Ekonomiye Katkılar) + 0,168*(Yerel Halk ve Bölgesel Kalkınmaya Katkılar) + -0,222*(Kişisel ve Bölgesel Olumsuz Etkiler) + 0,229*(Yerel Yönetimlerin Katılımı) şeklinde yazılır.

Tablodan da görüldüğü üzere, iletişim-etkileşim düzeyindeki 1 birimlik artış katlanılan maliyet ve sosyal hak algılarını 0,168 birim arttıracaktır. Çevre ve

ekonomiye katkı algılarındaki 1 birimlik artış, katılımcıların katlanılan maliyet ve sosyal hak algılarını 0,104 birim azaltacaktır (negatif etki). Yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkı algılarındaki 1 birimlik artış katlanılan maliyet ve sosyal hak algılarını 0,168 birim arttırırken; kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler algılarındaki 1 birimlik artış ise sosyal hak algısını 0,222 birim azaltacaktır (negatif etki). Son olarak yerel yönetimin katılımı konusundaki algı 1 birim arttığında katlanılan maliyet ve sosyal hak algıları 0,229 birim artacaktır.

Tablo 17’de Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları faktörlerinin yerel halkın yaşam kalitesinin “sosyal ilişkiler” boyutu arasındaki ilişkiye ait model özeti görülmektedir.

Tablo 17: Kaş İlçesine Bağlılık ve Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açılı Faktörleri – Sosyal İlişkiler Boyutu Modeli Özeti

Model	R	R ²
1	,530 ^a	,281

a. Bağımsız değişkenler: bağlılık, iletişim-etkileşim, çevreye ve ekonomiye katkılar, yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar, yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar, kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler, yerel yönetimlerin katılımı

b. Bağımlı değişken: Yaşam Kalitesi – “sosyal ilişkiler”

Bu sonuca göre; bağımsız değişkenler durumundaki “bağlılık”, “iletişim-etkileşim”, “çevreye ve ekonomiye katkılar”, “yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar”, “yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar”, “kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler”, “yerel yönetimlerin katılımı” değerlerinin bağımlı değişken durumundaki “sosyal ilişkiler” değişkenine ait varyansı %28,1 oranında açıkladığı görülmektedir. Diğer bir ifadeyle “sosyal ilişkiler” davranışının %28,1 oranında bu faktörlere bağlı olarak şekillendiği anlaşılmaktadır.

Modeldeki katsayıların tahmin değerleri ve bunlara ilişkin t değerleri ise tablo 18’de yer almaktadır.

Tablo 18: Kaş İlçesine Bağlılık ve Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açılı Faktörleri – Sosyal İlişkiler Boyutu Modeli Katsayılar Tablosu

Model	B	T	p
1 (Sabit)	-6,489	,000	1,000
Kaş İlçesine Bağlılık – “bağlılık”	,394	8,983	,000*
Kaş İlçesine Bağlılık – “iletişim-etkileşim”	,032	,704	,482
Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açısı – “çevreye ve ekonomiye katkılar”	,217	5,016	,000*
Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açısı - “yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar”	,093	2,206	,028*
Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açısı - “yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar”	,111	2,564	,011*
Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açısı - “kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler”	,045	1,089	,277
Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açısı - “yerel yönetimlerin katılımı”	-,041	-,980	,328

p>0.05 anlamsız; p<0.05 anlamlı*; güvenilirlik: % 95

Araştırmada “sosyal ilişkiler” değişkeni ile “bağlılık”, “çevreye ve ekonomiye katkılar”, “yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar” ve “yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar” değişkenleri arasındaki ilişki p < 0,05 düzeyinde anlamlı iken, “sosyal ilişkiler” değişkeni ile “iletişim-etkileşim”, “kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler” ve “yerel yönetimlerin katılımı” değişkenleri arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları ile yaşam kalitesi faktörlerinden “sosyal ilişkiler” bağımlı değişkenine ait regresyon denklemi,

Y (Sosyal İlişkiler) = -6,489 + ,394*(Bağlılık) + 0,217*(Çevreye ve Ekonomiye Katkılar) + 0,093*(Yerel Halk ve Bölgesel Kalkınmaya Katkılar) + -0,111*(Yeni Pazar Olanakları ve Turist Memnuniyetine Katkılar) şeklinde yazılır.

Tablodan da görüldüğü üzere, bağlılık düzeyindeki 1 birimlik artış sosyal ilişkiler düzeyini 0,394 birim arttıracaktır. Çevre ve ekonomiye katkı algılarındaki 1 birimlik artış, katılımcıların sosyal ilişki düzeylerini 0,217 birim arttıracaktır. Yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkı algılarındaki 1 birimlik artış ise sosyal ilişki düzeylerini 0,093 birim arttırırken; yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkı algılarındaki 1 birimlik artış ise sosyal ilişkiler algısını 0,111 birim arttıracaktır.

Tablo 19’da Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları faktörlerinin yerel halkın yaşam kalitesinin “boş zaman ve kültürel etkinlikler” boyutu arasındaki ilişkiye ait model özeti görülmektedir.

Tablo 19: Kaş İlçesine Bağlılık ve Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açılı Faktörleri – Boş Zaman ve Kültürel Etkinlikler Boyutu Modeli Özeti

Model	R	R ²
1	,348 ^a	,121

a. Bağımsız değişkenler: bağlılık, iletişim-etkileşim, çevreye ve ekonomiye katkılar, yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar, yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar, kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler, yerel yönetimlerin katılımı

b. Bağımlı değişken: Yaşam Kalitesi – “boş zaman ve kültürel etkinlikler”

Bu sonuca göre; bağımsız değişkenler durumundaki “bağlılık”, “iletişim-etkileşim”, “çevreye ve ekonomiye katkılar”, “yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar”, “yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar”, “kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler”, “yerel yönetimlerin katılımı” değerlerinin bağımlı değişken durumundaki “boş zaman ve kültürel etkinlikler” değişkenine ait varyansı %12,1 oranında açıkladığı görülmektedir. Diğer bir ifadeyle “boş zaman ve kültürel etkinlikler” davranışının %12,1 oranında bu faktörlere bağlı olarak şekillendiği anlaşılmaktadır.

Modeldeki katsayıların tahmin değerleri ve bunlara ilişkin t değerleri ise tablo 20’de yer almaktadır.

Tablo 20: Kaş İlçesine Bağlılık ve Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açılıarı Faktörleri – Boş Zaman ve Kültürel Etkinlikler Boyutu Modeli Katsayılar Tablosu

Model	B	T	p
1 (Sabit)	1,368	,000	1,000
Kaş İlçesine Bağlılık – “bağlılık”	,151	3,107	,002*
Kaş İlçesine Bağlılık – “iletişim-etkileşim”	,196	3,933	,000*
Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açısı – “çevreye ve ekonomiye katkılar”	-,066	-1,385	,167
Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açısı - “yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar”	,056	1,216	,225
Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açısı - “yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar”	,093	1,956	,051
Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açısı - “kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler”	-,043	-,927	,354
Donanımlı Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açısı - “yerel yönetimlerin katılımı”	,149	3,223	,001*

p>0.05 anlamsız; p<0.05 anlamlı*; güvenilirlik: % 95

Araştırmada “boş zaman ve kültürel etkinlikler” değişkeni ile “bağlılık”, “iletişim-etkileşim” ve “yerel yönetimlerin katılımı” değişkenleri arasındaki ilişki p < 0,05 düzeyinde anlamlı iken, “çevre ve ekonomiye katkılar”, “yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar”, “yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar” ve “kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler” değişkenleri arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları ile yaşam kalitesi faktörlerinden “boş zaman ve kültürel etkinlikler” bağımlı değişkenine ait regresyon denklemi,

$$Y \text{ (Boş Zaman ve Kültürel Etkinlikler)} = 1,368 + ,151*(\text{Bağlılık}) + 0,196*(\text{İletişim-Etkileşim}) + 0,149*(\text{Yerel Yönetimlerin Katılımı}) \text{ şeklinde yazılır.}$$

Tablodan da görüldüğü üzere, bağlılık düzeyindeki 1 birimlik artış boş zaman ve kültürel etkinlikleri 0,151 birim arttıracaktır. İletişim ve etkileşim düzeyindeki 1 birimlik artış, yerel halkın boş zaman ve kültürel etkinliklerini 0,196 birim arttıracaktır. Yerel yönetimlerin katılımı algılarındaki 1 birimlik artış ise boş zaman ve kültürel etkinlik seviyesini 0,149 birim arttıracaktır.

Söz konusu ilişkiler incelendiğinde, araştırma kapsamında oluşturulan H₄ ana hipotezi altında yer alan alt hipotezlerin üçünde de alternatif hipotezler (H_{4a}, H_{4b} H_{4c}) kabul edilmiş, sıfır hipotezleri ise reddedilmiştir.

3.4.7. Sosyo-Demografik Özelliklere İlişkin Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis Testi Bulguları

Gruplar arasındaki ilişkilerin incelendiği normal dağılım sergilemeyen veriler için parametrik olmayan analiz tekniklerinden “Mann-Whitney U Testi” ve “Kruskal-Wallis Testi”nin kullanılması uygun görülmüştür. Öncelikle demografik özelliklerde yer alan bağımsız değişkenlerden cinsiyetin ve mesleğin (2 kategori) faktör bileşenleri üzerindeki etkisi, normal dağılım varsayımı sağlanmadığı için parametrik olmayan, bağımsız iki grup arasındaki farklılıkların testi Mann-Whitney U ile $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde araştırılmıştır. Katılımcıların yaşları ve bölgede yaşama sürelerinin faktör bileşenleri üzerinde etkisi olup olmadığı ise, benzer şekilde normal dağılım varsayımı sağlanmadığı için gruplar arası tek yönlü varyans analizinin parametrik olmayan karşılığı Kruskal-Wallis testi ile ($p < 0,05$) anlamlılık düzeyinde araştırılmıştır.

Gerçekleştirilen Mann-Whitney U Testi sonucuna göre, yalnızca katılımcıların yaşam kalitelerine yönelik algıladıkları “sosyal ilişkiler” boyutu cinsiyetlerine göre %5 anlamlılık düzeyinde farklılaşmaktadır. Kadınların yaşam kalitelerini oluşturan sosyal ilişkiler boyutuna yönelik olumlu değerlendirmeleri (Mean = 239,37) erkek katılımcılardan (Mean = 210,74) daha yüksektir. Başka bir ifadeyle kadın katılımcılar sosyal ilişkileri yaşam kalitelerini oluşturan önemli bir unsur olarak görmektedirler. Bu boyuta katılım oranları erkeklerden daha yüksektir.

İlgili değişkenler için oluşturulan “ H_5/H_0 Ana Hipotezi” altında yer alan yalnızca H_{5b} alt hipotezinde alternatif hipotez kabul edilmiş, sıfır hipotezi reddedilmiştir. Diğer tüm alt hipotezlerde ise sıfır hipotezleri kabul edilmiştir.

Tablo 21: Katılımcıların Yaşam Kalitesi, Kaş İlçesine Bağlılık Düzeyleri ve Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açılarını İfade Eden Faktörler ve Cinsiyetlerine Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

BAĞIMLI DEĞİŞKEN	BAĞIMSIZ DEĞİŞKEN	N	Z-değeri	P-değeri (Asymp. Sig.)	AÇIKLAMA
<i>Yaşam Kalitesi (Katlanılan Maliyetler ve Sosyal Haklar Boyutu)</i>	Cinsiyet	438	-,922	,356	Katılımcıların yaşam kalitelerine yönelik algıladıkları “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” boyutu cinsiyete göre farklılaşmamaktadır.
	<i>Kadın</i>	134			
	<i>Erkek</i>	304			
<i>Yaşam Kalitesi (Sosyal İlişkiler Boyutu)</i>	<i>Kadın</i>	134	-2,181	,029*	Katılımcıların yaşam kalitelerine yönelik algıladıkları “sosyal ilişkiler” boyutu cinsiyete göre farklılaşmaktadır.
	<i>Erkek</i>	304			
<i>Yaşam Kalitesi (Boş Zaman ve Kültürel Etkinlikler Boyutu)</i>	<i>Kadın</i>	134	-1,877	,061	Katılımcıların yaşam kalitelerine yönelik algıladıkları “boş zaman ve kültürel etkinlikler” boyutu cinsiyete göre farklılaşmamaktadır
	<i>Erkek</i>	304			
<i>Kaş İlçesine Bağlılık (Bağlılık Boyutu)</i>	<i>Kadın</i>	134	-,268	,789	Katılımcıların Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri (bağlılık boyutu) cinsiyete göre farklılaşmamaktadır.
	<i>Erkek</i>	304			
<i>Kaş İlçesine Bağlılık (İletişim-Etkileşim Boyutu)</i>	<i>Kadın</i>	134	-1,336	,182	Katılımcıların Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri (iletişim-etkileşim boyutu) cinsiyete göre farklılaşmamaktadır.
	<i>Erkek</i>	304			
<i>Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açuları (Çevre ve Ekonomiye Katkılar Boyutu)</i>	<i>Kadın</i>	134	-1,425	,154	Katılımcıların algıladıkları “çevre ve ekonomiye katkılar boyutu” cinsiyete göre farklılaşmamaktadır.
	<i>Erkek</i>	304			
<i>Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açuları (Yerel Halk ve Bölgesel Kalkınmaya Katkılar Boyutu)</i>	<i>Kadın</i>	134	-,005	,996	Katılımcıların algıladıkları “yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar boyutu” cinsiyete göre farklılaşmamaktadır.
	<i>Erkek</i>	304			
<i>Dalış Turizminin Gelişimine Bakış</i>	<i>Kadın</i>	134	-1,683	,092	Katılımcıların algıladıkları “yeni pazar

<i>Açıları (Yeni Pazar Olanakları ve Turist Memnuniyetine Katkılar Boyutu)</i>	<i>Erkek</i>	304			olanakları ve turist memnuniyetine katkılar boyutu” cinsiyete göre farklılaşmamaktadır.
<i>Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açıları (Kişisel ve Bölgesel Olumsuz Etkiler Boyutu)</i>	<i>Kadın</i>	134	-,628	,530	Katılımcıların algıladıkları “kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler boyutu” cinsiyete göre farklılaşmamaktadır.
	<i>Erkek</i>	304			
<i>Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açıları (Yerel Yönetimlerin Katılımı Boyutu)</i>	<i>Kadın</i>	134	-1,216	,224	Katılımcıların algıladıkları “yerel yönetimlerin katılımı boyutu” cinsiyete göre farklılaşmamaktadır.
	<i>Erkek</i>	304			

p>0.05 anlamsız; p<0.05 anlamlı*; güvenilirlik: % 95

Tablo 22: Katılımcıların Yaşam Kalitesi, Kaş İlçesine Bağlılık Düzeyleri ve Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açılarını İfade Eden Faktörler ve Yaş Değişkenine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

BAĞIMLI DEĞİŞKEN	BAĞIMSIZ DEĞİŞKEN	N	X²	P-değeri (Asymp.Sig.)	AÇIKLAMA
<i>Yaşam Kalitesi (Katlanılan Maliyetler ve Sosyal Haklar Boyutu)</i>	Yaş	438	13,695	,008*	Katılımcıların yaşam kalitelerine yönelik algıladıkları “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” boyutu yaşa göre farklılaşmaktadır.
	18-24	113			
	25-35	132			
	36-45	117			
	46-55	48			
	56 ve üzeri	28			
<i>Yaşam Kalitesi (Sosyal İlişkiler Boyutu)</i>	18-24	113	6,536	,163	Katılımcıların yaşam kalitelerine yönelik algıladıkları “sosyal ilişkiler” boyutu yaşa göre farklılaşmamaktadır.
	25-35	132			
	36-45	117			
	46-55	48			
	56 ve üzeri	28			
	18-24	113			
25-35	132				
36-45	117				
46-55	48				
56 ve üzeri	28				
<i>Kaş İlçesine Bağlılık (Bağlılık Boyutu)</i>	18-24	113	15,366	,004*	Katılımcıların Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri (bağlılık boyutu) yaşa göre farklılaşmaktadır.
	25-35	132			
	36-45	117			
	46-55	48			
	56 ve üzeri	28			
	<i>Kaş İlçesine Bağlılık (İletişim-Etkileşim Boyutu)</i>	18-24			
25-35		132			
36-45		117			
46-55		48			
56 ve üzeri		28			
<i>Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açıları (Çevre ve Ekonomiye)</i>		18-24	113	13,891	,008*
	25-35	132			
	36-45	117			

Katkılar Boyutu)	46-55	48			boyutu” yaşa göre farklılaşmaktadır.
	56 ve üzeri	28			
Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açıları (Yerel Halk ve Bölgesel Kalkınmaya Katkılar Boyutu)	18-24	113	20,915	,000*	Katılımcıların algıladıkları “yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar boyutu” yaşa göre farklılaşmaktadır.
	25-35	132			
	36-45	117			
	46-55	48			
	56 ve üzeri	28			
Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açıları (Yeni Pazar Olanakları ve Turist Memnuniyetine Katkılar Boyutu)	18-24	113	8,764	,067	Katılımcıların algıladıkları “yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar boyutu” yaşa göre farklılaşmamaktadır.
	25-35	132			
	36-45	117			
	46-55	48			
	56 ve üzeri	28			
Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açıları (Kişisel ve Bölgesel Olumsuz Etkiler Boyutu)	18-24	113	2,524	,640	Katılımcıların algıladıkları “kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler boyutu” yaşa göre farklılaşmamaktadır
	25-35	132			
	36-45	117			
	46-55	48			
	56 ve üzeri	28			
Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açıları (Yerel Yönetimlerin Katılımı Boyutu)	18-24	113	12,034	,017*	Katılımcıların algıladıkları “yerel yönetimlerin katılımı boyutu” yaşa göre farklılaşmaktadır.
	25-35	132			
	36-45	117			
	46-55	48			
	56 ve üzeri	28			

p>0.05 anlamsız; p<0.05 anlamlı*; güvenilirlik: % 95

Gerçekleştirilen Kruskal-Wallis Testi sonucuna göre, katılımcıların yaşam kalitelerine yönelik algıladıkları “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” ve “boş zaman ve kültürel etkinlikler” boyutları, Kaş ilçesine bağlılık düzeylerinden “bağlılık” boyutu ve dalış turizminin gelişimine yönelik algıladıkları “çevre ve ekonomiye katkılar”, “yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar” ve yerel yönetimlerin katılımı” boyutlarında yaşlarına göre %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu farkların hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını ortaya koymak amacıyla sıra ortalamaları dikkate alınarak Mann-Whitney U testi karşılaştırmaları yapılarak sonuca ulaşılmıştır. Mann-Whitney sonuçlarına göre;

- 18-24 yaş aralığında bulunan katılımcıların katlanılan maliyetler ve sosyal hakların yaşam kalitesini etkilediğine yönelik görüşleri, yaş düzeyleri 26-35, 36-35 ve 56 ve üzeri olan katılımcılara göre daha baskındır. Yine 26-45 arası yaş gruplarında yer alan katılımcılar 46-55 yaş aralığındaki katılımcılardan daha yüksek oranda “katlanılan maliyet ve sosyal hakların” yaşam kalitelerini etkilediğini düşünmektedirler.

•18-24 yaş aralığında bulunan katılımcılar 36-55 arası gruplarda yer alan katılımcılara göre boş zaman ve kültürel etkinliklerin yaşam kalitelerine yönelik etkisini daha olumlu değerlendirmektedirler. Benzer şekilde 25-35, 36-45 ve 56 ve üzeri yaş gruplarında yer alan katılımcılar da 46-55 yaş grubundaki katılımcılara göre boş zaman ve kültürel etkinliklerin yaşam kalitesi üzerindeki etkisini daha olumlu değerlendirmişlerdir.

•36-45 ve 46-55 yaş gruplarında yer alan katılımcıların dalış turizminin gelişiminin çevre ve ekonomiye sağlayacağı katkılara yönelik değerlendirmeleri 18-24 ve 25-35 yaş gruplarında yer alan katılımcılardan daha olumludur.

•18-24 yaş aralığında bulunan katılımcıların dalış turizminin gelişiminin yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılarına yönelik değerlendirmeleri 36-45, 46-55 ve 56 ve üzeri yaş gruplarında yer alan katılımcılardan daha olumludur. Benzer şekilde 25-35 yaş grubunda yer alan katılımcılar aynı konu hakkında 36-45 yaş grubundaki katılımcılardan daha olumlu düşünmektedirler.

•36-45 ve 56 ve üzeri yaş gruplarında yer alan katılımcıların dalış turizminin gelişiminin yerel yönetimin katılımına katkılarına yönelik değerlendirmeleri 18-24 yaş grubundaki katılımcılardan daha olumludur. Yine 56 ve üzeri yaş grubunda yer alan katılımcıların ilgili değişkene yönelik 25-35 ve 46-55 yaş gruplarındaki katılımcılardan daha olumlu görüş bildirdikleri tespit edilmiştir.

Bu durumda, ilgili değişkenler için oluşturulan “ H_6/H_0 Ana Hipotezi” altında yer alan H_{6a} , H_{6c} , H_{6d} , H_{6f} , H_{6g} ve H_{6i} alt hipotezlerinde alternatif hipotezler kabul edilmiş, sıfır hipotezleri reddedilmiştir.

Gerçekleştirilen Mann-Whitney U Testi sonucuna göre, yalnızca katılımcıların dalış turizmine bakış açılarını ifade eden faktörlerden “yerel yönetimlerin katılımı” boyutu mesleklerine göre %5 anlamlılık düzeyinde farklılaşmaktadır. Turizm ile ilişkili mesleklerde çalışmayan katılımcıların yerel yönetimin katılımını olumlu olarak algılama düzeyleri (270,96) turizmle ilişkili mesleklerde çalışan katılımcıların ortalama değerinden (216,52) daha yüksektir.

İlgili değişkenler için oluşturulan “ H_7/H_0 Ana Hipotezi” altında yer alan yalnızca H_{7j} alt hipotezinde alternatif hipotez kabul edilmiş, sıfır hipotezi reddedilmiştir. Diğer tüm alt hipotezlerde ise sıfır hipotezleri kabul edilmiştir.

Tablo 23: Katılımcıların Yaşam Kalitesi, Kaş İlçesine Bağlılık Düzeyleri ve Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açılarını İfade Eden Faktörler ve Mesleklerine Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

BAĞIMLI DEĞİŞKEN	BAĞIMSIZ DEĞİŞKEN	N	Z-değeri	P-değeri (Asymp.Sig.)	AÇIKLAMA
<i>Yaşam Kalitesi (Katlanılan Maliyetler ve Sosyal Haklar Boyutu)</i>	Meslek	438	-,026	,979	Katılımcıların yaşam kalitelerine yönelik algıladıkları “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” boyutu mesleklerine göre farklılaşmamaktadır.
	<i>Turizmle İlişkili</i>	414			
	<i>Turizmle İlişkili Değil</i>	24			
<i>Yaşam Kalitesi (Sosyal İlişkiler Boyutu)</i>	<i>Turizmle İlişkili</i>	414	-,656	,512	Katılımcıların yaşam kalitelerine yönelik algıladıkları “sosyal ilişkiler” boyutu mesleklerine göre farklılaşmamaktadır.
	<i>Turizmle İlişkili Değil</i>	24			
<i>Yaşam Kalitesi (Boş Zaman ve Kültürel Etkinlikler Boyutu)</i>	<i>Turizmle İlişkili</i>	414	-1,348	,178	Katılımcıların yaşam kalitelerine yönelik algıladıkları “boş zaman ve kültürel etkinlikler” boyutu mesleklerine göre farklılaşmamaktadır.
	<i>Turizmle İlişkili Değil</i>	24			
<i>Kaş İlçesine Bağlılık (Bağlılık Boyutu)</i>	<i>Turizmle İlişkili</i>	414	-,425	,671	Katılımcıların Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri (bağlılık boyutu) mesleklerine göre farklılaşmamaktadır.
	<i>Turizmle İlişkili Değil</i>	24			
<i>Kaş İlçesine Bağlılık (İletişim-Etkileşim Boyutu)</i>	<i>Turizmle İlişkili</i>	414	-1,815	,070	Katılımcıların Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri (iletişim-etkileşim boyutu) mesleklerine göre farklılaşmamaktadır.
	<i>Turizmle İlişkili Değil</i>	24			
<i>Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açuları (Çevre ve Ekonomiye Katkılar Boyutu)</i>	<i>Turizmle İlişkili</i>	414	-,549	,583	Katılımcıların algıladıkları “çevre ve ekonomiye katkılar boyutu” mesleklerine göre farklılaşmamaktadır.
	<i>Turizmle İlişkili Değil</i>	24			
<i>Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açuları (Yerel Halk ve Bölgesel Kalkınmaya Katkılar Boyutu)</i>	<i>Turizmle İlişkili</i>	414	-1,567	,117	Katılımcıların algıladıkları “yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar boyutu” mesleklerine göre farklılaşmamaktadır.
	<i>Turizmle İlişkili Değil</i>	24			
<i>Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açuları (Yeni Pazar Olanakları ve Turist Memnuniyetine Katkılar Boyutu)</i>	<i>Turizmle İlişkili</i>	414	-,869	,385	Katılımcıların algıladıkları “yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar boyutu” mesleklerine göre farklılaşmamaktadır.
	<i>Turizmle İlişkili Değil</i>	24			
<i>Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açuları (Kişisel ve Bölgesel Olumsuz Etkiler Boyutu)</i>	<i>Turizmle İlişkili</i>	414	-1,314	,189	Katılımcıların algıladıkları “kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler boyutu” mesleklerine göre farklılaşmamaktadır.
	<i>Turizmle İlişkili Değil</i>	24			
<i>Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açuları (Yerel Yönetimlerin Katılımı Boyutu)</i>	<i>Turizmle İlişkili</i>	414	-2,048	,041*	Katılımcıların algıladıkları “yerel yönetimlerin katılımı boyutu” cinsiyete göre farklılaşmaktadır.
	<i>Turizmle İlişkili Değil</i>	24			

Tablo 24: Katılımcıların Yaşam Kalitesi, Kaş İlçesine Bağlılık Düzeyleri ve Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açılarını İfade Eden Faktörler ve Kaş İlçesinde Yaşama Süresi Değişkenine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

BAĞIMLI DEĞİŞKEN	BAĞIMSIZ DEĞİŞKEN	N	X ²	P-değeri (Asymp.Sig.)	AÇIKLAMA
Yaşam Kalitesi (Katlanılan Maliyetler ve Sosyal Haklar Boyutu)	Bölgede Yaşama Süresi	438	7,981	,046*	Katılımcıların yaşam kalitelerine yönelik algıladıkları “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” boyutu Kaş ilçesinde yaşama süresine göre farklılaşmaktadır.
	<i>1 yıldan az</i>	43			
	<i>1-5 yıl</i>	78			
	<i>6-10 yıl</i>	73			
	<i>11-15 yıl</i>	25			
	<i>16 yıl ve üzeri</i>	219			
Yaşam Kalitesi (Sosyal İlişkiler Boyutu)	<i>1 yıldan az</i>	43	8,780	,032*	Katılımcıların yaşam kalitelerine yönelik algıladıkları “sosyal ilişkiler” boyutu Kaş ilçesinde yaşama süresine göre farklılaşmaktadır.
	<i>1-5 yıl</i>	78			
	<i>6-10 yıl</i>	73			
	<i>11-15 yıl</i>	25			
	<i>16 yıl ve üzeri</i>	219			
	Yaşam Kalitesi (Boş Zaman ve Kültürel Etkinlikler Boyutu)	<i>1 yıldan az</i>			
<i>1-5 yıl</i>		78			
<i>6-10 yıl</i>		73			
<i>11-15 yıl</i>		25			
<i>16 yıl ve üzeri</i>		219			
Kaş İlçesine Bağlılık (Bağlılık Boyutu)		<i>1 yıldan az</i>	43	15,368	,002*
	<i>1-5 yıl</i>	78			
	<i>6-10 yıl</i>	73			
	<i>11-15 yıl</i>	25			
	<i>16 yıl ve üzeri</i>	219			
	Kaş İlçesine Bağlılık (İletişim-Etkileşim Boyutu)	<i>1 yıldan az</i>	43		
<i>1-5 yıl</i>		78			
<i>6-10 yıl</i>		73			
<i>11-15 yıl</i>		25			
<i>16 yıl ve üzeri</i>		219			
Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açıları (Çevre ve Ekonomiye Katkılar Boyutu)		<i>1 yıldan az</i>	43	6,938	,074
	<i>1-5 yıl</i>	78			
	<i>6-10 yıl</i>	73			
	<i>11-15 yıl</i>	25			
	<i>16 yıl ve üzeri</i>	219			
	Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açıları (Yerel Halk ve Bölgesel Kalkınmaya Katkılar Boyutu)	<i>1 yıldan az</i>	43		
<i>1-5 yıl</i>		78			
<i>6-10 yıl</i>		73			
<i>11-15 yıl</i>		25			
<i>16 yıl ve üzeri</i>		219			

Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açıları (Yeni Pazar Olanakları ve Turist Memnuniyetine Katkılar Boyutu)	<i>1 yıldan az</i>	43	9,803	,020*	Katılımcıların algıladıkları “yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar boyutu” Kaş ilçesinde yaşama süresine göre farklılaşmaktadır.
	<i>1-5 yıl</i>	78			
	<i>6-10 yıl</i>	73			
	<i>11-15 yıl</i>	25			
	<i>16 yıl ve üzeri</i>	219			
Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açıları (Kişisel ve Bölgesel Olumsuz Etkiler Boyutu)	<i>1 yıldan az</i>	43	8,264	,041*	Katılımcıların algıladıkları “kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler boyutu” Kaş ilçesinde yaşama süresine göre farklılaşmaktadır.
	<i>1-5 yıl</i>	78			
	<i>6-10 yıl</i>	73			
	<i>11-15 yıl</i>	25			
	<i>16 yıl ve üzeri</i>	219			
Dalış Turizminin Gelişimine Bakış Açıları (Yerel Yönetimlerin Katılımı Boyutu)	<i>1 yıldan az</i>	43	2,795	,424	Katılımcıların algıladıkları “yerel yönetimlerin katılımı boyutu” Kaş ilçesinde yaşama süresine göre farklılaşmamaktadır.
	<i>1-5 yıl</i>	78			
	<i>6-10 yıl</i>	73			
	<i>11-15 yıl</i>	25			
	<i>16 yıl ve üzeri</i>	219			

p>0.05 anlamsız; p<0.05 anlamlı*; güvenilirlik: % 95

Gerçekleştirilen Kruskal-Wallis Testi sonucuna göre, katılımcıların yaşam kalitelerine yönelik algıladıkları “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” ve “sosyal ilişkiler” boyutları, Kaş ilçesine bağlılık düzeylerinden “bağlılık” ve “iletişim-etkileşim” boyutları ve dalış turizminin gelişimine yönelik algıladıkları “yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar”, “yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar”, “kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler” ve “yerel yönetimlerin katılımı” boyutlarında Kaş ilçesinde yaşama sürelerine göre %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu farkların hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını ortaya koymak amacıyla sıra ortalamaları dikkate alınarak Mann-Whitney U testi karşılaştırmaları yapılarak sonuca ulaşılmıştır. Mann-Whitney sonuçlarına göre;

- Kaş ilçesinde 1-5 ve 16 ve üzeri yıldır yaşayan katılımcıların katlanılan maliyetler ve sosyal hakların yaşam kalitesini etkilediğine yönelik görüşleri 6-10 yıl arası yaşayan katılımcılara göre daha olumludur.

- Kaş ilçesinde 1-5 yıl, 6-10 yıl ve 16 ve üzeri yıldır yaşayan katılımcılar 1 yıldan az süredir yaşayan katılımcılara göre sosyal ilişkilerin yaşam kalitelerine yönelik etkisini daha olumlu değerlendirmektedirler. Benzer şekilde 6-10 yıldır yaşayan katılımcılar da 1-5 ve 16 ve üzeri yıldır yaşayan katılımcılara göre daha yüksek oranda sosyal ilişkilerin yaşam kalitelerini etkilediğini düşünmektedirler.

•Kaş ilçesinde 1-5 yıl, 6-10 yıl, 11-15 yıl ve 16 ve üzeri yıldır yaşayan katılımcıların 1 yıldan az süredir yaşayan katılımcılara göre Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri daha yüksektir. 6-10 yıldır yaşayanların 1-5 yıl arasında yaşayanlara göre ve yine 16 yıl ve üzeri süredir yaşayanların da 1-5 yıl ve 11-15 yıl arası süredir yaşayanlara göre bağlılık değişkenine yönelik değerlendirmeleri daha olumludur.

•Kaş ilçesinde 6-10 yıldır yaşayan katılımcıların 1 yıldan az, 1-5 yıl, 11-15 yıl ve 16 ve üzeri süredir yaşayan katılımcılara göre turistlerle iletişim-etkileşim düzeyleri daha yüksektir.

•Kaş ilçesinde 1 yıldan az, 1-5 yıl ve 16 ve üzeri yıldır yaşayan katılımcıların dalış turizminin gelişiminin yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılarına yönelik değerlendirmeleri 11-15 yıldır yaşayan katılımcılardan daha olumludur.

•Kaş ilçesinde 6-10 yıldır yaşayan katılımcıların dalış turizminin gelişiminin yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılarına yönelik değerlendirmeleri 1 yıldan az, 1-5 yıl, 11-15 yıl ve 16 yıl ve üzeri süredir yaşayan katılımcılardan daha olumludur. 16 yıl ve üzeri süredir yaşayanların da benzer konudaki görüşleri 1 yıldan az süredir yaşayanlara göre daha olumludur.

•Kaş ilçesinde 11-15 yıldır yaşayan katılımcılar, dalış turizminin gelişiminin bölgesel ve kişisel olumsuz etkileri arttıracığını, 1 yıldan az süredir ve 16 yıldan fazla süredir yaşayan katılımcılardan daha fazla düşünmektedirler.

Bu durumda, ilgili değişkenler için oluşturulan “ H_8/H_0 Ana Hipotezi” altında yer alan H_{8a} , H_{8b} , H_{8d} , H_{8e} , H_{8g} , H_{8h} ve H_{8i} alt hipotezlerinde alternatif hipotezler kabul edilmiş, sıfır hipotezleri reddedilmiştir.

3.5 ARAŞTIRMANIN BULGULARININ YORUMLANMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırma sonucunda, Kaş ilçesinde yaşayan yerel halkın yaşam kalitesinin üç temel bileşenden oluştuğu tespit edilmiştir. Bu bileşenler “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar”, “sosyal ilişkiler” ve “boş zaman ve kültürel etkinlikler” olarak isimlendirilmiştir. Katlanılan maliyetler; yaşamın idame ettirilmesi için zorunlu olan harcamaları, ödemeleri ve masrafları içermektedir. Sosyal haklar; yerel yönetimler ve

kamu tarafından sunulan hak ve hizmetleri içerirken, sosyal ilişkiler; kişisel, ailesel ve toplumsal etkileşim unsurlarını vurgulamaktadır. Boş zaman ve kültürel etkinlikler ise sosyal statü, boş zaman faaliyetleri, kültürel hayat vb. unsurları içermektedir. Elde edilen bu bulgular Altıntaş'ın bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Altıntaş, Alanya ilçesinde turistler üzerinde yaptığı çalışmasında 4 farklı yaşam kalitesi bileşeni (ekonomik refah düzeyi, içsel refah düzeyi, sağlık ve güvenlik, toplumun refah düzeyi) tespit etmiştir⁽²⁰²⁾. Araştırmacının elde ettiği bileşenlerden “ekonomik refah düzeyi” katlanılan maliyet ve sosyal haklar ve “içsel refah düzeyi” ise sosyal ilişkiler ve boş zaman ve kültürel etkinlikler bileşeni ile içerdiği unsurlar bakımından örtüşmektedir. Turizmin, yerel halkın yaşam kalitesinin geliştirilmesine destek olan en önemli unsurlardan birisi olduğunu ileri sürmektedirler. Araştırmacılar çalışma sonucunda elde ettikleri bileşenlerden birisi olan boş zaman faaliyetlerinin turizmi de içerecek kadar geniş kapsamlı olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir⁽²⁰³⁾.

Tez çalışması sonucunda Kaş ilçesinde yaşayan yerel halkın yaşam kalitesini pozitif yönde etkileyen en önemli faktörlerden birisinin “sosyal ilişkiler” olduğu saptanmıştır. Sosyal ilişkiler kapsamında turistlerle ilişkiler, turizm işletmeleri ve yerel yönetimlerle ilişkiler ve kişisel ilişkiler ön planda belirlenmiş olup bu bulgu Maclellan-Wright vd.'nin bulgularıyla da örtüşmektedir⁽²⁰⁴⁾. Araştırmacılar yerel halkın gelişiminin sağlanmasının en etkin yollarından birisinin “katılım” olduğunu ileri sürmektedirler. Araştırmacılar sağlık turizmi alanında yaptıkları söz konusu çalışmalarında, yerel halkın yaşam kalitesinin gelişimini etkileyen kaynaklara erişim, yerel halkın yetenek, bilgi ve öğrenme fırsatlarının vb. diğer boyutlardan daha önemli olduğunu saptamışlardır.

Yerel halkın destinasyona bağlılık düzeyleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları, algıladıkları yaşam kaliteleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Özellikle yerel halkın yaşam kalitesi algılarını arttıran en önemli unsurlar arasında Kaş ilçesinde turistlerle yaşadıkları olumlu iletişim ve etkileşim, turizmden

---

⁽²⁰²⁾ Altıntaş, a.g.e, 2010.

⁽²⁰³⁾ Puczko ve Smith, Tourism-Specific Quality-of-Life Index: The Budapest Model, In: Budruk M., Phillips R. (eds) Quality-of-Life Community Indicators for Parks, Recreation and Tourism Management. *Social Indicators Research Series*, Vol 43, Springer, Dordrecht, 2011.

⁽²⁰⁴⁾ Maclellan-Wright, vd., The development of measures of community capacity for community-based funding programs in Canada”, *Health Promotion International*, 2007, 22(4), 299-306.

elde ettikleri gelir miktarının artması, yerel yönetimlerin turizm gelişimi konusundaki girişimleri ve turist memnuniyetinin sağlanmasıdır. Gürbüz ve Uçar da kültür turizmi üzerinde yerel halk ile yapmış oldukları çalışmalarında, turizmin yaratmış olduğu etkilerin yaşam kalitesiyle ilişkili olduğunu ve onu etkilediğini ortaya koymuşlardır. Ancak turizm nedeniyle nüfus artışının ve kalabalığın beraberinde getirdiği gürültünün ve trafik sorununun, çarpık kentleşmenin beraberinde getirdiği arsa fiyatlarındaki artışın, yaşam pahalılığının artması gibi sorunların ise yaşam kalitesini olumsuz etkilediğini tespit etmişlerdir⁽²⁰⁵⁾.

Yerel halkın dalış turizmine bakış açısını ifade eden faktörler göz önüne alındığında; yerel halkın dalış turizmi faaliyetlerinin bölgede çevre ve ekonomiye, bölgesel kalkınmaya, yeni pazar olanaklarına katkı sağladığını düşündükleri, ancak kişisel ve bölgesel olumsuz etkilerinin de farkında oldukları görülmektedir. Literatürde de yerel halkın turizm gelişiminin etkilerini olumlu ve olumsuz şekilde değerlendirdikleri pek çok araştırma bulgusu bulunmaktadır. Williams ve Lawson yerel halkın kitle turizmine bakış açılarını değerlendirdikleri çalışmalarında, yerel halkın turizmden elde edilen ekonomik getirinin eşit dağıtıldığını savunan görüşlere yer verdikleri gibi, suç oranları ve doğal çevre üzerindeki olumsuz etkilere vurgu yapan turist davranışlarını da ele almışlardır⁽²⁰⁶⁾. Benzer şekilde Andriotis ve Vaughan da şehir turizmi kapsamında yaptıkları çalışmalarında, turizm getirilerinden olumlu olarak etkilenen geniş bir kitlenin varlığına dikkat çekerken, aynı zamanda turizm maliyetlerinin getirisinden çok olduğunu düşünen yerel halkın, turizmin sosyal hayata ve çevreye olumsuz etkilerinden endişe ettiklerini vurgulamışlardır⁽²⁰⁷⁾. İlgili literatür incelendiğinde yerel halkın turizm gelişimine bakış açısını ele alan pek çok araştırma bulgusunda da benzer sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Farklı turizm türlerinin geliştiği bölgelerde yerel halkın genellikle turizm ekonomik getirilerini olumlu algıladıklarını, ancak doğal ve soyo-kültürel çevre üzerindeki

---

⁽²⁰⁵⁾ Gürbüz, A. ve Uçar, M., Turizm Destinasyonu Kimliği İle Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişki: Safranbolu'daki Turizm Sektörü Çalışanları Üzerine Bir Araştırma”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2017, 5(61), 539-552.

⁽²⁰⁶⁾ Williams, J. ve Lawson, R., Community Issues and Resident Opinions of Tourism”, *Annals of Tourism Research*, 2001, 28(2), 269-290.

⁽²⁰⁷⁾ Andriotis, K. ve Vaughan, R. D., Urban Residents' Attitudes toward Tourism Development: The Case of Crete, *Journal of Travel Research*, 2003, 42(2), 172-185.

olumsuz etkileri konusunda endişeli oldukları konusunda benzer bulgular elde edilmiştir^{(208),(209),(210),(211)}.

Kaş ilçesinde turizm ile ilişkili mesleklerde çalışan yerel halkın turizmle ilişkili mesleklerde çalışmayanlara göre turizme bakış açıları daha olumludur. Benzer şekilde araştırmacılar, turizm faaliyetlerinden gelir elde eden ve turistlerle etkileşim içinde olan yerel halkın turizme ve etkilerine olumlu bakış açısı içinde olduğunu ortaya koymuşlardır.

Kaş ilçesinde yaşayan yerel halkın donanımlı dalış turizmi kapsamında gelen turistlerin doğal çevre üzerinde yarattığı kirlilikten rahatsız oldukları ve bu kirliliğin bölgenin geleceği için bir tehdit oluşturduğunu düşündükleri tespit edilmiştir. Bu bulgu literatürdeki pek çok araştırmanın bulgusuyla benzerlik göstermektedir. Ko ve Stewart, artan turizm faaliyetleri yüzünden yerel halkın balıkçılık ve avcılık gibi alanlarda dışarı itildiğini belirtmiş⁽²¹²⁾, Kim vd. ise, yerel halkın gözünde turizm faaliyetlerinin artan çöp ve atıklarla doğayı mahvettiğini, kültürel ve tarihi çevreyi de bozduğunu öne sürmüşlerdir⁽²¹³⁾. Turizmin çevreye olumsuz etkisinin toprak ve bitki örtüsüne olan etkiler gibi biyolojik ve fiziksel olabileceğine değinen Kuvan ve Akan çalışmalarında kitle turizminin ormanlara olumsuz etkilerinden bahsetmişlerdir⁽²¹⁴⁾. Maragh vd. ise turizmin çevreye bağımlı olduğu durumlarda doğal ve fiziksel kaynaklara olumsuz etkisi olduğunu altını çizmektedirler⁽²¹⁵⁾.

Kaş ilçesinde yaşayan yerel halkın dalış turizmine bakış açılarının cinsiyetlerine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle kadın ve erkek katılımcılardan oluşan yerel halk bölgede turizm gelişiminin olumlu ve olumsuz etkilerini benzer şekilde değerlendirmektedirler. Oysa ki literatürde, bölgesel turizm gelişiminde kadın ve erkek yerel halkın farklı bakış açılarını ortaya koyan pek çok araştırma bulgusu vardır. Örneğin Türker ve Türker, kadınların kültürel bozulmaya yol açtığına dair görüşlerinin erkeklere kıyasla daha baskın olduğunu

---

⁽²⁰⁸⁾ Teye, V., vd. Residents' Attitudes Toward Tourism Development, *Annals of Tourism Research*, 2002, 29(3), 668-688.

⁽²⁰⁹⁾ Perez ve Nadal, a.g.e., 2005.

⁽²¹⁰⁾ Han, a.g.e., 2011.

⁽²¹¹⁾ Maragh, vd. a.g.e., 2015.

⁽²¹²⁾ Ko ve Stewart, a.g.e., 2002.

⁽²¹³⁾ Kim, vd. a.g.e., 2013.

⁽²¹⁴⁾ Kuvan ve Akan, a.g.e., 2005.

⁽²¹⁵⁾ Maragh, vd., a.g.e., 2015.

vurgulamışlardır⁽²¹⁶⁾. Benzer şekilde, araştırmacılar, erkeklerin kadınlara kıyasla turizmin etkilerine daha olumlu baktıklarını ifade etmektedirler^{(217),(218)}. Bu açıdan elde edilen bulgular literatürden farklılık göstermektedir.

Yerel halkın yaşam kalitesi algılarını arttıran en önemli unsurlar arasında Kaş ilçesinde turistlerle yaşadıkları olumlu iletişim ve etkileşim, turizmden elde ettikleri gelir miktarının artması, yerel yönetimlerin turizm gelişimi konusundaki girişimleri ve turist memnuniyetinin sağlanmasıdır. Söz konusu unsurlarda yaşanan gelişmeler doğal olarak yerel halkın yaşam standartlarını yükseltmekte ve bu konudaki algılarını da olumlu etkilemektedir. Genel olarak katılımcıların Kaş ilçesindeki yaşam kalitesi düzeylerinin artış göstermesinin Kaş ilçesine bağlılıklarını ve Kaş ilçesindeki donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açısı algılarını arttıracığı tespit edilmiştir. Yaşam kalitesinin en önemli göstergelerinden biri olarak kabul edilen sosyal ilişkilerin artırılması, yerel halkın destinasyona yönelik bağlılık düzeyini arttırmaktadır. Ancak literatürde bu bulguyu desteklemeyen sonuçların varlığı dikkat çekmektedir. Sharpley, yerel halk ve turistlerin birbirlerine sosyal anlamda farklılıklar kattığını kabul etmekte, ancak genellikle yerel halkın bu değişimin sonucunda faydalarının maliyetlerden daha az olduğuna kanaat getirebildiklerini ifade etmektedir⁽²¹⁹⁾. Turizmin yerel halk açısından sosyal etkileri, literatürde özellikle suç oranlarının yaygınlaşması ve turistle etkileşim sonucu çatışmalar açılardan ele alınmıştır. Çalışmalarda, yerel halkın turizmin gelişmesiyle bölgelerdeki suç oranlarının ve hırsızlıkların arttığına yönelik algılar olduğu vurgulanmaktadır^{(220),(221),(222),(223),(224)}.

⁽²¹⁶⁾ Türker ve Türker, a.g.e., 2014.

⁽²¹⁷⁾ Kuvan ve Akan, a.g.e., 2005.

⁽²¹⁸⁾ Maragh, vd., a.g.e., 2015.

⁽²¹⁹⁾ Sharpley, a.g.e., 2014.

⁽²²⁰⁾ Türker vd., a.g.e., 2016.

⁽²²¹⁾ Türker ve Türker, a.g.e., 2014.

⁽²²²⁾ Maragh vd., a.g.e., 2015.

⁽²²³⁾ Sanchez vd., a.g.e., 2011.

⁽²²⁴⁾ Andereck vd., a.g.e., 2005.

SONUÇ

İçinde bulunduğumuz yüzyılda destinasyonlar arasında yaşanan rekabet, farklı turizm türlerine olan ilgiyi daha da arttırmıştır. Bu rekabet koşullarının sonucu olarak, günümüzde alternatif turizm türleri daha çok çeşitlenmekte, turistlere daha iyi hedeflenmiş ve daha özellikli ürün ve hizmetler sunulmaktadır. Alternatif turizm türlerinden biri de donanımlı dalış turizmidir. Söz konusu turizm türünün yapılması için uygun koşullara sahip destinasyonlarda dalış turizmi etkinlikleri destinasyonların pazarlanmasında bir alternatif olarak değerlendirilmekte, ekonomik faydalar yaratmakta ve turizmin sürdürülebilirliğine katkı sağlamaktadır.

Alternatif turizm, doğal kaynakları koruyarak kaliteli bir çevre oluşturmayı ve aynı zamanda alternatif turizm faaliyetlerinin gerçekleştiği bölgede yaşayan yerel halkın turizm faaliyetleri kaynaklı ekonomik fayda elde etmelerini amaçlayan bir turizm çeşididir ⁽²²⁵⁾. Başka bir ifadeyle; yerel halk tarafından geliştirilmiş, bölge doğası ve kültürüne dayanan küçük ölçekteki turizmdir. Alternatif turizm ile ilgili yapılan tanımların hemen hepsinde yerel halkın aktif katılımı dikkat çekmektedir. Bilindiği gibi bir bölgede turizmin gelişimi özellikle ekonomik anlamda olumlu etkiler yaratsa da, toplumsal sorunlar ve çevre sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Olumlu ya da olumsuz gerçekleşen bu değişikliklerden en çok etkilenen kesim ise o bölgede yaşayan yerel halktır. Bu açıdan yerel halkın bölge turizmine bakış açısı ve algılamaları oldukça önemlidir. Yerel halk genellikle ev sahibi olarak hareket etmekte ve turistlerin destinasyona yönelik tutumlarını doğrudan etkileyebilmektedir. Yerel halk, alternatif turizm türlerinin sürdürülebilirliğini etkileyebilecek potansiyele sahiptir. Bu bağlamda, araştırmanın temelini oluşturan donanımlı dalış turizmi faaliyetlerinin yerel halkın yaşam kalitesi üzerindeki etkisini belirlemek önemli bir konu hâline gelmiştir. Yerel halk destinasyonların turistik anlamda gelişmesinden değişik düzeylerde etkilenirler ve bu nedenle destinasyonlarda turizm gelişimine yönelik farklı algı ve tutumlara sahip olabilirler.

⁽²²⁵⁾ Saime Oral ve Arzu Başarır, Alternatif Turizmin Önemi, Türkiye’de Alternatif Turizm Çeşitleri ve Kapadokya’da Uygulanabilirliği, Hafta Sonu Seminerleri II: Kapadokya’nın Turistik, Kültürel Potansiyeli ve Pazarlama Sorunlarında sunulmuştur, Nevşehir, 1995, s.180.

Tüm bu düşüncelerden hareketle tasarlanan bu araştırmanın temel amacı; Kaş ilçesinde gerçekleştirilen donanımlı dalış turizmi faaliyetlerinin yerel halkın yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda, yerel halkın yaşam kaliteleri, Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri ve turizm faaliyetlerinin bölgesel gelişim üzerindeki etkilerine yönelik bakış açıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Gerçekleştirilen analizler ve elde edilen bulgular Kaş ilçesindeki yerel halkın destinasyona bağlılık düzeyleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının yaşam kaliteleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu kanıtlamaktadır. Kaş ilçesinde dalış turizmi faaliyetleri, bölgedeki turizm faaliyetlerinin ekonomik katkılarını arttırarak, bölgeye gelen turistlerin memnuniyet seviyelerini yükselterek ve yerel yönetimlerin çevresel ve kültürel anlamda turizmin gelişimi için daha fazla çaba harcamasını sağlayarak yerel halkın yaşam kalitesine olumlu katkılar sağlamaktadır.

Turizm potansiyelinin temelini oluşturan doğal, kültürel ve tarihi değerlerin, uzun vadede korunabilmesi için turizm yörelerinde yapılacak planlama çalışmalarının her aşamasına yerel halkın katılımının sağlanmasının önem taşıdığını söylemek mümkündür⁽²²⁶⁾. Aynı zamanda turizm, yerel kimliğin öne çıkarılmasını mümkün kılmaktadır. Turizm yerel kalkınmanın sağlanmasıyla yerel halkın yaşam kalitesini artmasına pozitif etkilerde bulunmaktadır. Bu durum yerel halk için gelir artışı, yatırımcı için kâr ve yerel yönetimler için vergi artışı yolu ile gelir elde etmek demektir. Ayrıca; yerel halkın kendi kültürel kaynaklarından dolayı gurur duyması, bu kaynakların geliştirilmesi ve korunması için katılımında bulunmasını da sağlamaktadır⁽²²⁷⁾.

Kaş ilçesinde donanımlı dalış turizmi faaliyetlerinin yerel halkın yaşam kalitesini arttırmasını sağlayabilecek öneriler ise şunlardır;

- Yerel halk ve turistlerin kültürel etkileşimini arttıracak faaliyetlerin ve organizasyonların gerçekleştirilmesi, yeni kültürel kaynak ve etkinliklerin

---

(226) Sibel Mansuroğlu, Turizm Gelişmelerine Yerel Halkın Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Akseki/Antalya Örneği. *Akdeniz Üniv. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 2006, 19(1), 35-46.

⁽²²⁷⁾ A. Uslu ve T. Kiper, Turizmin kültürel miras üzerine etkileri: Beypazarı/Ankara örneğinde yerel halkın farkındalığı. *JOTAF/Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 2006, 3(3), 305-314, s.307.

araştırılması, Kaş ilçesinde gelişme potansiyeline sahip faaliyetlerin (festivaller gibi) etkin ve planlı bir şekilde pazarlanması gibi uygulamalar önem kazanmaktadır.

- Dalış turizminin yapıldığı alanların çevresinin temizliği konusunda çok daha hassas davranılması ve gelen turistlerin çevre kirliliği konusunda bilgilendirilmesi, uyarıcı levhaların kullanılması ve gerekli denetimlerin düzenli bir şekilde gerçekleştirilmesi ise doğal çevre kalitesinin iyileştirilmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca yerel halka dalış turizminin çevreye olan etkisi üzerine eğitimler verilip bilinçlenmesi sağlanmalı.

- Özellikle yerel halkın turistlerle olan etkileşimlerini arttıracak dalış dışı zamanlarda düzenlenebilecek bazı etkinlikler ile bölgedeki turizm gelişimi desteklenmelidir. Bunun yanı sıra, turizm sektöründe çalışan yerel halkın yerel yönetimlerle ilişkileri geliştirilmelidir. Dalış turizmüne yönelik yatırımlarda, projelerde, sürdürülebilirlikle ilgili kararlarda vb. yerel halkın karar mekanizmalarına dâhil edilmesini sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.

- Yerel halk ve yerel yönetimlerin bir araya gelip fikir alışverişi yapabilecekleri platformların oluşturulması, karşılıklı diyalog fırsatlarının geliştirilmesi önerilir.

- Geçmişten günümüze bölgede turizm gelişimi ile ilgili yaşanan olumsuz etkilerin giderilmesinde uzun süredir yaşayan bireylerin deneyimlerinden yararlanılması önerilebilir. Bu bireylerin karar mekanizmalarına dâhil edilmesi önemlidir.

Bu çalışmadan elde edilen bulguların ve sunulan önerilerin, bundan sonra gerçekleştirilecek daha detaylı araştırmalara yol göstermesi beklenmektedir. Gelecek araştırmalar için, örneklem sayısı daha geniş, farklı destinasyonları ve farklı turizm türlerini de kapsayan çalışmalar önerilebilir. Bu kapsamda yerel halkın bakış açılarını yansıtan farklı ifadelerden oluşan ölçekler de geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

Abidin, S. Z. Z. ve Mohamed, B. (2014). *A Review of SCUBA Diving Impacts and Implication for Coral Reefs Conservation and Tourism Management*, SHS Web of Conferences, 12.

Akdağ, G. (2013). “Bir Ekoturizm Aktivitesi Olarak Mağara Turizmi: Mersin Mağaraları Envanter Çalışması”, 2. *Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu*.

Aksoy, T. (2017). “Turistik Tanıtım Harcamalarının Turizm Talebine Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Altaş, N. T., Çavuş, A. ve Zaman, N. (2015). “Türkiye’nin Kış Turizmi Koridorunda Yeni Bir Kış Turizm Merkezi: Konaklı”, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 31, 345-365.

Altıntaş, V. (2010). ”Turizm Gelişiminin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine Etkileri”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Antalya.

Andereck, K. L. ve Nyaupane, G. P. (2011). “Exploring the Nature of Tourism and Quality of Life Perceptions among Residents” , *Journal of Travel Research*, 50(3), 248–260.

Andereck, K. L., Valentine, K. M., Knopf, R. C. ve Vogt, C. A. (2005). “Residents’ Perceptions Of Community Tourism Impacts”, *Annals of Tourism Research*, 32(4), 1056-1076

Andriotis, K. ve Vaughan, R. D. (2003). “Urban Residents’ Attitudes toward Tourism Development: The Case of Crete”, *Journal of Travel Research*, 42(2), 172-185.

Aref, F. (2011). The Effects of Tourism on Quality of Life: A Case Study of Shiraz, Iran, *Life Science Journal*, 8(2), 26-30.

Aref, F., Gill, S. S. ve Aref, F. (2010). “Tourism Development in Local Communities: As a Community Development Approach”, *Journal of American Science*, 6(2), 155-161.

Aref, F., Redzuan, M. ve Gill, S. S. (2010). "Dimensions of Community Capacity Building: A review of its Implications in Tourism Development", *Journal of American Science*, 6(1), 172-180.

Arpacı, Ö., Zengin, B. ve Batman, O. (2012). "Karaman'ın Mağara Turizmi Potansiyeli ve Turizm Açısından Kullanılabilirliği", *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(23), 59-64.

Atasoy, F. (2016). "Küreselleşme Çağında Yeniden Yükselen İpek Yolu", *Yükselen İpek Yolu: 2.Cilt*, Türk Yurdu Yayınları, 69-83.

A. Uslu ve T. Kiper, Turizmin kültürel miras üzerine etkileri: Beypazarı/Ankara örneğinde yerel halkın farkındalığı. *JOTAF/Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 2006, 3(3), 305-314, s.307

Aydin, N. M. (2015). "Kongre Turizmi ve Önemi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi*, Bakü.

Aziz, N.A.ve Ariffin, A.A. (2009). "Identifying the Relationship between Travel Motivation and Lifestyles among Malaysian Pleasure Tourists and Its Marketing Implications", *International Journal of Marketing Studies*, 1(2).

BAKA (Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı). (2011). "Golf Turizmi Sektör Raporu", (Çevrimiçi) <http://baka.org.tr/uploads/1303486414GOLF-KATALOG--TURKCE-SON.pdf>.

Bayram, N. (2004). *Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi*. Birinci Basım. İstanbul: Ezgi Kitabevi.

Bennett, J.A. ve Strydom, J.W. (2001). *Introduction to Travel and Tourism Marketing*, Juta Education, Lansdowne.

Bilim, Y. ve Özer, Ö. (2013). "Yerel Halk Gözüyle Konya'da Turizmin Önemi ve Ekonomik, Sosyal, Çevresel Etkileri", *Ulusal KOP Bölgesel Kalkınma Sempozyumu*.

Bishop Museum. (Çevrimiçi) <http://www.bishopmuseum.org/research/treks/palautz97/rb.html> Erişim: 05.05.2018.

Boylu, A. A. ve Paçacıoğlu, B. (2016). "Yaşam Kalitesi ve Göstergeleri", *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8(15), 137-150.

Brunt, P. ve Courtney, P. (1999). "Host Perceptions Of Sociocultural Impacts", *Annals of Tourism Research*, 26 (3), 493-515.

Cengiz, E. ve Kırkkbir, F. (2007). “Yerel Halk Tarafından Algılanan Toplam Turizm Etkisi ile Turizm Desteği Arasındaki İlişkiye Yönelik Yapısal Bir Model Önerisi”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 19-37.

Çoşar, Y. (2014). “Yavaş Şehir Olgusunun Kentsel Yaşam Kalitesi Üzerindeki Algılanan Etkisi”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25(2), 226 – 240.

Cripps, G. ve Harris, A. (2009). Community Creation and Management Of The Velondriake Marine Protected Area. *Blue Ventures Conservation*, London.

Çakıcı, C. (2009). *Toplantı Yönetimi, Kongre, Konferans, Seminer ve Fuar Organizasyonları*, Detay Yayıncılık, Ankara.

Çalışkan, U. ve Tütüncü, Ö. (2008). “Turizmin Yerel Halk Üzerindeki Etkileri Ve Kuşadası İlçesi Uygulaması”, *IV. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, 23-27 Nisan 2008, Antalya.

Çeken, H. (2008). “Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi Üzerine Teorik Bir İnceleme”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, C.X ,S II.

Çımat A. ve Bahar, O. (2003). “Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri ve Önemi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi* (6), 1-18.

ÇSGB. (2011). *Turizm Sektöründe Çalışma Sürelerinin İyileştirilmesi Programlı Teftişi Sonuç Raporu*, 48, Ankara.

Çuhadar, M. (2006). “Turizm Sektöründe Talep Tahmini İçin Yapay Sinir Ağları Kullanımı ve Diğer Yöntemlerle Karşılaştırmalı Analizi (Antalya İlinin Dış Turizm Talebinde Uygulama)”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Isparta.

Dalgıç, A.ve Birdir, K. (2015). “Yayla Turizmine Katılan Turistlerin Seyahat Motivasyonları, Algılanan Değer, Tatmin Düzeyleri Ve Sadakatleri Üzerine Bir Araştırma”, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 3(3), 3-17.

Dalton, J. H., Elias, M. J. ve Wandersman, A. (2007). *Community Psychology: Linking Individuals and Communities*, Thomson Wadsworth.

Diker, O., Çetinkaya, A. ve Cinkaya, A. (2016). “Hava Sporları Turizmi ve Safranbolu’nun Hava Sporları Potansiyelinin Belirlenmesi”, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 84-100.

Dimmock, K. ve Cummins, T. (2013). “*History Of Scuba Diving Tourism*”, Editörler, Ghazali Musa ve Kay Dimmock, Scuba Diving Tourism: Contemporary Geographies Of Leisure, Tourism and Mobility, Routledge, UK,14-28.

Divers Institute. (Çevrimiçi) <https://www.diversinstitute.edu/history-of-the-wetsuit/> Erişim: 05.05.2018.

Doğan, S. ve Yıldız, Z. (2007). “Bölgesel Kalkınma, Turizmin İlişkisi ve Göller Bölgesi Kalkınmasında Alternatif Turizm Potansiyelinin Kullanılabilirliğine Yönelik Bir Araştırma”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(6), 147-181.

Ercanik, C. (2003). “Türkiye’de Yat Turizminin Coğrafya Açısından İrdelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, (Çevrimiçi) <file:///C:/Users/user/Downloads/701.pdf> Erişim: 05.10.2017.

Erkurt, O. ve Paker, S. (2014). “Su Altı Arkeoparkları ve Deniz Turizmi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi*, 6(2), 131-144.

Eykay, İ., Dalgın, T. ve Çeken, H. (2015). “İnanç Turizmi Potansiyeli Açısından Antakya’nın Değerlendirilmesi”, *Journal of Life Economics*, 2(2), 59-74.

Ferroni, L. Hospitality & Tourism Investment: Forces for the Future, (Cevrimici) <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/2017-documents/global-economic-impact-and-issues-2017.pdf> Erişim; 03.10.2017.

Fredline, E. ve Faulkner, B. (2000). “Host Community Reactions A Cluster Analysis”, *Annals of Tourism Research*, 27(3), 763-784.

Garrod, B. (2008). *Market Segments and Tourist Typologies For Diving Tourism*, Editörler: Brian Garrod ve Stefan Gössling, New Frontiers In Marine Tourism: Diving Experiences, Sustainability Management, Elsevier, Amsterdam, 31-48.

Genç, R. (2012). “Tourist Consumption Behaviour and Quality of Life”, Editörler: Muzaffer Uysal, Richard R. Perdue ve M. Joseph Sirgy, *Handbook of Tourism and Quality of Life Research*, Springer.

Gilchrist, A. (2009). *The well-connected community A networking approach to community development*, Second Edition, The Policy Press, UK.

Gondos, B. (2014). "Relationship Between Tourism and Quality of Life", Human Capital Without Borders: Knowledge and Learning for Quality of Life, International Conference, Portoroz, Slovenia.

Güney Marmara Kalkınma Ajansı. (2014). "Balıkesir'de Yat Turizmi", 2014. s.4

Gürbüz, A. ve Uçar, M. (2017). "Turizm Destinasyonu Kimliği İle Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişki: Safranbolu'daki Turizm Sektörü Çalışanları Üzerine Bir Araştırma", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(61), 539-552.

Gürbüz, A. (2002). "Turizmin Sosyal Çevreye Etkisi Üzerine Bir Araştırma", *TEKNOLOJİ*, 5(1-2), 49-59.

Hacıoğlu N. ve Avcıkurt, C. (2008). *Turistik Ürün Çeşitlendirmesi*, 1. Baskı, Nobel Yayınları, Ankara.

Han, G., Fang, W.T. ve Huang, Y.W. (2011). "Classification and Influential Factors in the Perceived Tourism Impacts of Community Residents on Nature-based Destinations: China's Tiantangzhai Scenic Area", *Procedia Environmental Sciences*, 3rd International Conference on Environmental Science and Information Application Technology (ESIAT 2011), 2010-2015.

Holden, A. (2006). "Managing the Environmental Impacts of Tourism", Editorler: John Beech ve Simon Chadwick, *The Business of Tourism Management*, Pearson Education Ltd, England.

ILO (Çevrimiçi) <http://www.ilo.org/global/industries-and-sectors/hotels-catering-tourism/lang--en/index.htm> Erişim; 03.10.2017.

Ivanovic, M. (2008). *Cultural Tourism*, Juta.

İbret, Ü., Aydınözü, D. ve Uğurlu, M. (2015). "Kastamonu Şehrinde Kültür ve İnanç Turizmi", *Marmara Coğrafya Dergisi*, 32, 239-269.

Jenner P. ve Smith, C. (1992). *The Tourism Industry and the Environment*, The Economist Intelligence Unit, London.

Kalaycı, Ş. (2006). "Faktör Analizi", *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ed.:Şeref Kalaycı. İkinci Basım. Ankara: Asil Yayın.

Karamustafa, K., Güllü, K. ve Acar, N. (2010). "Kayseri'nin Pazarlanabilirliğinin Şehir Yaşam Kalitesi Açısından Önem-Başarım Analizi İle Değerlendirilmesi", *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 5, 1-26.

Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 18. Basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kargı, N. (2009). “Bölgesel Kalkınma Yaklaşımlarındaki Gelişmeler ve AB Perspektifi Altında Türkiye’nin Bölgesel Politika Analizi”, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 2(1),.

Kartal, M. (2006). *Bilimsel Araştırmalarda Hipotez Tezleri*. Üçüncü Basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kazım Özdamar, *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi*. Eskişehir: Kaan Kitabevi, 2004, s.537.

Kim, K., Uysal, M. ve Sirgy, M. J. (2013). “How Does Tourism in a Community Impact the Quality of Life of Community Residents?”, *Tourism Management*, 36, 527-540.

Ko, D.W. ve Stewart, W. P. (2002). “A Structural Equation Model of Residents’ Attitudes for Tourism Development”, *Tourism Management*, 23, 521-530.

Kozak, N., Kozak, M. ve Kozak, M. (2006). *Genel Turizm*, Detay Yayıncılık, Ankara.

Kozak, N., Akoğlan, M. ve Kozak, M. (1997). *Genel Turizm İlkeler ve Kavramlar*, 3. bs., Ankara.

Köşker, H. ve Unur,, K. (2014). “Türkiye’nin Dağ Turizm Potansiyeli, Çeşitleri, Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, 15. Ulusal Turizm Kongresi, Ankara.

KUTO (Kuşadası Ticaret Odası). “Dünyada Ve Türkiye’de Kongre Turizmi”, Kuşadası-Efes Kongre Merkezi, Kongre ve Ziyaretçi Büroları, (Çevrimiçi) <http://www.kuto.org.tr/img/kuto/raporlar/26.pdf> Erişim: 05.10.2017.

Kuvan, Y. ve Akan, P. (2005). “Residents’ Attitudes Toward General And Forest-Related Impacts Of Tourism: The Case Of Belek, Antalya”, *Tourism Management*, 26, 691-706.

Künü, S., Hopoğlu, S., Gürçam, Ö. S. ve Güneş, Ç. (2015). “Turizm ve Bölgesel Kalkınma Arasındaki İlişki: Doğu Karadeniz Bölgesi Üzerine Bir İnceleme”, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 71-93.

Lertcharoenchoke, N. (1999). “Alternative Tourism”, *ABAC Journal*, (Çevrimiçi) http://www.journal.au.edu/abac_journal/may99/article4_f.html Erişim: 05.10.2017

Lindsay, J.F. (2010). “*From Fashion to ‘Tangible-Intangible’ Action: Local Communities ‘Culturizing’ New Tourism Development*”, içinde Brebbia, C.A. ve Pineda, F.D. (Editörler), *Sustainable Tourism IV*, Witpress, Boston.

Lubbe, B. (2003). *Tourism Management in Southern Africa*, Pearson, Cape Town.

Maclellan-Wright, M. F., Anderson, D., Barber, S., Smith, N., Cantin, B., Felix, R. ve Raine, K. (2007). “The development of measures of community capacity for community-based funding programs in Canada”, *Health Promotion International*, 22(4), 299-306.

Maragh, G.S., Gürsoy, D. ve Vieregge, M. (2015). “Residents' perceptions toward tourism development: A factor-cluster approach”, *Journal of Destination Marketing & Management*, 4, 36–45.

Mason, P. (2006). “Managing Sociocultural Impacts of Tourism”, Editorler: John Beech ve Simon Chadwick, *The Business of Tourism Management*, Pearson Education Ltd, England.

Mansuroğlu, S. (2006). “Turizm Gelişmelerine Yerel Halkın Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Akseki/Antalya Örneği”. *Akdeniz Üniv. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 19(1), 35-46.

Menendez, C., J. “Partnering for Inclusive Growth: From Digital Divide to Digital Dividend”, (Çevrimiçi) <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/2017-documents/global-economic-impact-and-issues-2017.pdf> Erişim; 03.10.2017.

Mesci, M. ve Dönmez, G. (2016). “Turizmin Bölgesel Kalkınma ve Yerel Halk Üzerindeki Etkisi: Mudurnu Örneği”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Kasım 2016.

Mieczkowski, Z. (1995). *Environmental Issues of Tourism and Recreation*, University Press of America, Lanham.

Miklos, V. “The Strange and Wonderful History of Diving Suits from 1715 to Today”, (Çevrimiçi) <https://io9.gizmodo.com/the-strange-and-wonderful-history-of-diving-suits-from-1262529336> Erişim: 05.05.2018.

Musa, G. ve Dimmock, K. (2015). Scuba Diving Tourism System: A Framework For Collaborative Management and Sustainability, *Marine Policy*, 54, 52-58.

Musa, G. ve Dimmock, K. (2014). Scuba Diving Tourism: Introduction To Special Issue, *Tourism in Marine Environments: Special Issue*, 8(1-2), 1-5.

Namık Tanfer Altaş, Ahmet Çavuş ve Nilgün Zaman, “Türkiye’nin Kıs Turizmi Koridorunda Yeni Bir Kıs Turizm Merkezi: Konaklı”, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 31, 2015, s.346.

OECD. (2016). *OECD Tourism Trends and Policies 2016*, OECD Publishing.

OECD. (2012). *OECD Tourism Trends and Policies 2012*, OECD Publishing.

Okumuş, F., Altınay, L. ve Chathoth, P. (2010). *Strategic Management for Hospitality and Tourism*, Elsevier, Oxford.

Ong, T. F. ve Ghazali, M. (2011). “An Examination of Recreational Divers’ Underwater Behaviour By Attitude-Behaviour Theories”, *Current Issues in Tourism*, 14(8), 1–17.

Oral S. ve Başarır A. (1995). “Alternatif Turizmin Önemi, Türkiye’de Alternatif Turizm Çeşitleri ve Kapadokya’da Uygulanabilirliği”, Hafta Sonu Seminerleri II: Kapadokya’nın Turistik, Kültürel Potansiyeli ve Pazarlama Sorunlarında sunulmuştur, Nevşehir.

Orhunbilge, N. (2002). *Uygulamalı Regresyon ve Korelasyon Analizi*. Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 4328.

Özdemir, M.A.ve Kervankıran, İ. (2011). “Turizm ve Turizmin Etkileri Konusunda Yerel Halkın Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Afyonkarahisar Örneği”, *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 24, 1-25.

Özen, S. (2009). “Dünya Turizminde Tüketici Tercihlerinde Yaşanan Değişimlerin Konaklama İşletmelerine Yansımaları: Antalya’da Temalı Otel Örnekleri”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Aydın.

Öznur, S. (2016). “Bireylerin Donanımlı Dalış Sporuna Başlama Tercihlerinin Saptanması”, III. Ulusal Deniz Turizmi Sempozyumu, (Çevrimiçi) <http://denizturizmi2016.deu.edu.tr/0008.pdf> Erişim: 06.10.2017.

Öztaş, K. (2002). *Turizm Ekonomisi Genel Turizm Bilgileri*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Öztürk Y. ve Yazıcıoğlu, İ. (2002). “Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma”, *Gazi Üniversitesi, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2.

Page, S. J. ve Connell, J. (2006). *Tourism: A Modern Synthesis*, 2nd Edition, Thomson, London.

Pe´rez, E. A. ve Nadal, J. R., (2005). “Host Community Perceptions A Cluster Analysis”, *Annals of Tourism Research*, 32(4) , 925–941.

Puczko, L. ve Smith, M. (2011). “Tourism-Specific Quality-of-Life Index: The Budapest Model”, In: Budruk M., Phillips R. (eds) *Quality-of-Life Community Indicators for Parks, Recreation and Tourism Management. Social Indicators Research Series*, Vol 43, Springer, Dordrecht

Sa´nchez, A. V., Bueno, N. P.ve Meji´a, M. A.P. (2011). “Explaining Residents’ Attitudes To Tourism Is a Universal Model Possible?”, *Annals of Tourism Research*, 38(2), 460-480.

Sangkakorn, K. ve Suwannarat, S. (2013). “Local People Participation in Tourism Development: The Case Study of Chiang Mai”, *The 2nd Conference on Asian Economic Development*, Faculty of Economics, Chiang Mai University.

Sarı Y. (2017). “Bir Alternatif Turizm Çeşidi Olarak “Tefekkür Turizmi” Üzerine Kavramsal Bir Çalışma, *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 56-62.

Saturk Kurulu. Türkiye’de Termal Sağlık Turizmi, (Çevrimiçi) <http://www.saturk.gov.tr/images/pdf/tyst/07.pdf> Erişim: 05.10.2017.

Scubadiverlife. “Making Sustainable Tourism the Standard in the Dive Industry”, (Çevrimiçi) <https://scubadiverlife.com/making-sustainable-tourism-standard-dive-industry/> Erişim: 05.05.2018.

Sekhar, N. U. (2003). “Local People’S Attitudes Towards Conservation And Wildlife Tourism Around Sariska Tiger Reserve, India”, *Journal of Environmental Management*, 69, 339-347.

Selimoğlu, Ö. (2004). *Dünyada ve Türkiye’de Ekoturizm*, İstanbul Ticaret Odası, (Çevrimiçi) <http://www.ito.org.tr/Dokuman/Sektor/1-31.pdf> Erişim: 06.10.2017.

Sharpley, R. (2014). “Host perceptions of tourism: A review of the research”, *Tourism Management*, 42, 37-49.

Snaith, T. ve Haley, A. (1999). “Residents' Opinions Of Tourism Development In The Historic City Of York, England”, *Tourism Management*, 20, 595-603.

Somuncu, M. (2006). “Turizmin Kalkınmaya Etkisi ve Türkiye Turizmindeki Bölgesel Farklılıklar”, Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi, *IV. Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiri Metinleri*, Ankara, 163-177.

Somuncu, M. (2004). “Dağcılık ve Dağ Turizmindeki İkilem: Ekonomik Yarar ve Ekolojik Bedel”, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-21.

Subaşı, B. (2004). “Yayla Turizmi Sektör Profili”, *İstanbul Ticaret Odası*.

Şafak, İ. (2003). “Türkiye’deki Av Turizmi Uygulamalarının Özel Avlak İşletmelerine Etkileri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, A(2), 133-148.

Şeker, M., Saldanlı, A. ve Bektaş, H. (2014). Trc2 Bölgesi Yaşam Kalitesi Araştırması Diyarbakır – Şanlıurfa, (Çevrimiçi) https://www.karacadag.gov.tr/Download/TRC2_Yasam_Kalitesi_Arastirmasi.pdf Erişim: 02.01.2018.

T.C. Kaş Kaymakamlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.kas.gov.tr/nufus>

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. “Alternatif Turizm Türleri”, (Çevrimiçi) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9872/alternatif-turizm-turleri.html> Erişim: 05.10.2017.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. “Dünya’da Sağlık ve Termal Turizm”, (Çevrimiçi) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,11478/dunyada-saglik-ve-termal-turizm.html> Erişim: 05.10.2017.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. “Mağara Turizmi”, (Çevrimiçi) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10335/magara-turizmi.html> Erişim: 05.10.2017.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. “Av Turizmi”, (Çevrimiçi) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9874/av-turizmi.html> Erişim: 05.10.2017.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. “Golf Turizmi”, (Çevrimiçi) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10161/golf-turizmi.html> Erişim: 05.10.2017.

T.C. Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı. (2013). “Ülkemizde Yat Limanı (Marina) İşletmeciliği”.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. “Ipek Yolu”, (Çevrimiçi) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10174/ipek-yolu.html> Erişim: 05.10.2017.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. “Hava Sporları”, (Çevrimiçi) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10164/hava-sporlari.html> Erişim: 06.10.2017.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. “İnanç Turizmi”, (Çevrimiçi) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10173/inanc-turizmi.html> Erişim: 06.10.2017.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. “Akarsu Turizmi”, (Çevrimiçi) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9873/akarsu-turizmi.html> Erişim: 06.10.2017.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. “Su altı Dalış”, (Çevrimiçi) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,11518/bazi-dalis-bolgeleri.html> Erişim: 08.10.2017.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). “Konaklama ve Seyahat Hizmetleri Turizm Hareketleri”, (Çevrimiçi) http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Turizm%20Hareketleri.pdf, Erişim: 06.10.2017.

Tayfun, A. ve Kılıçlar, A. (2004). “Turizmin Sosyal Etkileri ve Yerli Halkın Turiste Bakışı”, *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:1, 1-17.

Tekin, Ö. F. “Alternatif Bir Turizm Türü Olarak Yayla Turizmi ve Bozkır İlçesinin Potansiyelinin Değerlendirilmesi”, (Çevrimiçi) <http://www.selcuk.edu.tr/dosyalar/files/303/66%20%C3%96mer%20Faruk%20Tekin%20ALTERNAT%C4%B0F%20B%C4%B0R%20TUR%C4%B0ZM%20T%C3%9CR%C3%9C%20OLARAK%20YAYLA%20.pdf> Erişim: 05.10.2017.

Teye, V., Sönmez, S. F. ve Sırakaya, E. (2002). “Residents’ Attitudes Toward Tourism Development”, *Annals of Tourism Research*, 29(3), 668-688.

Torlak, S.E. ve Yavuzcehre, P. S. (2008). “Denizli Kent Yoksullarının Yaşam Kalitesi Üzerine Bir İnceleme”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 17(2), 23-44.

Turner, R. (2017). “Travel&Tourism Global Economic Impact and Issues 2017”, *WTTC*.

Turner, R. (2017). “Travel&Tourism Economic Impact 2017 Turkey”, *WTTC*.

TURSAB. “Kış Turizmi Raporu”, (Çevrimiçi) https://www.tursab.org.tr/dosya/12196/tursab-kis-turizmi-raporu119314251845-1_12196_3978793.pdf Erişim: 05.10.2017.

Türker, N., Selçuk, Ş. ve Özyıldırım, A. (2016). “Turizmin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi: Safranbolu Örneği”, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1).

Türker, G. Ö. ve Türker, A. (2014). “Yerel Halkın Turizm Etkilerini Algılama Düzeyi Turizm Desteğini Nasıl Etkiler: Dalyan Destinasyonu Örneği”, *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 4(1), 81-98.

Tüzünkan, D. (2016). *Turizm Sektöründe Inovasyon (Yenilik) ve Güncel Uygulamalar*, Bilgi Çağında Inovasyon, Editörler: Yrd. Doç. Dr. Ayşe Çağlı Döner, Yrd. Doç. Dr. Ayşen Akyüz, Derin Yayınları, Yayın no: 0158, İstanbul.

Ukav, İ. (2012). “Adıyaman’da Av Turizmi”, II. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi, Antalya, (Çevrimiçi) http://anatoliajournal.com/atad/depo/bilgibankasi/Kitap_113.pdf Erişim: 05.10.2017.

UN. “Impacts of Tourism”, (Çevrimiçi) <http://drustage.unep.org/resourceefficiency/impacts-tourism> Erişim; 03.10.2017.

UNEP. (2011). “Tourism; Investing in Enrgy and Resource Efficiency”.

UNWTO. (2017). *Tourism Highlights 2017 Edition*, (Çevrimiçi) <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419029> Erişim; 03.10.2017.

UNWTO. (2011). “Religious Tourism in Asia and the Pacific”, (Çevrimce) http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/110325_religious_tourism_excerpt.pdf Erişim: 06.10.2017.

Waddell, D. K. “Tourism& World Peace in the Cognitive Era”, (Çevrimiçi) <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/2017-documents/global-economic-impact-and-issues-2017.pdf> Erişim; 03.10.2017.

WHO. “WHOQOL: Measuring Quality of Life”, (Cevrimici) <http://www.who.int/healthinfo/survey/whoqol-qualityoflife/en/>, Erisim: 02.01.2018.

Williams, J. ve Lawson, R. (2001). "Community Issues and Resident Opinions of Tourism", *Annals of Tourism Research*, 28(2), 269-290.

Wish, N. B. (1986). "Are We Really Measuring the Quality of Life? Well Being has Subjective Dimensions As Well As Objective Ones", *American Journal of Economics and Sociology*, 45(1), 94-102.

Wong, K. M., Thirumoorthi, T. ve Musa, G. (2013). *Scuba Diving Satisfaction*, Editörler: Musa G, Dimmock K., Scuba Diving Tourism: Contemporary Geographies Of Leisure, Tourism And Mobility, Routledge, UK, 107-116.

World Tourism Organization UNWTO. (2017). "Why Tourism", (Çevrimiçi) <http://www2.unwto.org/content/why-tourism> Erişim; 03.10.2017.

Yahşi Yazıcıoğlu ve Samiye Erdoğan, *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Birinci Basım. Ankara: Detay Yayıncılık, 2004, s.48.

Yalçın, C., Öter, Z. ve Çelik, S. (2014). "Müzikal Etkinliklerin Kısıtlanan Kültür Turizmini Geliştirmek İçin Kullanımı: Bodrum örneği", *15. Ulusal Turizm Kongresi*, Bildiri kitabı, 13-16 Kasım 2014, Ankara.

Yarmacı, N., Keleş, M. ve Ergil, B. (2017). "Su Altı Dalış Turizminin Mevcut Durumu, Sorunları ve Geliştirilmesine Yönelik Öneriler: Kaş Örneği", *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 66-87.

Yu, L. (2008). *The Structure and Nature of the International Hospitality Industry*, içinde Brotherton, B. ve Wood, R. (Editörler), *The Sage Handbook of Hospitality Management*, Sage, London.

Zengin B. ve Sancar, M. F. (2014). "Alternatif Turizm Türlerinin Pazarlamabilirliği ve Seyahat Acentelerinin Bakış Açıları: Şanlıurfa Örneği", *Bartın Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(10), 141-160.

EKLER

Ek 1: Anket Formu

Değerli Katılımcı,

Bu araştırma İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı'nda yüksek lisans programı çerçevesinde yürütülen bir tez çalışmasının uygulama kısmıdır. Araştırmanın amacı Kaş'taki donanımlı dalış turizmi gelişiminin sizlerin yaşam kalitesini ne şekilde etkilediğini ortaya çıkartmaktır. Cevaplar yalnızca bilimsel araştırmada kullanılacaktır. Anketi eksiksiz dolduranlar arasından 1 kişiye çekiliş ile gram altın verilecektir. Ankete vereceğiniz samimi ve içten cevaplar ve araştırmaya yapacağınız katkıdan dolayı teşekkür ederim.

Ali KOÇAK
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

Kaş'taki mevcut yaşam kalitenizi dikkate alarak aşağıdaki ifadelere katılma durumunuz belirtiniz.	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Kendimize ait kültürümüzü koruma yolları konusunda özellikle mutluyum.					
Donanımlı dalış turizmi için gelenlerle konuştuğum zaman kültürümü dışarıya yaydığımı hissediyorum.					
Donanımlı dalış turizmi kapsamında gelenler tarafından çevreye bırakılmış çöpleri gördüğümde donanımlı dalış turizmi hakkında iyi şeyler hissetmiyorum.					
Çevre kirliliği toplum güvenliğini tehdit etmekte ve tehlikeli sağlık problemlerine neden olmaktadır.					

Kaş'taki mevcut yaşam kalitenizi dikkate alarak aşağıdaki ifadelerle ilişkin memnuniyet durumunuz belirtiniz.	Hiç memnun değilim	Memnun değilim	Kararsızım	Memnunum	Çok Memnunum
İşimdeki gelir durumum					
İşimdeki sosyal güvenliğim					
Aile gelirim					
Ödemeler ve sosyal haklar					
Ödediğim vergiler					
Yaşamam için gerekli olan masraflar					
Yeme-içme temel ihtiyaçlarımla maliyeti					
Belediyenin sunduğu hizmetler ve faaliyetler					
Birlikte yaşadığım insanlar					
Boş zamanım					
Boş zaman faaliyetlerim					
Dünyanın birçok ülkesinden gelen turist					
Kültürel hayatım					
Sosyal statü					
Manevi hayat					
Ev yaşamım (çocuk çocuk eş ile geçen yaşam)					
Diğer insanlarla olan yaşamım					

Bulduğunuz bölgeyi dikkate alarak aşağıdaki ifadelerle katılma durumunuzu belirtiniz.	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Burada istediğim için yaşıyorum.					
Nerede yaşadığımı söylemekten gurur duyuyorum					
Buradan kesinlikle taşınmak istemem.					
Buranın yaşayabileceğim en ideal yer olduğunu düşünüyorum.					
Buradaki insanlara bağlı olduğumu hissedirim					
Yaşadığım yerdeki komşularımı severim.					
Kendimi yaşadığım yerdeki insanlar arasında güvende hissedirim.					
Zamanımın büyük bir kısmını donanımlı dahil için gelen kişilerle iletişim içinde geçiririm					

Donanımlı dahş için gelen kişilerle etkileşim için bir araya gelirim.					
Alışveriş sırasında dil konusunda yardıma ihtiyacı olan donanımlı dahş için gelen					
Arkadaşlarımı Kaş'a donanımlı dahş için gelen kişilerle arasından seçerim.					

Kaş'taki donanımlı dahş turizminin gelişimini dikkate alarak aşağıdaki ifadelere katılma durumunuzu belirtiniz.	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Donanımlı dahş turizmi yüzünden kendimi genellikle rahatsız hissediyorum.					
Bölgemize donanımlı dahş turizmi için gelen kişiler yaşam kalitemi olumsuz etkilemektedir.					
Bölge donanımlı dahş turizmi gelişimi yüzünden aşırı kalabalıktır.					
Donanımlı dahş turizmi yüzünden yaşam kalitemin kötüye gittiğini hissediyorum.					
Doğanın çeşitliliğine değer verilmeli ve korunmalıdır.					
Donanımlı dahş turizmi çevreyi korur.					
Donanımlı dahş turizmi yaban hayatı ve doğal yaşamı her zaman korur.					
Doğal çevremiz hem bugün hem de gelecekte korunur.					
Donanımlı dahş turizmi doğal ve kültürel çevreyle uyum içinde gelişir.					
Donanımlı dahş turizmi gelişiminin iyi planlandığına inanıyorum.					
Başarılı Donanımlı dahş turizm yönetimi için ileri düzeyde planlama yapılması gerekir.					
Donanımlı dahş turizmi planları sürekli geliştirilir.					
Donanımlı dahş turizmi sektörü geleceğe yönelik plan yapar.					
Donanımlı dahş turizmi bölge ekonomisine büyük katkı sağladığına inanıyorum.					
Donanımlı dahş turizmi yerel ekonomiyi çeşitlendirir.					
Donanımlı dahş turizmi bölgemize yeni gelir kaynağı yaratması yüzünden seviyorum.					
Donanımlı dahş turizmi bölge ekonomisi için iyidir.					
Donanımlı dahş turizmi işletmeleri turistlerin memnuniyetini dikkate alır.					
Donanımlı dahş turizmi, turistlerin olumlu izlenimlerle ayrılmalarını sağlar.					

Doğal çevrenin çekici olması donanımlı dalış turizmüne katılanlar için önemlidir.					
Yerel yönetim (belediye, muhtarlık) donanımlı dalış turizmüne katılanların memnuniyetini takip eder.					
Donanımlı dalış turizmüne katılanların olumlu izlenimlerini arttırabilmek için belediye yatırım yapar.					
Donanımlı dalış turizmi işletmeleri çalıştıracağı insanların büyük çoğunluğunu Kaş ve çevresinden karşılar.					
Donanımlı dalış turizminden sağlanan gelir halkın geniş kitlerine dağılır.					
Donanımlı dalış turizmi sektöründe tüketilen mal ve hizmetlerin büyük çoğunluğu bölgedeki üretimle karşılanır.					
Donanımlı dalış turizmi bölgenin gelişmesi için gerekli olan fonlara katkıda bulunur.					
Bölgedeki Donanımlı dalış turizmi hareketleri bölgesel mallar için yeni pazarlar yaratır.					
Başarılı bir donanımlı dalış turizmi gelişimi için toplumdaki her kesimin karar mekanizmasına katılım gereklidir.					
Yerel halka donanımlı dalış turizmi karar mekanizmalarında yer alabilmeleri için fırsat verilir.					
Donanımlı dalış turizmi her zaman toplumun değer yargılarını dikkate alır.					
Toplum bireylerinin donanımlı dalış turizmi karar mekanizmalarında yer alabilmeleri için fırsatlar yaratılmıştır.					
Toplum bireyleri donanımlı dalış turizmi planlama komitelerinde liderlik yapmak için teşvik edilir.					
Donanımlı dalış turizmi gelişmesi ile toplumun tüm kurumlarında çevre bilinci artar.					

Ne kadar süreden beri bu bölgede yaşıyorsunuz?

- Bir yıldan az ( )
 1 – 5 yıl ( )
 6 – 10 yıl ( )
 11 – 15 yıl ( )
 16 yıl ve üzeri ( )

Turistlerle nasıl bir ilişki içindesiniz?

- İlişkim yok ( )
 Kısmen ilişki içindeyim ( )
 Sürekli ilişki içindeyim ( )

Donanımlı dalış turizmi sektöründe çalışıyor musunuz?

- a) Donanımlı dalış turizmi sektöründe doğrudan çalışıyorum (Dalış okulu, donanımlı dalış alanında faaliyet gösteren seyahat acentası, yat işletmeleri veya donanımlı dalış alanında faaliyet gösteren diğer işletmeler).
- b) Donanımlı dalış turizmi sektöründe dolaylı olarak çalışıyorum (oteller, restoranlar, araba kiralama, yeme içme, eğlence mekânları, alışveriş merkezleri, hediyelik eşya satan yerler vb.).
- c) Donanımlı dalış turizmi sektöründe çalışmıyorum.
- d) Şu an işim yok.

Cevabınız “doğrudan ya da dolaylı donanımlı dalış alanında faaliyet gösteren turizm sektöründe çalışıyorum” ise, lütfen aşağıdaki soruyu işaretleyiniz.

Bu donanımlı dalış turizmi işi: sezonluktur ( )

12 aylıktır ( )

DEMOGRAFİK SORULAR

1. Cinsiyetiniz : Kadın ( ) Erkek ( )
2. Yaşınız: 18-25 ( ) 26-33 ( ) 34-41 ( )
42-49 ( ) 50 ve üstü ( )
3. Medeni Durumunuz: Evli ( ) Bekâr ( )
Boşanmış ( )
4. Aylık geliriniz: Asgari ücret ( ) Asgari ücret-2000 TL ( ) 2001-2500 TL ( )
2501-3500 TL ( ) 3501 TL ve üzeri ( )
5. Şu anki gelirinizin ne kadarlık kısmı donanımlı dalış turizmi sektöründen gelmektedir? (yüzde olarak ifade ediniz)
%_____
6. Öğrenim Durumunuz: ilkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( )
Ön Lisans ( ) Lisans ( )
Master/Doktora ( )
7. Mesleğiniz: _____

Çekiliş Katılım Formu

Adı Soyadı :

Cep Telefonu :

E-mail Adresi :

Ek 2: Araştırmanın Ana ve Alt Hipotezleri

H₁: Katılımcıların yaşam kaliteleri ve Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₀: Katılımcıların yaşam kaliteleri Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H_{1a}/H_{0a}: Yaşam kalitesinin “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” boyutu ve “bağlılık” arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{1b}/H_{0b}: Yaşam kalitesinin “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” boyutu ve “iletişim/etkileşim” arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{1c}/H_{0c}: Yaşam kalitesinin “sosyal ilişkiler” boyutu ve “bağlılık” arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{1d}/H_{0d}: Yaşam kalitesinin “sosyal ilişkiler” boyutu ve “iletişim-etkileşim” arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{1e}/H_{0e}: Yaşam kalitesinin “boş zaman ve kültürel etkinlikler” boyutu ve “bağlılık” arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{1f}/H_{0f}: Yaşam kalitesinin “boş zaman ve kültürel etkinlikler” boyutu ve “iletişim/etkileşim” arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H₂: Katılımcıların yaşam kaliteleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₀: Katılımcıların yaşam kaliteleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H_{2a}/H_{0a}: Yaşam kalitesinin “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “çevre ve ekonomiye katkılar” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{2b}/H_{0b}: Yaşam kalitesinin “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{2c}/H_{0c}: Yaşam kalitesinin “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “yeni Pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur..

H_{2d}/H_{0d}: Yaşam kalitesinin “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının

“kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{2e}/H_{0e}: Yaşam kalitesinin “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “yerel yönetimlerin katılımı” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{2f}/H_{0f}: Yaşam kalitesinin “sosyal ilişkiler” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “çevre ve ekonomiye katkılar” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{2g}/H_{0g}: Yaşam kalitesinin “sosyal ilişkiler” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{2h}/H_{0h}: Yaşam kalitesinin “sosyal ilişkiler” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “yeni Pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur..

H_{2i}/H_{0i}: Yaşam kalitesinin “sosyal ilişkiler” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{2j}/H_{0j}: Yaşam kalitesinin “sosyal ilişkiler” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “yerel yönetimlerin katılımı” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{2j}/H_{0j}: Yaşam kalitesinin “boş zaman ve kültürel etkinlikler” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “çevre ve ekonomiye katkılar” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{2k}/H_{0k}: Yaşam kalitesinin “boş zaman ve kültürel etkinlikler” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{2l}/H_{0l}: Yaşam kalitesinin “boş zaman ve kültürel etkinlikler” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “yeni Pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur..

H_{2m}/H_{0m}: Yaşam kalitesinin “boş zaman ve kültürel etkinlikler” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{2n}/H_{0n}: Yaşam kalitesinin “boş zaman ve kültürel etkinlikler”

boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “yerel yönetimlerin katılımı” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H₃: Katılımcıların Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₀: Katılımcıların Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H_{3a}/H_{0a}: Kaş ilçesine bağlılık düzeylerinden “bağlılık” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “çevre ve ekonomiye katkılar” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{3b}/H_{0b}: Kaş ilçesine bağlılık düzeylerinden “bağlılık” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{3c}/H_{0c}: Kaş ilçesine bağlılık düzeylerinden “bağlılık” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{3d}/H_{0d}: Kaş ilçesine bağlılık düzeylerinden “bağlılık” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{3e}/H_{0e}: Kaş ilçesine bağlılık düzeylerinden “bağlılık” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “yerel yönetimlerin katılımı” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{3f}/H_{0f}: Kaş ilçesine bağlılık düzeylerinden “iletişim-etkileşim” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “çevre ve ekonomiye katkılar” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{3g}/H_{0g}: Kaş ilçesine bağlılık düzeylerinden “iletişim-etkileşim” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{3h}/H_{0h}: Kaş ilçesine bağlılık düzeylerinden “iletişim-etkileşim” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “yeni Pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur..

H_{3i}/H_{0i}: Kaş ilçesine bağlılık düzeylerinden “iletişim-etkileşim” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “kişisel

ve bölgesel olumsuz etkiler” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H_{3i}/H_{0i}: Kaş ilçesine bağlılık düzeylerinden “iletişim-etkileşim” boyutu ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “yerel yönetimlerin katılımı” boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır/yoktur.

H₄: Katılımcıların Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları yaşam kalitelerini etkilemektedir.

H₀: Katılımcıların Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları yaşam kalitelerini etkilememektedir.

H_{4a}/H_{0a}: Katılımcıların Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları, yaşam kalitelerinin “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” boyutunu etkilemektedir/etkilememektedir.

H_{4b}/H_{0b}: Katılımcıların Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları, yaşam kalitelerinin “sosyal ilişkiler” boyutunu etkilemektedir/etkilememektedir.

H_{4c}/H_{0c}: Katılımcıların Kaş ilçesine bağlılık düzeyleri ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları, yaşam kalitelerinin “boş zaman ve kültürel etkinlikler” boyutunu etkilemektedir/etkilememektedir.

H₅: Katılımcıların yaşam kalitesi, Kaş ilçesine bağlılık ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır.

H₀: Katılımcıların yaşam kalitesi, Kaş ilçesine bağlılık ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları cinsiyetlerine göre farklılaşmamaktadır.

H_{5a}/H_{0a}: Yaşam kalitesinin “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” boyutu cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{5b}/H_{0b}: Yaşam kalitesinin “sosyal ilişkiler” boyutu cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{5c}/H_{0c}: Yaşam kalitesinin “boş zaman ve kültürel etkinlikler” boyutu cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{5d}/H_{0d}: Kaş ilçesine bağlılık düzeylerinden “bağlılık” boyutu cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{5e}/H_{0e}: Kaş ilçesine bağlılık düzeylerinden “iletişim/etkileşim” boyutu cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{5f}/H_{0f} : Donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “çevre ve ekonomiye katkılar” boyutu cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{5g}/H_{0g} : Donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar” boyutu cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{5h}/H_{0h} : Donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar” boyutu cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{5i}/H_{0i} : Donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler” boyutu cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{5j}/H_{0j} : Donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “yerel yönetimlerin katılımı” boyutu cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_6 : Katılımcıların yaşam kalitesi, Kaş ilçesine bağlılık ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları yaşlarına göre farklılaşmaktadır.

H_0 : Katılımcıların yaşam kalitesi, Kaş ilçesine bağlılık ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları yaşlarına göre farklılaşmamaktadır.

H_{6a}/H_{0a} : Yaşam kalitesinin “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” boyutu yaşlarına göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{6b}/H_{0b} : Yaşam kalitesinin “sosyal ilişkiler” boyutu yaşlarına göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{6c}/H_{0c} : Yaşam kalitesinin “boş zaman ve kültürel etkinlikler” boyutu yaşlarına göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{6d}/H_{0d} : Kaş ilçesine bağlılık düzeylerinden “bağlılık” boyutu yaşlarına göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{6e}/H_{0e} : Kaş ilçesine bağlılık düzeylerinden “iletişim/etkileşim” boyutu yaşlarına göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{6f}/H_{0f} : Donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “çevre ve ekonomiye katkılar” boyutu yaşlarına göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{6g}/H_{0g} : Donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar” boyutu yaşlarına göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{6h}/H_{0h} : Donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının

“yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar” boyutu yaşlarına göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{6i}/H_{0i}: Donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler” boyutu yaşlarına göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{6i}/H_{0i}: Donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “yerel yönetimlerin katılımı” boyutu yaşlarına göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H₇: Katılımcıların yaşam kalitesi, Kaş ilçesine bağlılık ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları mesleklerine göre farklılaşmaktadır.

H₀: Katılımcıların yaşam kalitesi, Kaş ilçesine bağlılık ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları mesleklerine göre farklılaşmamaktadır.

H_{7a}/H_{0a}: Yaşam kalitesinin “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” boyutu mesleklerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{7b}/H_{0b}: Yaşam kalitesinin “sosyal ilişkiler” boyutu mesleklerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{7c}/H_{0c}: Yaşam kalitesinin “boş zaman ve kültürel etkinlikler” boyutu mesleklerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{7d}/H_{0d}: Kaş ilçesine bağlılık düzeylerinden “bağlılık” boyutu mesleklerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{7e}/H_{0e}: Kaş ilçesine bağlılık düzeylerinden “iletişim/etkileşim” boyutu mesleklerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{7f}/H_{0f}: Donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları “çevre ve ekonomiye katkılar” boyutu mesleklerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{7g}/H_{0g}: Donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları “yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar” boyutu mesleklerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{7h}/H_{0h}: Donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları “yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar” boyutu mesleklerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{7i}/H_{0i}: Donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları “kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler” boyutu mesleklerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{7j}/H_{0j}: Donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları

“yerel yönetimlerin katılımı” boyutu mesleklerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H₈: Katılımcıların yaşam kalitesi, Kaş ilçesine bağlılık ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları Kaş ilçesinde yaşama sürelerine göre farklılaşmaktadır.

H₀: Katılımcıların yaşam kalitesi, Kaş ilçesine bağlılık ve donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açıları Kaş ilçesinde yaşama sürelerine göre farklılaşmamaktadır.

H_{8a}/H_{0a}: Yaşam kalitesinin “katlanılan maliyetler ve sosyal haklar” boyutu Kaş ilçesinde yaşama sürelerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{8b}/H_{0b}: Yaşam kalitesinin “sosyal ilişkiler” boyutu Kaş ilçesinde yaşama sürelerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{8c}/H_{0c}: Yaşam kalitesinin “boş zaman ve kültürel etkinlikler” boyutu Kaş ilçesinde yaşama sürelerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{8d}/H_{0d}: Kaş ilçesine bağlılık düzeylerinden “bağlılık” boyutu Kaş ilçesinde yaşama sürelerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{8e}/H_{0e}: Kaş ilçesine bağlılık düzeylerinden “iletişim/etkileşim” boyutu Kaş ilçesinde yaşama sürelerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{8f}/H_{0f}: Donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “çevre ve ekonomiye katkılar” boyutu Kaş ilçesinde yaşama sürelerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{8g}/H_{0g}: Donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “yerel halk ve bölgesel kalkınmaya katkılar” boyutu Kaş ilçesinde yaşama sürelerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{8h}/H_{0h}: Donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “yeni pazar olanakları ve turist memnuniyetine katkılar” boyutu Kaş ilçesinde yaşama sürelerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{8i}/H_{0i}: Donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “kişisel ve bölgesel olumsuz etkiler” boyutu Kaş ilçesinde yaşama sürelerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

H_{8j}/H_{0j}: Donanımlı dalış turizminin gelişimine bakış açılarının “yerel yönetimlerin katılımı” boyutu Kaş ilçesinde yaşama sürelerine göre farklılaşmaktadır/farklılaşmamaktadır.

Özgeçmiş

Kişisel Bilgiler

Ali KOÇAK (TC: 29824953484)
Arapsuyu mah. 659 sok No:14/3 ANTALYA
0532 179 56 57
20/09/1985 – Aliğa

Eğitim Bilgileri

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği
Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans - 2018
Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Konaklama
İşletmeciliği Lisans Programı - 2008

İş Deneyimleri

Incentive Manager, Afiştur Seyahat Acentası 01.03.2017 – Devam Etmektedir
Business Development Manager, Nettur Seyahat Acentası 15.04.2016 – 28.02.2017
Front Office Manager, Vogue Hotel Bodrum 02.04.2014 – 10.09.2015
Asst. FO Manager Rixos Krasnaya Polyana Rusya (Destek ekibi) 05.01.2014 –
01.03.2014
Asst. FO Manager, Rixos Quba Azerbaycan (Destek ekibi) 25.12.2013 – 05.01.2014
Front Office Chief, Rixos Premium Bodrum 30.02.2013 – 02.04.2014
Front Office Chief, Maritim Pine Beach Resort 20.03.2012 – 10.01.2013
FO Supervisor, Cornelia Diamond Golf Resort&Spa - 01.06.2009 – 30.07.2010
Managment Trainee DoubleTree Hilton Family Birmingham USA 17.09.2008 –
15.04.2009
Shift Leader, Cornelia Diamond Golf Resort&Spa 19.02.2008 – 01.07.2008
Shift Leader, Riva Hotels Diva 24.09.2006 – 20.01.2008
Reception Clerk, Amara Dolce Vita - 06.06.2006 – 24.09.2006
Bellboy, Renaissance Antalya Beach Resort&Spa 10.05.2005 – 23.10.2005

Kişisel Özellikler

İngilizce ve Rusça
Bilgisayar Programları Ms Office, Fidelio (6.2–7.14 –V8), Sedna, Electra, OnQ
Hilton

Uluslararası hakemli dergilerde yayınlanan makaleler

Altıntaş. V. Ve Koçak. A. “The Relationship Between Cultural Distance and
Destination Choice: An Evaluation of Turkey’s Incoming Tourism Using Kogut
Singh Formulation” International Journal of Economic Research Vol 14 N 8 ISSN :
0972-9380 (2017)